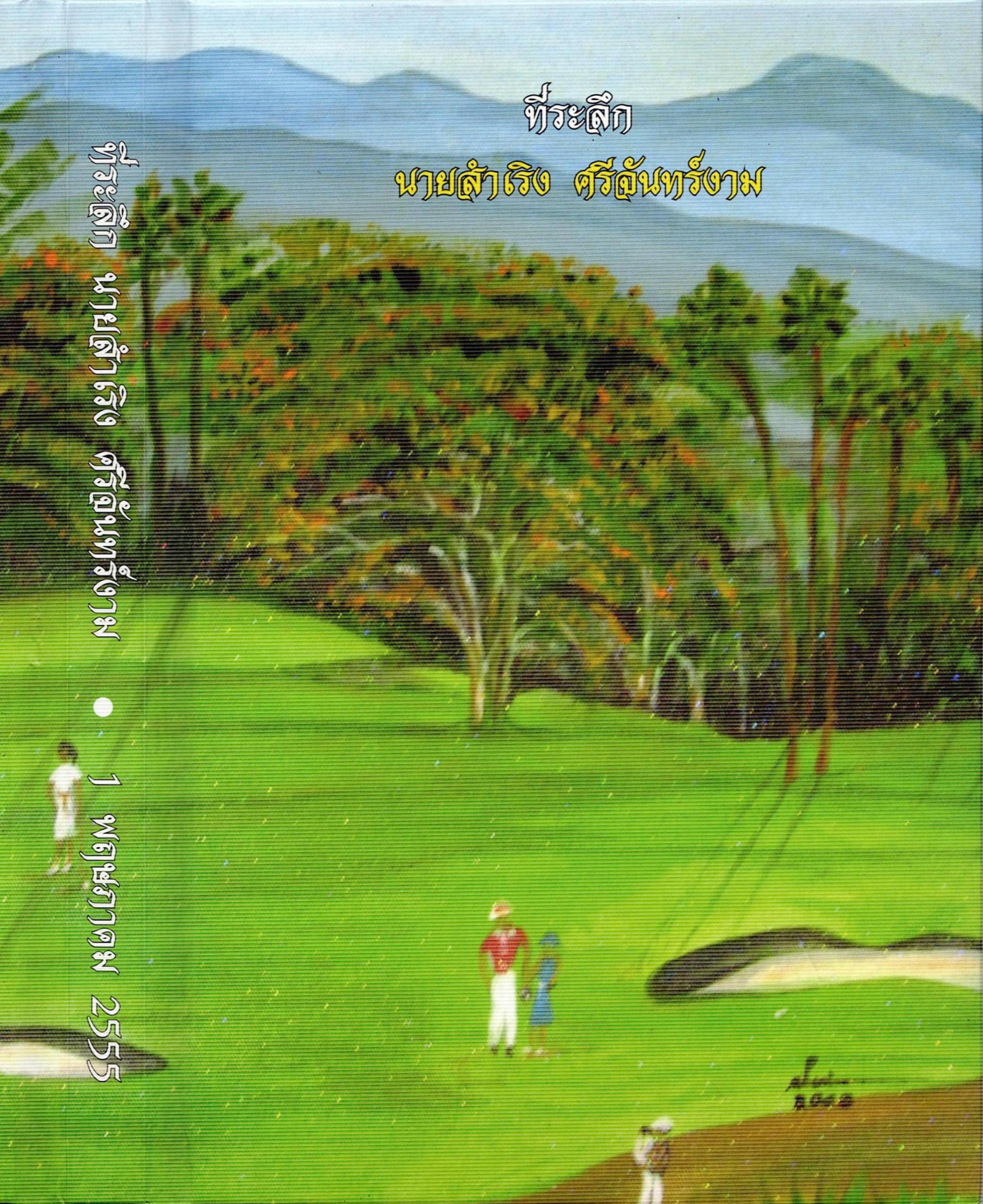
ที่ระลึก

นายสำเริง ศรีจันทร์งาม

ที่ระลึก นายสำเริง ศรีจันทร์งาม • 1 พฤษภาคม 2555

ภาพปก : ภาพวาดสนามกอล์ฟ แม่วาดให้พ่อ

บทความของท่านพุทธทาสภิกขุ

นานาปัญหาธรรม วิสัชนา โดย

พระราชนิโรธรังสี คัมภีรปัญญาวิศิษฏ์ (เทสก์ เทสรังสี)

ที่ระลึก

งานพระราชทานเพลิงศพ

นายสำเริง ศรีจันทร์งาม ม.ว.ม., ป.ช.

ณ วัดเทพศิรินทราวาส

วันอังคารที่ 1 พฤษภาคม 2555

เวลา 17.00 น.

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๙๘๕๓ **สำนักพระราชวัง**

๒๔ เมษายน ๒๕๕๕

นายสำเริง ศรีจันทร์งาม ม.ว.ม.,ป.ช. อายุ ๙๐ ปี ข้าราชการบำนาญ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กราบถวายบังคมลาถึงแก่อนิจกรรมด้วยโรคชรา ณ บ้านเลขที่ ๒๗ ซอยประชานิมิต ๑ ถนนประดิพัทธ์ เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๕ เวลา ๐๖.๐๐ น.

วันจันทร์ที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๕ เวลา ๑๗.๐๐ น. ขอรับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พร้อมด้วยเครื่องเกียรติยศประกอบศพ ณ ศาลาภาณุรังษี วัดเทพศิรินทราวาส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจาตั้งประดับ มีพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมเวลากลางคืน กำหนด ๓ คืน.

ประภาพรรณ/พิมพ์/[illegible]/ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ นายสำเริง ศรีจันทร์งาม เพื่อทราบ
	เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้ และเจ้าพนักงานผู้มาปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่งโดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๙๘๕๘ **สำนักพระราชวัง**

๒๔ เมษายน ๒๕๕๕

พระราชทานเพลิงศพ นายสำเริง ศรีจันทร์งาม ม.ว.ม.,ป.ช. ข้าราชการบำนาญ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

<u>วันอังคารที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕</u> เวลา ๑๕.๐๐ น. เชิญโกศศพแห่เวียนเมรุ แล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานผ้าไตร ๕ ไตรทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุล แล้วพระราชทานเพลิง

<u>วันพุธที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๕</u> เวลา ๐๗.๐๐ น. เก็บอัฐิ.

ประภาพรรณ/พิมพ์/[illegible]/ทาน.

วัน	**หน้าที่** พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ นายสำเริง ศรีจันทร์งาม
	เพื่อทราบ
	เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้ และเจ้าพนักงานผู้มาปฏิบัติ
	เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่งโดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานโกศแปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจาตั้งประดับ ปี่กลองชนะประโคมเวลาพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ มีพระพิธีธรรม สวดพระอภิธรรมเวลากลางคืน กำหนด ๓ คืน และพระราชทานเพลิง ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ ล้นเกล้าล้นกระหม่อม เป็นเกียรติอันสูงสุดแก่ผู้วายชนม์ และวงศ์ตระกูลอย่างหาที่สุดมิได้

หากความทราบโดยญาณวิถีถึงดวงวิญญาณของ นายสำเริง ศรีจันทร์งาม ได้ด้วยประการใดในสัมปรายภพ คงจะมีความปลาบปลื้มซาบซึ้งเป็นล้นพ้นในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ได้รับพระราชทานเกียรติยศอันสูงยิ่งในวาระสุดท้ายแห่งชีวิต

ข้าพระพุทธเจ้าผู้เป็น บุตร ธิดา และญาติ ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสกราบถวายบังคมแทบเบื้องพระยุคลบาท ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ อย่างหาที่สุดมิได้ และจะเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม เป็นสรรพสิริมงคลแก่ข้าพระพุทธเจ้า และวงศ์ตระกูลตลอดไป

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

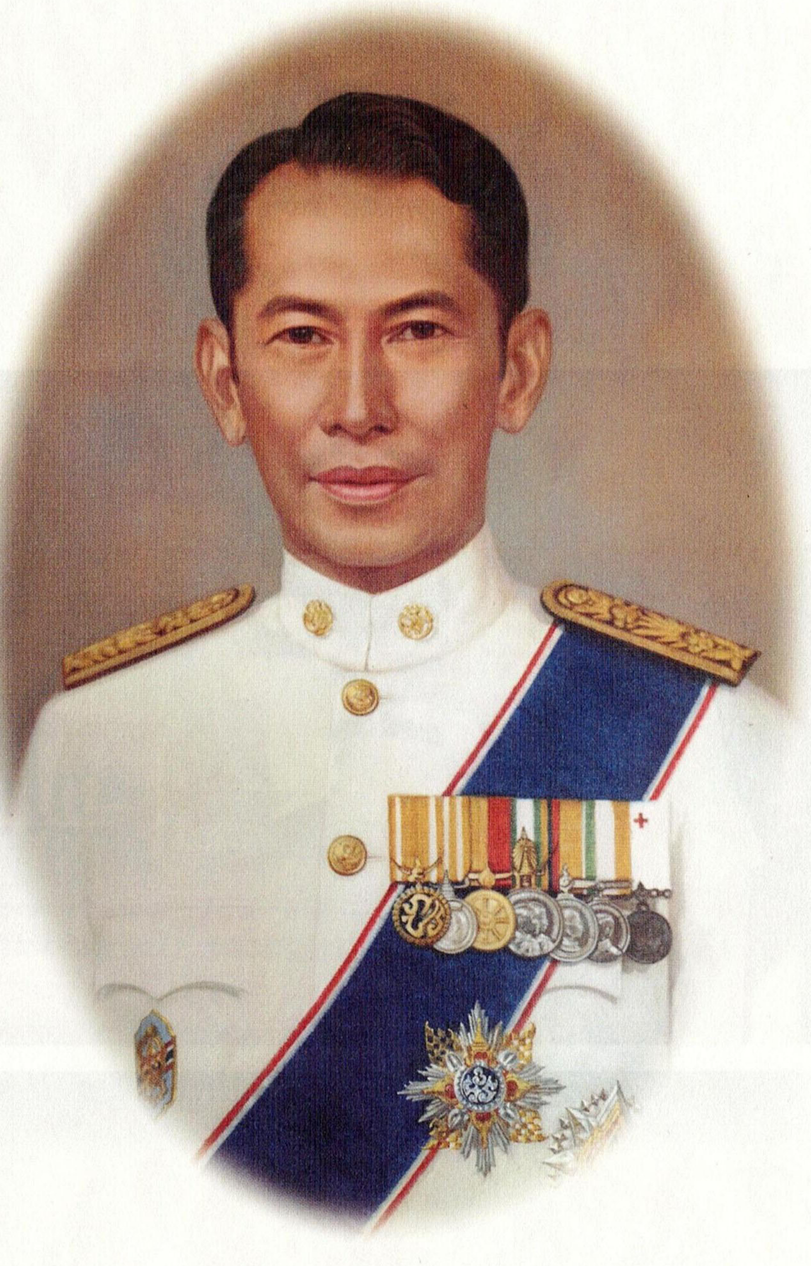
ศาสตราจารย์พิเศษเรวัต - นางอภินันท์ ฉ่ำเฉลิม

นายสัญญา ศรีจันทร์งาม

นายปาโมกข์ ศรีจันทร์งาม

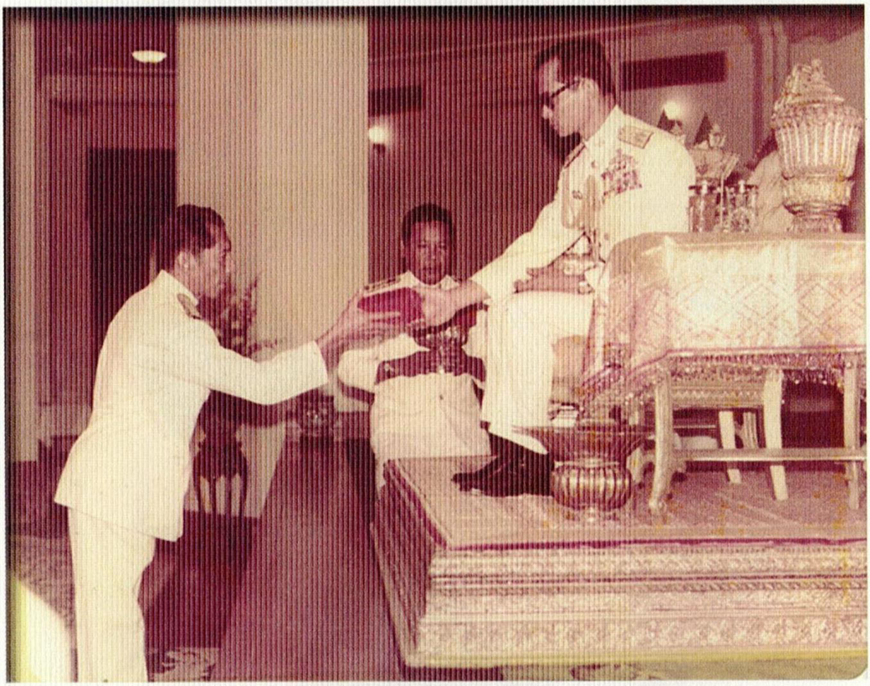
นายปกรณ์ - นางกนกวรรณ ศรีจันทร์งาม

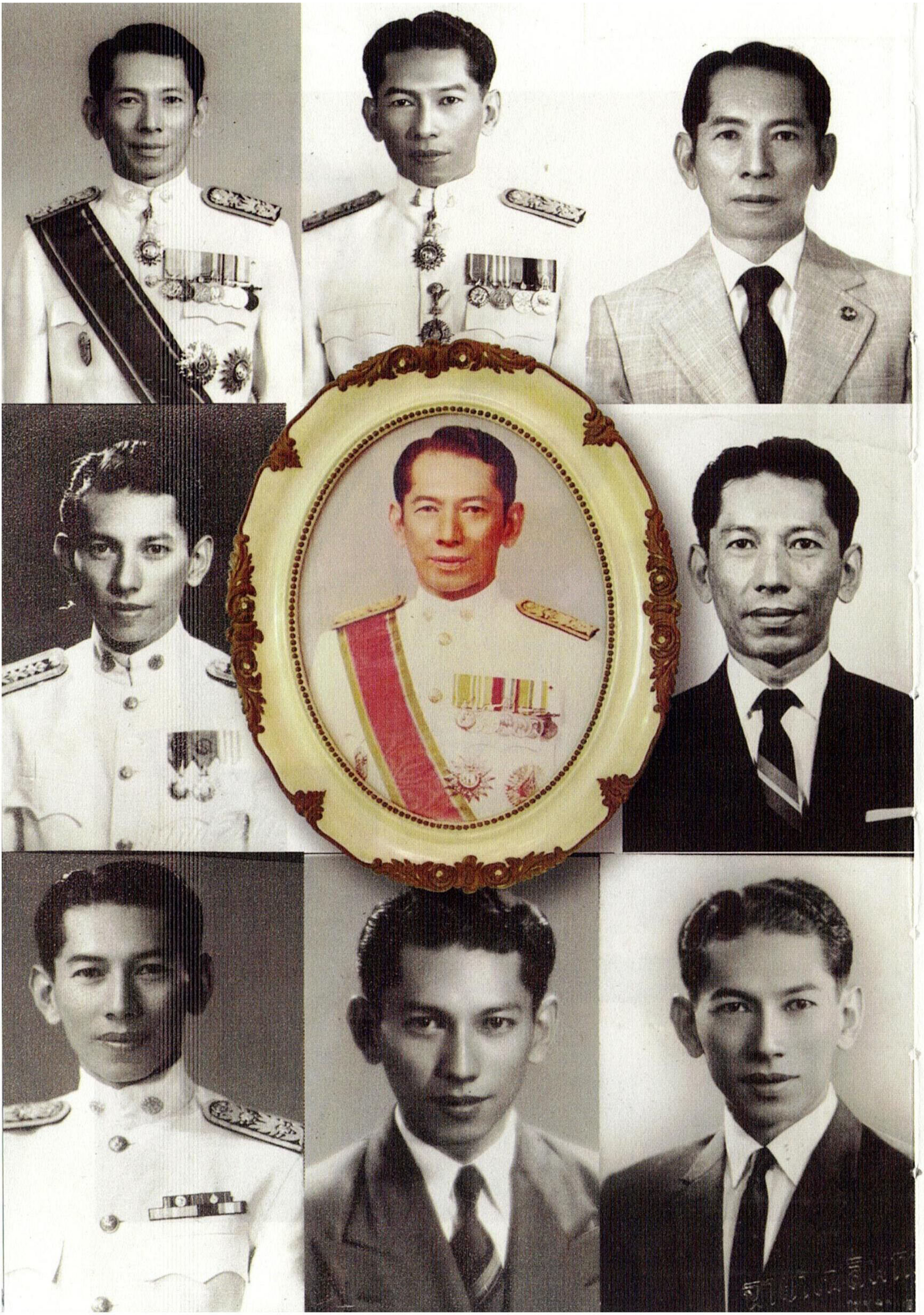

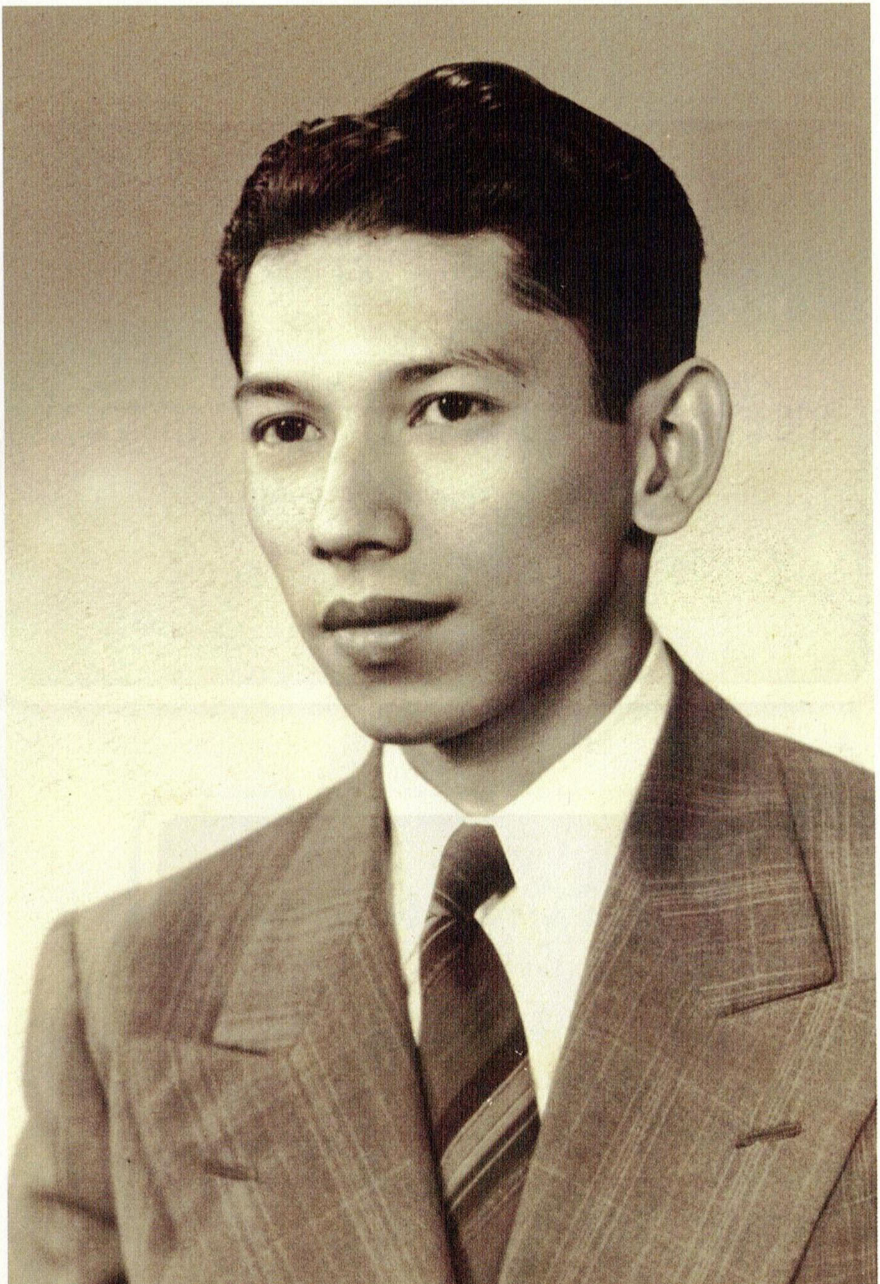
นายสำเริง ศรีจันทร์งาม ม.ว.ม., ป.ช.

วันศุกร์ที่ 23 มีนาคม 2465 - วันจันทร์ 23 เมษายน 2555

นาย เดชา ศรีจันทร์งาม และ นายใจดี สุวรรณพาณิชย์

ขอเชิญ หลั่งน้ำพระพุทธมนต์ และ ประสาทพรในพิธีมงคลสมรส

ระหว่าง

นาย สำเริง ศรีจันทร์งาม และ นางสาว จรินทร์ สุวรรณพาณิชย์

ณ บ้าน สุวรรณพาณิชย์ จ. สระบุรี

อาทิตย์ ที่ ๖ มกราคม พ. ศ. ๒๔๙๕

เวลา ๑๖.๒๕ น.

จรินทร์ – สำเริง

มีความยินดีขอเชิญ รับประทานอาหาร

เนื่องใน พิธีมงคลสมรส

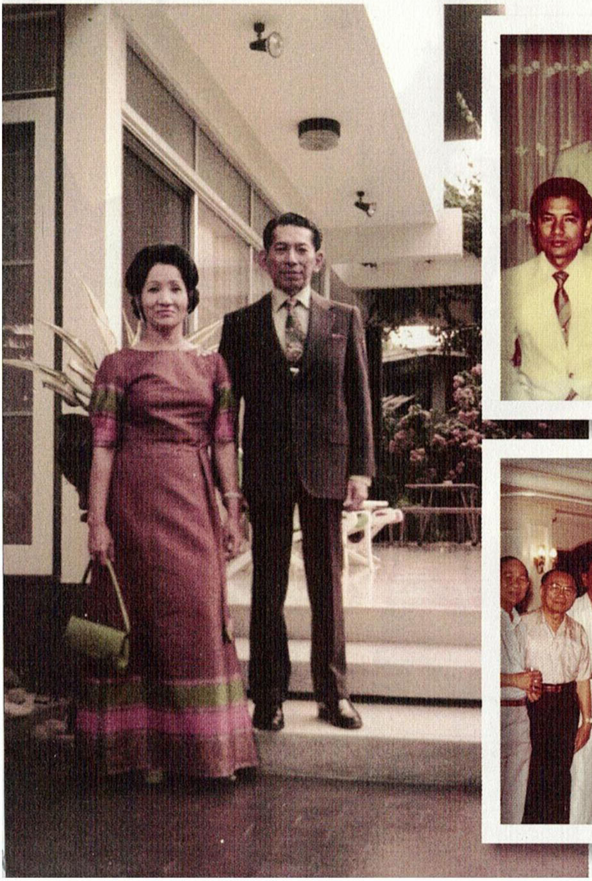
ณ ร.ร. "สหายหญิง" จ. สระบุรี

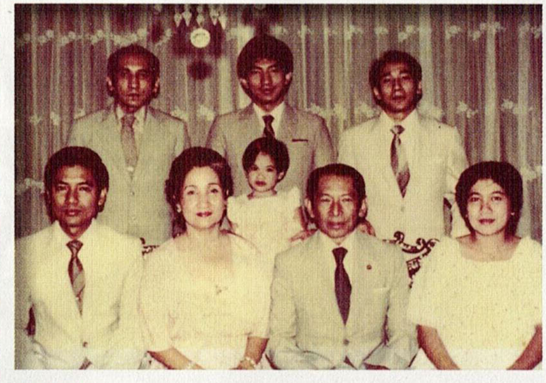
วันอาทิตย์ ที่ ๖ ม.ค ๙๕

เวลา ๑๘ น.

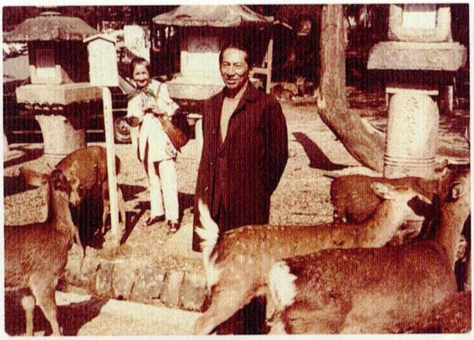

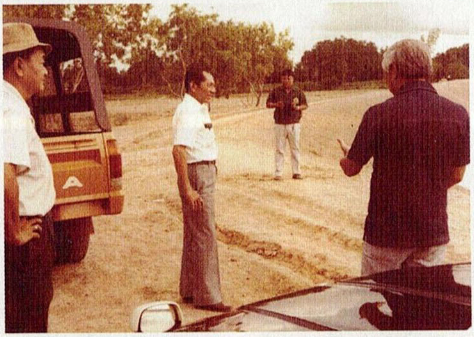

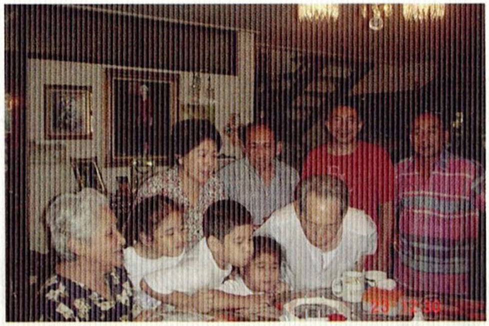
6 13:59

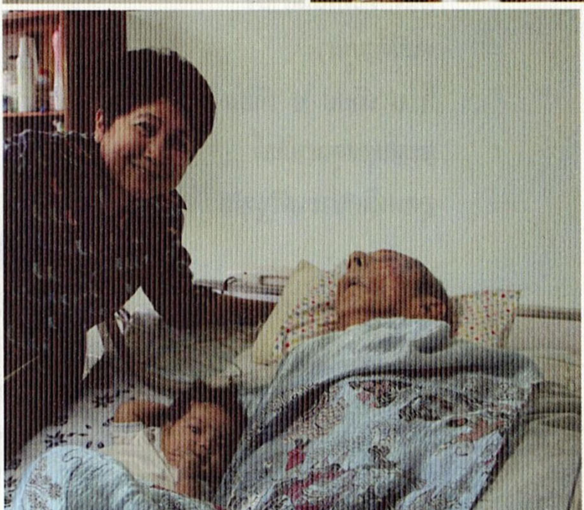
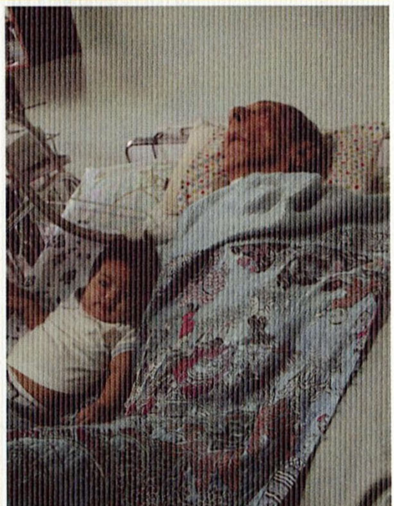

อายุ 72 ฉลองกันหน่อย
8 กรกฎาคม 2546

อายุ 72 ฉลองกันหน่อย
8 กรกฎาคม 2546

บทสวดเคารพคุณมารดา-บิดา

อะนันตะคุณะสัมปันโน ชะเนตติชะนะกาอุโภ
มัยหังมาตาปิตูนังวะ ปาเทวันทามิสาทะรัง

ข้าฯ ขอนบชนกคุณ ชนนีเป็นเค้ามูล
ผู้กอบนุกูลพูน ผดุงจวบเจริญวัย
ฟูมฟักทะนุถนอม บ บำราศนิราไกล
แสนยากเท่าไรไร บ คิดยากลำบากกาย
ตรากตรำระคนทุกข์ ถนอมเลี้ยงฤรู้วาย
ปกป้องซึ่งอันตราย จนได้รอดเป็นกายา
เปรียบหนักชนกคุณ ชนนีคือภูผา
ใหญ่พื้นพสุนธรา ก็ บ เทียบ บ เทียมทัน
เหลือที่จะแทนทด จะสนองคุณานันต์
แท้ปูชนียอัน อุดมเลิศประเสริฐคุณ

(กราบ)

ลูก-หลาน-เหลน

ประวัติ

นายสำเริง ศรีจันทร์งาม เกิดเมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2465 ที่ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง เป็นบุตรของนายเดชา และนางศรี ศรีจันทร์งาม มีพี่น้อง 4 คน คือ

นางสำรวล เพชรสันทัด
นายสำเริง ศรีจันทร์งาม
นางเฉลิม สุวรรณกูฏ
ดร.จิรา จันทร์กระจ่าง

สมรสกับนางสาวจรินทร สุวรรณพาณิชย์ เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2495 มีบุตรและธิดา 4 คน คือ

1. นางอภินันท์ ฉ่ำเฉลิม สมรสกับศาสตราจารย์พิเศษ เรวัต ฉ่ำเฉลิม มีธิดา 2 คน คือ นางสาววินันท์ ฉ่ำเฉลิม สมรสกับนายจาตุรนต์ พลราช (มีบุตร 1 คน คือ ด.ช.รวีวัชร์ พลราช)
   นางสาวรณิดา ฉ่ำเฉลิม
2. นายสัญญา ศรีจันทร์งาม
3. นายปาโมกข์ ศรีจันทร์งาม
4. นายปกรณ์ ศรีจันทร์งาม สมรสกับนางสาวกนกวรรณ วิลาวัลย์ มีบุตรและธิดา 3 คน คือ
   นายปวรรณ ศรีจันทร์งาม
   ด.ญ.ปวรา ศรีจันทร์งาม
   ด.ญ.ปรินทร ศรีจันทร์งาม

การศึกษา

โรงเรียนประจำจังหวัดระยอง "ระยองมิตรอุปถัมภ์"
โรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย คณะวิศวกรรมศาสตร์
Illinois Institute of Technology, Chicago, Illinois USA ได้ปริญญา BS. in ME
ฝึกงานและสำเร็จหลักสูตรการฝึกหนึ่งปีของ US Bureau of Reclamation โดยทุนกรมชลประทาน
วปอ.รุ่นที่ 8

การรับราชการ

เข้ารับราชการที่กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อ 2 มกราคม 2490 ดำรงตำแหน่งหน้าที่การงานต่างๆ

- นายช่างตรี กองช่างกล กรมชลประทาน
- นายช่างโท แผนกขุดคลอง กองช่างกล กรมชลประทาน
- นายช่างเอก หัวหน้าแผนกรถขุด กองช่างกล กรมชลประทาน
- นายช่างพิเศษ อำนวยการกองช่างกล กรมชลประทาน
- นายช่างใหญ่ กรมชลประทาน
- วิศวกรใหญ่ ฝ่ายเครื่องกล กรมชลประทาน
- ผู้ตรวจราชการ (ระดับ 10) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ในระหว่างรับราชการ ได้ไปราชการต่างประเทศเกี่ยวกับหน้าที่การงานที่ปฏิบัติอยู่หลายครั้งและหลายประเทศ มีสหรัฐอเมริกา เชคโกสโลวาเกีย สวีเดน เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส อังกฤษ ฮาวาย ไต้หวัน และฮ่องกง ฯลฯ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ในหน้าที่ราชการที่ได้รับพระราชทานก่อนเกษียณอายุราชการ คือ

มหาวชิรมงกุฎ

ประถมาภรณ์ช้างเผือก

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ส่วนพระองค์ที่ได้รับพระราชทาน คือ

เหรียญรัตนาภรณ์ (ร.9) ชั้นสาม

เกษียณอายุ เมื่อ 1 ตุลาคม 2526

เมื่อเกษียณอายุราชการแล้ว ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการอำนวยการองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษางานด้านวิศวกรรมขององค์การตลาดเพื่อเกษตรกร ตั้งแต่ 3 ตุลาคม 2526 ถึง 1 ตุลาคม 2529

(เรียบเรียงโดย นายสำเริง ศรีจันทร์งาม)

ประวัติย่อ :

เกิด 23 มีค. 2465 ที่ ต. ท่าประดู่ อ. เมืองระยอง จ. ระยอง

การศึกษา ร.ร. ประจำจังหวัดระยอง - ระยองวิทยาคม ปัจจุบัน

ร.ร. มัธยมวัดเทพศิรินทร์

ร.ร. เตรียมอุดมศึกษา กรุงเทพฯ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[illegible] จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเทศอเมริกา?

Illinois Institute of Technology, Chicago Illinois USA

ได้ปริญญา BS. in ME

ฝึกงาน และดูงาน หลักสูตร ของ US Bureau of Reclamation โดยทุนรัฐบาลประเทศ [illegible] รุ่นที่ 8

การรับราชการ:

เข้ารับราชการที่กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตำแหน่งนายช่าง [illegible] เมื่อ 2 มกราคม 2490

หัวหน้ากองช่างกล [illegible] กรมชลประทาน

[illegible] แผนก [illegible] กองช่างกล - กรมชลประทาน

หัวหน้ากอง [illegible] [illegible] กรมชลประทาน

[illegible] กรมชลประทาน

รองอธิบดีฝ่ายช่าง กรมชลประทาน

อธิบดีกรมชลประทาน

ผู้ตรวจราชการ (ระดับ 10) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

[illegible] กรมชลประทาน [illegible]

บันทึก

เกี่ยวกับหน้าที่การงานที่ผู้มีได้ทำมาหลายครั้ง และ
หลายประเภท มีสมเด็จ [illegible] เสด็จฯ ตลอดมาเยี่ยม
เยี่ยม [illegible] ~~[illegible]~~ ของประเทศ
ศรีลังกา, เนปาล, เกาหลี, [illegible] ไต้หวัน
จีน ญี่ปุ่น เกาหลี อินเดีย [illegible] ฟิลิปปินส์
ฝรั่ง เยอรมัน และอังกฤษ

เรื่องเกียรติคุณพิเศษ ในหน้าที่ราชการ ที่ได้รับพระราช
ทาน ส่วนเกียรติยศราชการ คือ

มหาวชิรมงกุฎไทย

ประถมาภรณ์ช้างเผือก

เรื่องเกียรติยศ [illegible] ฝ่ายพระสงฆ์ ที่ได้รับ
พระราชทาน คือ

เปรียญ [illegible] (ป.9) ชั้นสาม

เกษียณอายุ เมื่อ 1 ตุลาคม 2526

~~ได้รับบำเหน็จ เป็นเงินก้อน รวม 16,635.50 บาท~~
~~เมื่อ 1 ต.ค. 26 เป็นต้นไป~~

เมื่อเกษียณอายุราชการแล้ว ได้รับการแต่ง
ตั้ง จากคณะกรรมการบริหารองค์การตลาด
เพื่อเกษตรกร ของกระทรวงเกษตรและสห-
กรณ์ ให้ดำรงตำแหน่ง ที่ปรึกษา ทางด้านวิชาการ
ขององค์การตลาดเพื่อเกษตรกร ตั้งแต่
3 ตุลาคม 2526 ถึง 1 ตุลาคม 2529

ทช

บันทึก

งานศพ :

1. ไม่ต้องฉีดยาศพ แต่งศพ และขอพระราชทานเพลิงศพ ที่วัดเทพศิรินทราวาส
2. การสวดศพ ไม่เกิน 7 วัน
3. แล้วขอพระราชทานเพลิงเลย ไม่ต้องมีการบรรจุ หรือเก็บศพ

ทั้งนี้ เพราะเคยเป็นศิษย์วัดเทพศิรินทร์ และการเข้าเรียนใน ร.ร. มัธยมวัดเทพศิรินทร์ ของท่านเจ้าอาวาส (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ญาณวโร) เป็นองค์อุปถัมภ์ เข้าโรงเรียน เมื่อ พ.ศ. 2480

ด้วยรักและอาลัยน้องชายสุดที่รักของพี่สำรวล (ศรีจันทร์งาม) เพชรสันทัด

สำรวล เพชรสันทัด

ครอบครัว "เพชรสันทัด" ขอแสดงความเคารพและรักและอาลัย
ต่อการจากไปของ "น้าเริง"

จากหลาน
น้อย เล็ก จ้อย จิ๋ม จ๋า

ด้วยความเคารพและอาลัย

รัก

จากคณะหลายเขย
พ.ต.อ. (พิเศษ) ไพฑูรย์ วิกิณิยะธนี
นายสมรัตน์ สีสวรรค์
นายสถิต ชัยวัฒโนดม
นายประเสริฐ สมานแก้ว

คำไว้อาลัย แด่พี่สำเริง ศรีจันทร์งาม ผู้จากไป

ความสูญเสีย เป็นสิ่งที่ หนีไม่พ้น
เกิดเป็นคน แก่เจ็บตาย ใครเล่าหนี
มันเป็น สัจธรรม นำชีวี
ในโลกนี้ ต้องประสบ พบทุกคน

ถึงแม้จะมีบทกลอนที่ประทับใจอยู่ แต่ก็ยังมิอาจทำให้คลายความรัก-ห่วงใยต่อพี่ชายคนเดียวที่แสนดี ซึ่งจากไปในครั้งนี้ได้ เมื่อได้รับโทรศัพท์จากลูกว่า คุณลุงเสียแล้ว ถึงกลับเกือบช็อก รีบบอกตู่ ลูกชายคนโตที่อยู่เป็นเพื่อนแม่ว่าคุณลุงเสียแล้วนะเท่านั้นแหละ นายตู่ร้องไห้โฮ ทำให้เราเสียขวัญไปด้วย

ครอบครัวของเรา **"ศรีจันทร์งาม"** มีพี่น้องด้วยกันเพียง 3 คน คนโตคือพี่สำรวล เพชรสันทัด อายุ 93 ปี คนที่ 2 คือพี่สำเริง ผู้จากไป อายุ 90 ปี 1 เดือน ส่วนดิฉันน้องคนสุดท้อง (เฉลิม) เฉลิมศรี สุวรรณกูฏ อายุ 88 ปี มีลูกบุญธรรมของแม่อีก 1 คน จุ๊กกี้ เรียนจบสูงกว่าใคร ๆ ได้ ดร.(จิรา จันทรกระจ่าง) มีน้องลูกชายพ่ออีก 1 คน คือ นายตีลักราช โกเดอร์ (ก่าก๊า) ในครอบครัวของเราเป็นคนต่างจังหวัด คือ จังหวัดระยอง พ่อเป็นนักธุรกิจ สมัยนั้นมีเรือสำเภาเดินทะเลลำใหญ่ๆ 3 ลำ สำหรับติดต่อซื้อขาย ส่งข้าวให้ทหารเรือสัตตหีบ และวิ่งจันทบุรี ตราด มีบ้านให้เช่าหลายหลัง มีตลาดสดให้ชาวบ้าน ชาวสวน ชาวไร่มาค้าขาย เรียกว่า มีฐานะพอมีอันจะกินพอสมควร ส่วนแม่เป็นหญิงที่น่ารักมาก มีจิตใจงาม โอบอ้อมอารี มีศีล 8 อยู่ในใจ ทำบุญสุนทาน ตลอดชีวิตของความเป็นแม่

ชีวิตในครอบครัวของเรา "ศรีจันทร์งาม" สมัยนั้นตั้งแต่ยังเล็กและเป็นวัยรุ่นมีชีวิตที่อบอุ่น พี่น้องรักใคร่กันดี เสียสละให้กันและกันเสมอมา ก่อนที่จะแยกย้ายแต่งงานจากกันไป สมัยนั้นการศึกษาต่อที่กรุงเทพฯ เป็นการยาก-ลำบากมาก ไม่ค่อยจะมีการสนับสนุนกันนัก เพราะการเดินทางมาศึกษาต่อไม่สะดวก ไม่มีทางรถยนต์ต้องเดินทางโดยทางเรือ และต้องเป็นเรือขนาดใหญ่ และใหญ่มากเป็นน้ำลึก ซึ่งเป็นเรือเมล์ขนาดใหญ่ ชื่อ(ภาณุรังสี) เป็นเรือที่จะเดินทางจากจังหวัดตราด จันทบุรี และ

ระยอง เรือจะจอดรับผู้โดยสาร 3 จังหวัดนี้เท่านั้น การเดินทางจะต้องค้างในเรือ 1 คืน ถึงจะถึงกรุงเทพฯ เรือเมล์นี้จะรับคนจากตราด จันทบุรี และสุดท้ายจะมาจอดกลางทะเลลึก จังหวัดระยอง ประมาณ 2 ชม. พวกเราจะต้องนั่งเรือกรรเชียงขนาดใหญ่ บรรจุประมาณไม่เกิน 20 คน ไปขึ้นเรือใหญ่ ซึ่งจอดอยู่ท่ามกลางทะเลลึก เวลาก็ไม่แน่นอน ส่วนใหญ่จะมาถึงระยองตอนกลางดึก

หลังจากพี่รวล-พี่เริง จบการศึกษาจากจังหวัดระยองแล้ว ทั้งสองได้มาศึกษาต่อที่กรุงเทพฯ โดยการเดินทางทางเรือเมล์นี้ พี่สำรวล เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนกินนอนวังสวนสุนันทา ส่วนพี่สำเริงศึกษาต่อที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ โดยมีเราผู้เป็นน้องนุชสุดท้อง ช่วยดูแลธุรกิจต่าง ๆของพ่อ-แม่ ให้พี่สาวและพี่ชายได้การศึกษาสูงต่อไป ด้วยความอดทนและอดกลั้นในเหตุการณ์ต่าง ๆ ตลอดมา จนพี่ที่ทั้งสองจบการศึกษา พี่สาวจบการศึกษาพยาบาล พี่ชายจบวิศวะจุฬา พี่สาวหลังจบพยาบาลได้เข้ารับราชการที่โรงพยาบาลกลาง ส่วนพี่ชายสอบเข้าทำงานที่กรมชลประทาน สองคนไม่ได้กลับมาระยอง จนกระทั่งพี่ชายถูกทางราชการส่งไปดูงานที่สหรัฐอเมริกาและหลังจากดูงานเสร็จ พี่ชายขอเรียนต่อที่สหรัฐอเมริกาอีกประมาณ 1-2 ปี ทีนี้ก็เป็นหน้าที่ของเราต่อไปที่จะต้องรวบรวมส่งเงินให้เรียนต่อ ซึ่งการส่งเงินส่งทองไปต่างประเทศในขณะนั้นก็ไม่ค่อยเข้าใจนัก ก็เผอิญโชคดีที่แม่มีญาติที่ได้เคยไปศึกษาแพทย์ที่สหรัฐอเมริกา และขณะนั้นกลับมาเป็น ผอ.รพ.จุฬาลงกรณ์ คือ "คุณน้าหลวงพรมทัตเวที" ซึ่งเราก็ได้ขอความช่วยเหลือในเรื่องนี้ ก็ได้รับความยินดี แต่ถ้าถึงเวลาส่งเงินเราจะต้องรวบรวมให้ตรงเวลาเป๊ะ

ส่วนพี่สาวยังคงรับราชการอยู่ที่ รพ.กลาง ส่วนตัวเราน้องคนเล็กกำลังจะจบการศึกษาที่จังหวัดระยอง จะทำอย่างไรต่อไป ก็ยังมีโชคและโชคดีอยู่บ้าง เพราะ(จุ๊กกี้) ดร.จิราจันทร์กระจ่าง ลูกบุญธรรมของแม่เริ่มโตขึ้น พอช่วยพ่อ-แม่ได้ แม่ยังเป็นห่วงที่เราจะต้องจากไปเรียนต่อที่กรุงเทพฯ เราจบการศึกษาสูงสุดของจังหวัด ซึ่งในขณะนั้นเป็น ม.6 สมัยพี่ชาย พี่สาวมีแค่ ม.3 แม่ได้เอาหลานสาวของแม่ซึ่งเป็นลูกของน้องชายจากจังหวัดเชียงรายมาอยู่ช่วยด้วย เราจึงได้ไปเรียนต่อที่กรุงเทพฯ และสอบเข้าเรียนพยาบาล ที่โรงพยาบาลศิริราช ในสาขาพยาบาล-ผดุงครรภ์ เมื่อจบแล้วก็รับราชการต่อที่ศิริราช (เพราะได้รับการคัดเลือกให้เป็นข้าราชการของโรงพยาบาลศิริราช) ประจำห้องผ่าตัดสูติ-นารีเวช ต่อมาได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้าตึก และยังคงรับราชการอยู่จนกระทั่งพี่สาวย้ายกลับไปทำงานที่เทศบาลจังหวัดระยอง และเป็นข้าราชการของเทศบาลประจำสถานีอนามัยของเทศบาล ส่งข่าวมาบอกว่าสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

ระยองว่าง ให้รีบไปสมัคร จึงย้ายไปทำงานที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและทางราชการให้มาศึกษาด้านสาธารณสุขศาสตร์ต่ออีก ๑ ปี เมื่อสำเร็จแล้ว ก็ได้กลับไปช่วยทำธุรกิจ และดูแลพ่อ-แม่ จนทั้งสองจากไปและก็อยู่รับราชการที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง จนเกษียณอายุราชการและเป็นข้าราชการบำนาญจนถึงปัจจุบัน

เมื่อช่วงเช้าที่พี่ชายเสียนั้น ในฐานะที่เป็นพยาบาลและเป็นผู้มีประสบการณ์ จึงมีความห่วงใยต่อพี่ชายมาก มีความกังวลในการเตรียมตัวแต่งศพ เพราะเป็นการเสียที่บ้านไม่ใช่โรงพยาบาล แต่โชคดีที่ความคิดของลูกและของเราตรงกัน ลูกๆ (ตุ๋ม-แต๋ม-ติ๊งต่อง) โทรมาบอกว่า แม่ไม่ต้องกังวลมาก แต่เรากลัว-กังวลเกี่ยวกับศพอยู่ที่บ้าน ถ้าฉีดฟอร์มาลินช้า เส้นเลือดกล้ามเนื้อจะแข็งตัว ยาจะเข้าไปไม่สะดวกทำให้มีกลิ่นแน่นอน จะทำให้พี่ชายเรามีสภาพไม่ดี ซึ่งคนโบราณเชื่อกันว่า ต้องแต่งศพให้สะอาดหมดจด สวยงาม เพื่อไปพบสิ่งดีๆ ในภพหน้า ซึ่งลูกๆ ก็ได้พากันทำเป็นที่เรียบร้อยทำให้ดีใจที่ได้ทำให้พี่ชาย

ท้ายสุดนี้ ขอกราบพี่ชายที่แสนดี และอยู่ในใจเสมอ ช่วยดลบันดาลให้ลูก หลานรักใคร่ ปรองดอง ให้พี่หลุดพ้นสู่สุคติสัมปรายภพ ประสบแด่ความสุข สงบ เทอญ

รัก-เคารพนับถือพี่ชายเสมอมา

นางเฉลิมศรี (เฉลิม) สุวรรนกูฏ

กราบพี่เริงที่รัก +ที่เคารพ

แม้มิได้ร่วมสายโลหิตกับพี่เริง แตดิฉันก็ได้รับ *"การเลี้ยงดูอุ้มชู"* ด้วยความเมตตากรุณาจากพี่เริง นับตั้งแต่จำความได้ พี่เริงสอนอ่าน ก เอ๋ย ก. ไก่ ข. ไข่ ในเล้า ข.ขวด ของเรา ท่องเพลินไป ขอ. งู เลยถูกเขกหัวเป็นรางวัล

พี่เริงเป็นคนตั้งชื่อให้ทั้งชื่อเล่น และชื่อจริง ซึ่งน่าประหลาดมาก เพราะอักษรชื่อ จ. ไปเหมือนกับภรรยาคู่บุญของพี่เริง และน้อง ๆของพี่โด่งทุกคน ดิฉันภาคภูมิใจในนามที่เป็นสิริมงคลนี้เป็นอย่างยิ่ง

พี่เริงเป็นตัวอย่างของคนระยอง เป็นวิศวกรจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีโอกาสไปศึกษาต่อที่อเมริกา ภาพที่พี่เริงสวมโอเวอร์โค๊ต สวมหมวกปานามา ยืนอย่างสง่างามที่เขื่อนฮูเวอร์ซึ่งเป็นเขื่อนที่ใหญ่ที่สุดในโลกช่างโก้พอ ๆกับพระเอกหนัง

เมื่อกลับจากอเมริกา พี่เริงเป็นวิศวกรกรมชลประทานที่เก่งอนาคตไกล

ภาพเหล่านี้สร้างฝันเป็นแรงบันดาลใจให้เด็กที่กำลังเติบโตวัยหนุ่มสาวให้ "ฝันให้ไกล พยายามไปให้ถึง" ในชีวิตที่ดิฉันภาคภูมิใจนี้ พี่เริงมีส่วนในการอนุเคราะห์เกื้อกูลให้พักพิงอิงอาศัย ตั้งแต่เริ่มเข้ามาเรียนในกรุงเทพ จนกระทั่งจบปริญญาเอก ก็ยังวนเวียนอยู่กับครอบครัวพี่เริง

ขอบุญกุศลผลบุญที่พี่เริงได้สรรค์สร้างไว้ และบุญกุศลที่ดิฉันได้สร้างสมมา และจะสานสร้างต่อไป จงนำพี่เริงสู่สุคติในสัมปรายภพ

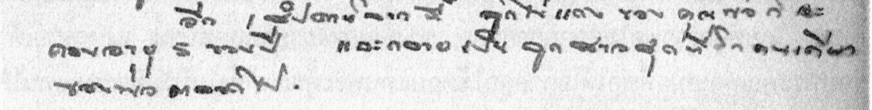
ด้วยความเคารพ - รัก

จิรา จันทร์กระจ่าง

“พ่อของลูก”

พ่อขา วันเวลาที่พ่อจากไปในวันที่ 23 เมษายน 2555 ตอนเช้า 6.00 น. ฝนตกพรำ ๆ ประหนึ่งน้ำมนต์พร่างพรมให้พ่อพ้นจากโรคภัยไข้เจ็บที่พ่อต้องอดทนมานานถึง 5 ปี แดงแน่ใจว่าพ่อไปสบาย และคงได้พบกับแม่ที่พ่อรักผูกพันอย่างยิ่งแล้ว แต่ก็ใจหายเหลือเกินที่จะไม่ได้เห็นไม่ได้ดูแลพ่ออีกต่อไป ระหว่างที่จัดการเรื่องงานของพ่อความหลังตั้งแต่แดงยังเด็ก ความรักอาทรเอาใจใส่ของพ่อต่อครอบครัว พรั่งพรูอยู่ในความทรงจำ

พ่อแม่มีแดงเป็นลูกสาวคนแรก ตอนแดงเกิด แม่เล่าว่าพ่อไปราชการต่างจังหวัด เพราะแดงเกิดก่อนกำหนดถึง 3 อาทิตย์ พ่อรีบกลับมาดูลูก และยืนยันจะเรียกลูกสาวของพ่อว่า หนูแดง แม่ไม่ค่อยเห็นด้วย เพราะเคยมีน้องชื่อแดง ตายไปเมื่อยังเล็กมากไม่ถึงเดือน แล้วแดงเองก็ตัวเล็กผิวบาง เนื่องจากไม่ครบกำหนด ใคร ๆ ก็กลัวเลี้ยงไม่รอด จึงตกลงว่าชื่อ ไข่แดง ก็แล้วกัน (แต่ก็เรียกกันสั้น ๆ ว่า แดงอยู่ดี) ทำให้มีน้องชายเป็นไข่ต่าง ๆ ตามมาอีก 3 หน่อ แม่บอกว่าลูกคนโตคือแดง เป็นผู้หญิง พ่อคงกลัวว่าจะมีแต่ลูกสาว เหมือนพี่น้องของแม่ ซึ่งเป็นผู้หญิง 9 คน มีผู้ชายเพียงคนเดียว หรือของพ่อเองที่พ่อเป็นลูกชายคนเดียวของครอบครัว แต่เมื่อมีน้องชายอีก 3 คนตามมาติด ๆ กัน พ่อโล่งใจและดีใจมากที่มีลูกสาวหนึ่งคน พ่อเขียนในบันทึกเมื่อแดงเล็ก ๆ ว่า

ไข่แดง ลูกรัก:
อีก เมื่อปีใหม่มาถึง ลูกไข่แดง ของ คุณพ่อ ก็จะ
ครบอายุ 5 ขวบปี และกลายเป็นลูกสาวสุดที่รักคนเดียว
ของพ่อตลอดไป.

และพ่อจะเอาใจใส่ห่วงใยรักใคร่ลูกสาวเป็นพิเศษ ตรงตามที่พ่อเขียนทุกประการ

พ่อทุ่มเทให้กับงานราชการมาก ๆ ไม่เคยลาหยุดงานเลย ลูกเห็นพ่อไปทำงานเช้ากลับค่ำทุกวัน โดยพ่อจะให้รถไปรับลูก ๆ จากโรงเรียนกลับบ้านก่อน แล้วจึงไปรับพ่อที่กรมชลประทาน พ่อรับราชการจนเกษียณอายุในตำแหน่ง ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หลังเกษียณยังทำต่อที่องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อตก.) อีก 3 ปี

จึงเลิกทำงาน พ่อผ่อนและเล่นกอล์ฟที่พ่อชอบ จนถึงอายุประมาณ 75 ปี จึงเลิกเล่นและอยู่ที่บ้านกับแม่อย่างสุขสบาย จนแม่จากไปเมื่ออายุ 75 และพ่ออายุ 85 ปี ในตอนนั้น พ่อคงเศร้าและเหงา เนื่องจากพ่อมีแม่อยู่เคียงข้างเป็นผู้ดูแลตลอดมา น้าๆ น้องของแม่ล้อว่า พ่อจะไม่ค่อยพูดกับใคร คุยรู้เรื่องรู้ใจเฉพาะกับแม่ (และแดงบ้าง) เมื่อแม่จากเราไป พ่อจึงเครียดจนเส้นโลหิตในสมองแตก ไม่สามารถช่วยตัวเองได้ ต้องนอนติดเตียงตั้งแต่นั้นมา

พ่อให้ความอบอุ่นกับครอบครัวเรามาโดยตลอด ทุ่มเทกับงานในหน้าที่สร้างเกียรติ สร้างความภาคภูมิใจให้แม่ลูกเสมอ เมื่อแดงมีครอบครัว พ่อก็ให้ความรักเอ็นดูให้เกียรติพี่เรวัต พี่เรวัตเป็นข้าราชการที่ทุ่มเทกับการงานเหมือนพ่อ จึงถูกใจกันมาก เมื่อพี่เรวัตเจริญก้าวหน้าในราชการ ดำรงตำแหน่งอัยการสูงสุด พ่อและแม่ปลื้มใจภูมิใจยิ่ง กับหลานสาวทั้งสองคน ดวงและดี พ่อช่วยดูแลอบรม และดีใจมากที่ทั้งสองคน สอบเข้าเรียนที่จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย ที่คุณตาจบวิศวกรรมศาสตร์มา เพราะลูกๆ ไม่มีใครเรียนที่จุฬาฯ เลย และเมื่อดวงหลานคนโตของพ่อรรับราชการที่กระทรวงเกษตรฯ (มกอช.) ตามอย่างคุณตา ก็ถูกใจพ่อเช่นกัน ส่วนน้องดีนั้นได้ดำรงตำแหน่งเลขานุการเอก สถานเอกอัคราชทูต ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม พ่อได้ทันเห็นเหลนลูกของดวง เหลนดลโชคดีและมีบุญที่ได้เห็นคุณทวด แดงรู้ว่าพ่อรับรู้เวลาแดงพาเหลนดลมาเยี่ยมคุณทวดทุกครั้ง

พ่อเป็นผู้เคร่งครัดศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างยิ่ง เป็นครูสอนธรรมะคนแรกของแดง พ่อสอนแดงตั้งแต่ยังเด็กว่า ทุกอย่างในโลกนี้อยู่ในกฎของไตรลักษณ์ ไม่สามารถควบคุมได้ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา พ่อใช้ร่างกายของพ่อสอนสัจจธรรมนี้ ให้แดงประจักษ์แจ้งก่อนจากไป เมื่อแม่ไม่อยู่ พ่อรู้ว่าลูกๆ คงทุกข์ใจมาก พ่อจึงอยู่เป็นหลักต่อมา โดยที่ลูกรู้ว่าพ่อไม่สบายกายมาก ช่วงที่ดูแลพยาบาลพ่อที่บ้าน แดงกราบเท้าขอบพระคุณพ่อเสมอที่พ่อให้โอกาสลูกได้ตอบแทนพระคุณ ซึ่งไม่มีวันที่จะทดแทนได้หมด ขอบุญกุศลที่พ่อและลูกได้สร้างมา จงเป็นพลวปัจจัยให้พ่อสุขสงบพบความร่มเย็นในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

กราบแทบเท้าด้วยรักและอาลัย

ลูก แดง+เรวัต

แด่คุณพ่อที่เคารพรักยิ่ง

คุณพ่อเป็นผู้ประเสริฐ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ และประพฤติตนอยู่ในธรรม ตลอดชั่วอายุไขของท่าน สิ่งเดียวที่คุณพ่อต้องการจากพวกเราคือได้เห็นพวกเราเป็นคนดี เป็นประชากรที่ดีของประเทศ ซึ่งท่านได้ให้ความอบอุ่น และเป็นเสาหลักที่มั่นคงของครอบครัวตลอดมา นอกจากนั้นท่านยังเป็นแบบอย่างของข้าราชการที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ด้วยอานิสงค์เหล่านี้คุณพ่อของผมคงได้ไปสู่สุคติ

แด่ซุปเปอร์คุณพ่อของไข่ไก่

เคยอยู่ใกล้ได้เหลียวมองชะแง้หา
พ่อจากไก่สู่ภพใหม่ที่ไกลตา
จะถามหาก็ไม่ได้เราไกลกัน
คงเหลือไว้ซึ่งความรักความคิดถึง
ให้ไก่ได้คำนึงยามสุขสันต์
คงเหลือไว้แต่อาลัยของคืนวัน
ที่คงมั่นในใจไก่ไม่เสื่อมคลาย
ไก่แน่ใจพ่อสถิตในสวรรค์
อยู่ร่วมกันกับแม่ แน่ดังหมาย
พ่อกับลูกจากกันแต่เพียงกาย
แต่สายใจพ่อลูก ผูกนิรันดร์

ไข่ไก่

สัญญา ศรีจันทร์งาม

คุณพ่อของผม

มันเป็นเรื่องยากที่จะทำใจเขียนเรื่องของคุณพ่อในขณะที่ท่านยังอยู่กับผม ขณะที่เมื่อท่านจากไป อดีต ความรัก ความอบอุ่น และผูกพันระหว่างเราสองคนพ่อลูก มันมากมายหลายหลากจนไม่รู้ว่าจะเริ่มอย่างไรดี และนี่คือเรื่องคุณพ่อของผม

คุณพ่อเกิดที่จังหวัดระยอง มาศึกษาต่อและพักอาศัยกับหลวงพ่อท่านเจ้าคุณที่วัดเทพศิรินทรฯ จนจบวิศวะ จุฬาฯ และได้เข้ารับราชการที่กรมชลประทาน

คุณพ่อเป็นข้าราชการที่ซื่อสัตย์ คุมงบประมาณจัดซื้อเครื่องจักรกลที่ใช้ในหน่วยงานปีละหลายพันล้านบาทในสมัยนั้น มีผู้ใหญ่ท่านหนึ่งพูดว่า คุณสำเริงเป็นคนซื่อสัตย์ อยากให้อยู่ในตำแหน่งนี้นานๆ ไม่ย้ายไปไหน จะได้คอยควบคุมดูแลงบประมาณ ต่อมาคุณพ่อได้เลื่อนเป็นผู้ตรวจราชการ ซี 10 ไดรับพระราชทานสายสะพายชั้นที่ 3

ผมเป็นลูกพ่อ ทำงานบริษัทขายเครื่องจักรกลนานาชนิดให้กับหน่วยราชการแต่ไม่เคยได้ขายให้กับหน่วยราชการของคุณพ่อเลย จนกระทั่งคุณพ่อได้ย้ายจากกรมชลประทานไปแล้ว บริษัทของผมจึงสามารถขายเครื่องจักรให้กับกรมนั้นได้ คุณพ่อสอนเราลูกๆ ด้วยการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบให้เราเห็น และประพฤติตามเช่นนั้น

คุณพ่อเป็นคนรักพี่รักน้อง ญาติสนิทมิตรสหายมาก ในชีวิตนี้ผมไม่เคยเห็นคุณพ่อมีเรื่องบาดหมาง ทะเลาะวิวาท หรือนินทาว่าร้ายพี่น้องหรือญาติมิตรคนไหนทั้งสิ้น ใครมาขอความช่วยเหลือคุณพ่อก็หยิบยื่นให้ด้วยตัวเองหรือให้คุณแม่โด่งจัดการให้เสมอทุกครั้ง ใครหลอกลวงหรือทำให้ไม่พอใจก็นิ่งเงียบเสีย และให้อภัยเสมอมา

คุณพ่อเป็นที่รักของคุณแม่และลูกๆ มาก ให้ความเป็นธรรมและเมตตากับลูกทุกคนเสมอมา แต่ผมก็คิดเอาเองตลอดว่า คุณพ่อรักผมมากกว่าใครๆ คุณพ่อรักคุณแม่โด่งมาก เมื่อหกปีก่อนในวันที่คุณแม่โด่งจากไปนั้นคุณพ่อก็นั่งอยู่บนเก้าอี้เข็นในห้องนั้นด้วย ไม่ไปไหนจนวาระสุดท้ายของคุณแม่โด่ง ปรกติคุณพ่อไม่ค่อยพูดมากนักแต่กลับปลอบพวกเราว่า "แม่เขาไปสบายแล้ว ไม่เจ็บแล้ว" และก็แทบจะไม่พูดอะไรอีกเลย คุณพ่อไม่ได้ร้องไห้แต่แววตาและคำพูดนั้นมันดูเศร้าและเหงาใจ สามเดือนต่อมาในวันพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษแก่คุณแม่ ทุกๆคน ยุ่งจนไม่มีใครสังเกตว่าคุณพ่อเริ่มเหงาเศร้าซึมลงตลอด และเริ่มล้มป่วยลง แต่ทุกคนก็เข้าใจว่าเป็นไข้หวัดเล็กน้อยเท่านั้น และในวันลอยอังคารคุณแม่ คุณพ่อก็ล้มป่วยไม่สามารถเดินทางไปได้ ผม

นำคุณพ่อส่งโรงพยาบาลเย็นนั้น โดยคุณหมอแจ้งว่าต้องผ่าตัดทันทีเนื่องจากเส้นโลหิตในสมองแตก จริงๆ แล้วผมคิดว่าคุณพ่อคงตั้งใจและอยากจะจากผมไปหาคุณแม่ตั้งแต่วันนั้นแล้ว ผมคิดผิดจริงๆ ที่ยื้อยุดฉุดรั้งท่านไว้ เพราะความรักและเห็นแก่ตัวของผมเอง ทำให้คุณพ่อต้องเจ็บและทรมาน เพื่ออยู่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้กับลูกๆหลานๆ มาอีกกว่า 5 ปี

วันศุกร์ที่ 21 เมษายน 2555 ผมไปกราบลาคุณพ่อไปบ้านสวนจังหวัดเลยดังเช่นปฏิบัติทุกครั้ง หน้าตาคุณพ่อสดใส เราคุยกันเช่นทุกเช้า (ผมคุย คุณพ่อฟัง) ไม่มีเค้าลางใดๆ ว่าเราจะจากกันตลอดไปในอีกสามวันต่อมา

คุณพ่อรักและสนิทสนมกับผมมากกว่าใครๆ (อย่างน้อยผมก็คิดเช่นนั้นจริงๆ) หลายคนพูดว่า ผมเหมือนคุณพ่อมากที่สุด เช่น รูปร่าง หน้าตา นิสัยใจคอและวุฒิการศึกษา ฯลฯ อีกทั้งเรายังสนิทสนมประสา พ่อ – ลูก คุณพ่อเชื่อใจผมเสมอ ไม่ว่าจะทำอะไร จะไปต่างจังหวัด ไปซื้อของ ซ่อมแซมบ้าน ซ่อมแซมรถยนต์ คุณพ่อสนิทสนมกับผมมากขึ้นโดยตลอดนับตั้งแต่ท่านเกษียณอายุ และความชราเริ่มมาเยือน ซึ่งคุณพ่อก็ต้องต่อสู้อย่างหนักมาโดยตลอด เริ่มจากเนื้องอกในไตจึงผ่าตัดไตทิ้งไปข้างหนึ่ง เหลือไตข้างเดียว และเริ่มมีอาการความดันโลหิตสูงในผู้สูงอายุ ตามมาด้วยพาร์กินสัน โรคจอตาเสื่อม (มองเห็นได้เพียง 40-50% เท่านั้น) อัลไซเมอร์ถุงลมโป่งพอง และท้ายสุดผ่าตัดเร่งด่วนเนื่องจากเส้นโลหิตในสมองแตก ทุกครั้งที่คุณพ่อทำอะไรหรือไปไหน ท่านจะต้องให้ผมไปด้วยตลอดทุกครั้งที่เป็นไปได้ ซึ่งผมก็ภูมิใจและเต็มใจ สุขใจ ที่คุณพ่อเลือกใช้ผมคนเดียว เราไปหาคุณหมอศรันย์ที่พระมงกุฎ เพื่อตรวจสุขภาพ ผ่าตัดไต หาแพทย์เฉพาะทาง โดยคุณพ่อจะเป็นคุณปู่ผู้ใจดี เป็นที่รักและรู้จักกับนายแพทย์ประจำทุกท่าน เพราะรักษากันมายาวนาน หลังจากผ่าตัดสมอง จึงไปเป็นคนไข้ประจำที่โรงพยาบาลรามาฯ จนคุณพ่อจากไปในเช้าวันที่ 23 เมษายน 2555

หลังจากคุณแม่จากไปก็เหลือแต่ผมกับคุณพ่อ จะเจอกันวันละสองครั้ง เช้า-เย็น แถมรอบเที่ยงในบางครั้ง ทุกวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ และวันคล้ายวันเกิดคุณพ่อ ผมจะอยู่กับคุณพ่อโดยตลอด เพื่อเป็นเพื่อนคุย มีความสุขและฉลองเทศกาลด้วยกัน ผมปฏิเสธไม่ไปไหนกับใครช่วงเวลาดังกล่าวนั้น โดยอ้างว่าเป็นภาระและหน้าที่ที่ต้อง

กระทำ แต่จริงๆ แล้วเป็นความสุขกาย สุขใจ ของผมล้วนๆ และผมเลือกที่จะทำเช่นนี้ด้วยรักจากใจจริงๆ เพราะทุกท่านคงทราบดีว่า Home Sweet Home นั้นสุขยิ่งกว่าสิ่งใด จากนี้ไปคงไม่มีแล้ว

ผมขอกราบขออภัยต่อทุกเรื่องที่เคยทำให้คุณพ่อเสียใจ และผิดหวัง และขอขอบพระคุณคุณพ่อและคุณแม่ที่ให้ชีวิตที่เป็นสุข สมบูรณ์ทุกประการแก่ตัวผม รวมถึงความรัก ความอบอุ่น ความห่วงใยของเราที่มีต่อกันไม่มีวันหมด คุณพ่อและผมเชื่อและเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาตามแนวทางของท่านพุทธทาสและท่านปัญญานันทภิกขุ เมื่อร่างกายดับสูญ วิญญาณก็สิ้นสลาย ทั้งคุณพ่อและคุณแม่ก็คือตัวเรา ไม่เคยจากเราไปไหนเลย

ไข่แก้ว

ปาโมกข์ ศรีจันทร์งาม

พ่อครับผมรักพ่อ

ในวัยเด็กถึงปัจจุบัน สิ่งที่จำได้ชัดเจนเกี่ยวกับพ่อคือ พ่อเป็นสุภาพบุรุษที่มีระเบียบวินัยและจะปราณีต พิถีพิถันในการแต่งกาย พ่อเป็นคนสอนให้ผมผูกไทเป็นและสอนแบบต่างๆ ในการผูกเนคไท (เช่น Winsor Knot, English Knot, Half knot, full Knot) พ่อเป็นคนที่สุขภาพดี กีฬาโปรดของพ่อก็คือกอล์ฟ ซึ่งพ่อก็พยายามสอนให้ผมเล่น แต่ในช่วงเด็กผมกลับไม่เล่นและรู้สึกแปลกใจว่าเล่นกอล์ฟจะสนุกอย่างไร ตีลูกไปท่ามกลางแสงแดดแล้วก็เดินตามลูกไป(ไม่เห็นน่าสนุก) จนผมโตขึ้นความคิดก็เปลี่ยนไปและเข้าใจพ่อว่าทำไมชอบเล่นกอล์ฟ แถมยังติดกีฬากอล์ฟมากกว่าพ่อเสียอีก

ในวัยเรียนพ่อจะเข้มงวดกับพวกเราลูกๆ เรื่องการเรียนมากกว่าเรื่องอื่นๆ (เรื่องอื่นๆ พ่อให้แม่โด่งเป็นผู้จัดการเบ็ดเสร็จ) จำได้ว่าทุกครั้งที่ผลสอบออกเราลูกๆ เรียงแถวตั้งแต่พี่แดง (พี่สาวคนโตคนเดียวของบ้าน) ตามด้วยพี่ไก่ พี่แก้วและผม จะเข้าแถวอยู่หน้าห้องพ่อเพื่อเอาผลการเรียนไปให้พ่อดูทีละคน ถ้าใครเข้าไปและออกมาอย่างรวดเร็วและเงียบก็ดีไป สำหรับคนต่อไป แต่ถ้ามีเสียงดังออกมาก็จะทำให้คนในระดับต่อไปใจฝ่อ

พ่อสุขภาพแข็งแรงเรื่อยมาจนเมื่อพ่ออายุประมาณ 80 กว่าๆ ความจำและปราสาทสายตาพ่อเริ่มเสื่อม แม่โด่งต้องดูแลพ่ออย่างใกล้ชิด แต่เมื่อแม่โด่งเสียชีวิตในกลางปี 2549 สุขภาพของพ่อก็เสื่อมลงไปอีก พ่อเริ่มเดินไม่ได้และมีอาการถุงลมโป่งพองเข้ามาแทรก ทำให้พวกเรา(ลูกๆ) ต้องตัดสินใจให้เจาะคอและเจาะช่องท้องพ่อ เพื่อช่วยในการหายใจและให้อาหาร ทำให้ภาพสุภาพบุรุษตัวเล็กที่คล่องแคล่วและสดใสของพ่อหายไป พ่อต้องนอนป่วยอยู่แต่บนเตียง และต้องมีคนช่วยเหลือตลอดเวลามันเป็นภาพที่ทำให้ผมปวดร้าวมาก อย่างไรก็ตามพ่อก็สู้กับความเจ็บป่วยมาด้วยดีจนกระทั่งวันที่ 23 เมษายน 2555 เวลาประมาณ 06.09 นาฬิกา พ่อก็จากไปอย่างสงบ

พ่อครับผมรักพ่อ และเชื่อว่าตอนนี้พ่อคงอยู่กับแม่แล้วอย่างมีความสุข

โอ๊ะภูมิใจที่ได้เป็นสะใภ้ของครอบครัว "ศรีจันทร์งาม" ซึ่งพ่อสำเริงเป็นผู้นำ พ่อผู้เป็นแบบอย่างอันดีงาม มีคุณธรรมสูง เปี่ยมไปด้วยความเมตตา

พ่อละเอียดอ่อน ใส่ใจในความรู้สึกของทุกคน ฝากน้ำใจไปถึงป๋าแม่ของโอ๊ะที่

ปราจีนบุรี เวลาโอ๊ะพาลูกๆ มา พ่อจะทานข้าวได้เยอะ ชมว่ากับข้าวแม่โอ๊ะอร่อย ดูพ่อมีความสุขมากท่ามกลางลูกหลานทุกคน

พวกเราพี่ดาว โอ๊ะ พี่แก้ว พี่ไก่ ตาดราฟต์ ดรีม แดนซ์ ได้ร่วมกันมอบทุนการศึกษาในนาม กองทุนสำเริง-จรินทร ศรีจันทร์งาม ให้กับโรงเรียนปราจิณราษฎรบำรุงต่อเนื่องกันมาหลายปี เพื่อสานเจตนารมณ์ในเรื่องการให้โอกาสผู้อื่นเพื่อพัฒนาคนสร้างความเจริญให้ประเทศชาติ โอ๊ะกับพี่ดาว จะดูแลหลานของพ่อให้เป็นคนดี ส่งเสริมการศึกษาของลูกทุกคนให้เติบโตอย่างมีความสุขเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับเพื่อนมนุษย์โดยเฉพาะกับคนที่ด้อยโอกาส

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย โปรดดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของพ่อไปสู่สุคติเทอญ

รัก

ไข่ดาว - โอ๊ะ

(ปกรณ์-กนกวรรณ ศรีจันทร์งาม)

คติพจน์ที่พ่อกล่าวให้ฟังเสมอ

"อย่าแกว่งเท้าหาเสี้ยน"

คุณตาที่รักของหลาน

ตั้งแต่ดวงยังเด็ก บ้านของคุณตาเหมือนบ้านหลังที่สอง หลานจะไปรับประทานอาหารเย็นกับคุณตาคุณยายทุกวัน และในช่วงโรงเรียนปิดเทอมก็จะไปอยู่กับคุณตาคุณยาย บ้านคุณตามีห้องสมุด (คุณตาเรียก Study room) ซึ่งดวงจะเข้าไปอยู่ที่นี่เสมอ

คุณตาเป็นหนอนหนังสือ อ่านหนังสือทุกประเภท คุณตานั่งอยู่ที่ไหนจะต้องมีหนังสืออยู่ในมือ ในห้องสมุดของคุณตามีหนังสือวรรณคดี หนังสือนิยาย สารคดี หนังสือแปล หนังสือภาษาอังกฤษ จัดเรียงเป็นชุดสวยงามเป็นระเบียบ สะท้อนถึงความปราณีตเรียบร้อยของคุณตา ห้องสมุดของคุณตาเป็นห้องเรียนที่สอนให้ดวงรักการอ่าน นับเป็นพระคุณของคุณตาที่ได้มอบขุมทรัพย์ทางปัญญาให้กับดวง

ความทรงจำของดวงที่มีต่อคุณตายังคงชัดเจน เมื่อคุณตาไม่อยู่ ดวงได้แต่ระลึกถึงช่วงเวลาที่สงบสุข ตาหลานนั่งอ่านหนังสือด้วยกัน ในช่วงที่คุณตาคุณยายสูงวัยขึ้น ห้องสมุดของคุณตากลายเป็นห้องศิลปะของคุณยายที่คุณยายใช้เวลาส่วนใหญ่วาดรูปในห้องนี้ เมื่อคุณยายจากไปคุณตาก็ได้ใช้ห้องนี้เป็นห้องนอนตลอดมา ซึ่งดวงยังคงไปนั่งอ่านหนังสือข้างๆ คุณตาเสมอเมื่อดวงไปเยี่ยมคุณตา จนกระทั่งวันสุดท้าย ดวงก็ได้กราบลาคุณตาในห้องนี้

ตลอดเวลาที่คุณตาป่วย คุณตาต้องอดทนต่อความไม่สบายกายหลายอย่าง แต่คุณตาก็แสดงให้ดวงเห็นถึงความอดทน เข้มแข็งต่อการรักษา จนกระทั่งคุณตาจากไปอย่างสงบ ไม่ต้องเจ็บป่วยอีกต่อไป ตลอดชีวิตคุณตาได้กระทำแต่ความดี คิดดี พูดดี ดวงจึงเชื่อว่าคุณตาจะอยู่ในใจของทุกคนตลอดไป

ด้วยความรักและระลึกถึงคุณตาค่ะ

ดวง

รวินันท์ - จาตุรนต์ พลราช และเหลนดล

กราบลาคุณตา

ได้รับโทรศัพท์จากแม่ เพื่อเช้าวันจันทร์ที่ 23 เม.ย. 2555 บอกว่าคุณตาเสีย ให้รีบบินกลับจากฮานอย เพื่อลาคุณตาเป็นครั้งสุดท้าย น้องดีใจหายจนบอกไม่ถูก ก็เมื่อ 2 อาทิตย์ที่แล้ว เพิ่งลาคุณตากลับไปทำงาน ยังบอกแม่ว่า ตาดูดีขึ้น แข็งแรงขึ้นมาก

ภาพความทรงจำในวัยเด็ก คุณตาสอนการบ้านเลขยังคงไม่จางหายไป ทำให้คุณตาเป็นบุคคลที่น่าทึ่งมากในสายตาของหลาน ทุกปิดเทอม จะต้องไปใช้ชีวิตกับคุณตาคุณยายในช่วงที่พ่อกับแม่ทำงาน ครอบครัวเราทานข้าวด้วยกันทุกเย็น ยังจำได้ถึงอาหารที่คุณตาชอบ ช่วงเวลาเหล่านี้เป็นช่วงชีวิตดีที่สุดสำหรับน้องดีค่ะ

คุณตาได้พักแล้วหลังจากเหนื่อยมานาน น้องดีเชื่อว่าตากับยายได้พบกันในอีกภพหนึ่งแล้ว สัญญาว่าหลานจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีเช่นคุณตาและรำลึกถึงคำสอนของตากับยายเสมอไปค่ะ

รักคุณตา
น้องดี
รณิดา ฉ่ำเฉลิม

กราบคุณปู่

ดราฟต์ ในฐานะหลานชายคนเดียวและผู้สืบสกุลศรีจันทร์งาม ขอสัญญากับปู่ว่า จะรักษาชื่อเสียง เกียรติยศ และศักดิ์ศรีของตระกูลเราให้ดำรงคงอยู่ต่อไปอย่างที่ปู่ได้ทำมาเป็นตัวอย่าง

รักปู่
ปวรรณ ศรีจันทร์งาม
"ตาดราฟต์" ของปู่

จากหลานปู่

ตั้งแต่จำความได้พ่อและลุงๆมักจะเล่าเรื่องของปู่ให้หนู2คนฟังอยู่บ่อยๆว่าปู่มีความเป็นสุภาพบุรุษ เป็นคนที่มีความพิถีพิถันในการแต่งตัวมีมารยาทในการรับประทานอาหาร (ลุงแก้วเคยเล่าให้ฟังว่าถ้ามีใครเคี้ยวอาหารเสียงดังปู่จะไม่ชอบมากๆ) และปู่มีความภูมิใจในการเป็นข้าราชการของปู่มากๆ

ตอนเด็กๆหนูมักจะเห็นปู่ใส่เสื้อสีขาว สวมกางเกงแพร ทุกเช้าถ้าพวกหนู 3 คน (ดราฟ ดรีม แดนซ์) มาหาคุณปู่ที่กรุงเทพฯ เราจะเห็นคุณปู่เดินออกกำลังกายหน้าบ้านทุกเช้า เมื่อช่วงหนูเรียนอยู่ชั้นประถมต้นคุณปู่เริ่มหลงๆลืมๆ และจะไม่เห็นคุณปู่เดินออกกำลังกายหน้าบ้านสักเท่าไหร่ (เข้าใจว่าช่วงนั้นปู่ไม่ค่อยแข็งแรงแล้ว) ยิ่งกว่านั้นตั้งแต่ปี 2549 ปีที่คุณย่าเสีย คุณปู่ก็เริ่มมีอาการทรุดหนักลงเรื่อยๆ (สงสัยคุณปู่จะเสียใจมากที่คุณย่าจากไป)

เมื่อช่วงก่อนวาระสุดท้ายของปู่ 3-4 อาทิตย์ก่อน หนู(แดนซ์)ได้มีโอกาสอ่านหนังสือให้คุณปู่ฟัง หนูก็ไม่รู้นะค่ะว่าคุณปู่จะรู้รึเปล่า แต่อย่างน้อยหนูก็ได้ทำอะไรให้ปู่ก่อนที่ท่านจะจากหนูไป

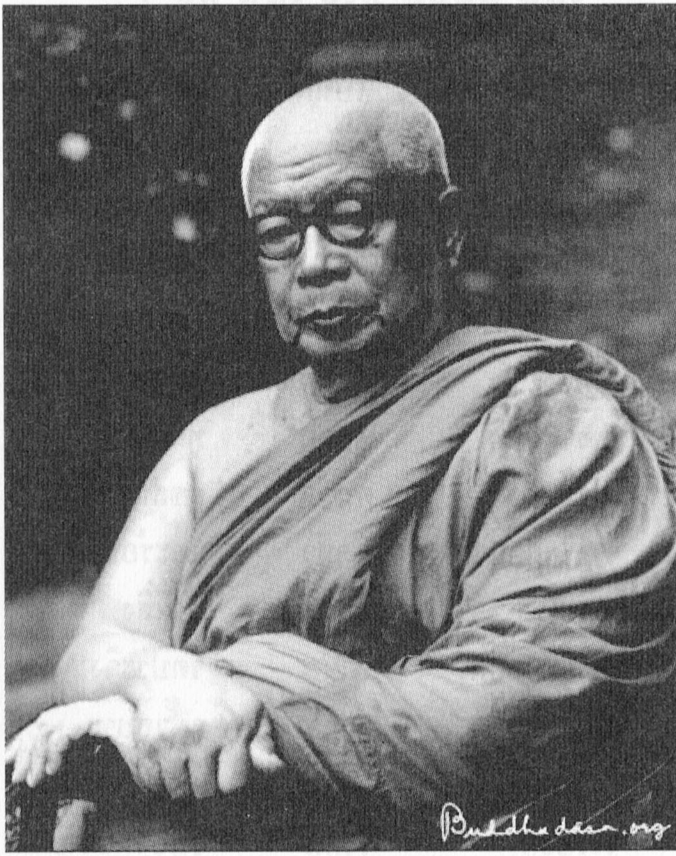
หนู2คนคิดถึงและรักคุณปู่นะค่ะ

หวังว่าคุณปู่คงพบคุณย่าแล้ว และคงอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

หลานสาวของปู่

ปรินทร-ปวรา ศรีจันทร์งาม

(แดนซ์ — ดรีม)

บทความของท่านพุทธทาสภิกขุ

เป็น มนุษย์ หรือ เป็น คน ?

เป็นมนุษย์	เป็นได้	เพราะใจสูง
เหมือนหนึ่งยูง	มีดี	ที่แววขน
ถ้าใจต่ำ	เป็นได้	แต่เพียงคน
ย่อมเสียที	ที่ตน	ได้เกิดมา
ใจสะอาด	ใจสว่าง	ใจสงบ
ถ้ามีครบ	ควรเรียก	มนุสสา
เพราะทำถูก	พูดถูก	ทุกเวลา
เปรมปรีดา	คืนวัน	ศุขสันต์จริง
ใจสกปรก	มืดมัว	และร้อนเร่า
ใครมีเข้า	ควรเรียก	ว่าผีสิง
เพราะพูดผิด	ทำผิด	จิตประวิง
แต่ในสิ่ง	นำตัว	กลั้วอบาย
คิดดูเถิด	ถ้าใคร	ไม่อยากตก
จงรีบยก	ใจตน	รีบขวนขวาย
ให้ใจสูง	เสียได้	ก่อนตัวตาย
ก็สมหมาย	ที่เกิดมา	อย่าช้าเอย ฯ

ตายก่อนตาย

ตายเมื่อตาย ย่อมกลาย ไปเป็นผี
ตายไม่ดี ได้เป็นที่ ผีตายโหง
ตายทำไม เพียงให้ เขาใส่โลง
ตายโอ่โถง นั้นคือตาย เสียก่อนตาย

ตายก่อนตาย มิใช่กลาย ไปเป็นผี
แต่กลายเป็น สิ่งที่ ไม่สูญหาย
ที่แท้คือ ความตาย ที่ไม่ตาย
มีความหมาย ไม่มีใคร ได้เกิดแล

คำพูดนี้ ผันผวน ชวนฉงน
เหมือนเล่นลิ้น ลาวน คนตอแหล
แต่เป็นความ จริงอัน ไม่ผันแปร
ใครคิดแก้ อรรถได้ ไม่ตายเอย ฯ

ตัวกู–ของกู

อันความจริง "ตัวกู" มิได้มี
แต่พอเผลอ มันเป็นผี โผล่มาได้
พอหายเผลอ "ตัวกู" ก็หายไป
หมด "ตัวกู" เสียได้ เป็นเรื่องดี

สหายเอ๋ย จงถอน ซึ่ง "ตัวกู"
และถอนทั้ง "ตัวสู" อย่างเต็มที่
มีกันแต่ ปัญญา และปราณี
หน้าที่ใคร ทำให้ดี เท่านั้นเอย ฯ

อันความจริง "ของกู" มิได้มี
แต่พอเผลอ "ของกู" มี ขึ้นจนได้
พอหายเผลอ "ของกู" ก็หายไป
หมด "ของกู" เสียได้ เป็นเรื่องดี

สหายเอ๋ย จงถอน ซึ่ง "ของกู"
และถอนทั้ง "ของสู" อย่างเต็มที่
ของเปลี่ยนไป เปลี่ยนมา ทุกนาที
เพราะไม่มี ของใคร ที่ไหนเอย ฯ

สอนวัวดื้อ

(คำโต้ตอบระหว่างผู้ที่ฉลาดและปรารถนาดี
กับผู้ที่มีความดื้อถือรั้นเป็นมิจฉาทิฏฐิ)

(คน) วัวเอ๋ย วัวดี
มาเร็วซี่ ไปเที่ยว ที่ถิ่นโน้น
มันสูงสุด เยือกเย็น ไม่เป็นโคลน
ไม่มีโจร ไม่มีเสือ ดีเหลือใจ
ไม่ต้องเกิด แก่ตาย ไม่สืบพันธุ์
รับประกัน สุขยิ่ง ไม่วิ่งไขว่
มาเร็ว ๆ เถิดเจ้า อย่าเขลาไป
ดีกระไร พ่อวัวดี มาซี่มา

(วัว) ท่านเอ๋ย ฉันไม่ เข้าใจ
ไม่เห็นมี คืออะไร ที่นายว่า

ก็ฉันชอบ หญ้าแห้ง ในแปลงนา
อยู่ที่นี่ ดีกว่า เพื่อนข้าเยอะ
มีนางโค นายโค ออกโขไป
มีลูกหลาน เล็กใหญ่ ท่านไปเถอะ
โอ้! พ่อนาย ผู้ใจดี นี่ท่าเลอะ ?
ขอทีเถอะ พ่อนาย อย่าย้ายเรา.

(คน) วัวเอ๋ย วัวมหา จำเริญ
อย่ามัวเมา เขลาเกิน ไปนักเจ้า
เห็นกงจักร เป็นดอกบัว ชั่วไม่เบา
เจ้าเคลิ้มคลั่ง ฟังเรา ก่อนเถอะโค
อันคนเมา หรือจะนึก ว่าตัวเมา
อันคนเขลา หรือจะนึก ว่าตัวโง่
คนพูดมาก หรือรู้สึก ว่าตัวโว
เป็นบุญโข ต่อเมื่อ เชื่อปราชญ์เตือน

(วัว) ท่านเอ๋ย ฉันไม่รู้ ไม่ชี้
นักปราชญ์ไย มาจู้จี้ กับสัตว์เถื่อน

เป็นโคฟา ท่านจะพา ขึ้นอยู่เรือน
นายเลื่อนเปื้อน เองกระมัง จงชั่งใจ
โบราณว่า ยื่นแก้ว ให้วานร
เอามุ้งหมอน ให้หมาหมู คิดดูใหม่
จะเหนื่อยเปล่า เปลืองเปล่า สักเท่าไร
ตูไม่ไป ควรว่าตู รู้รักนาย

(คน) วัวเอ๋ย วัวดื้อ
สำนวนลึก ผึกปรือ เป็นคุ้งสาย
มีข้อขวาง อ้างแอบ เหลือแยบคาย
อันแบบนี้ เขาเคยใช้ กันจนเบือ
ข้อแก้ตัว ของคนเหลว ไม่เลวเลย
แต่ข้าเคย รู้ทัน ไม่พ้นเผือ
ข้ารู้ดอก ว่าเจ้าใช้ เกลือจิ้มเกลือ
นี่ก็เพื่อ จมแช่ อย่าแก้เลย

(วัว) ท่านเอ๋ย เราไม่ อยากพึ่ง
นายแหละคลั่ง ไปเปล่า ๆ เจ้าแม่เอ๋ย
เราเกิดมา เพื่อสิ่งซึ่ง เราอยากเชย
น่าขวยเขิน เกินเลย ก็ช่างเรา
เราไม่อยาก สุขกว่าที่ เรามีชม
ถึงโคลนตม เหม็นนัก ของหมักเน่า
เมื่อมีสิ่ง ซึ่งถูกใจ เราไม่เบา
มิใยใคร จะด่าเรา ก็ด่ามา

(คน) วัวเอ๋ย วัวรั้น
เราพากัน ขะยั้นขะยอ ก็เพราะว่า
ถ้าเชื่อพึ่ง และเจ้า ตามเรามา
จะมีท่า สุขเย็น เป็นพ้นไป
แต่ชี้แจง เท่าไร ไม่พึ่งกัน
ถ้ากระนั้น ฉันจะชัก ฉุดผลักไส

จนเจ้าได้ ลองชิม ของต้องใจ
แล้วจะไม่ อยากกลับ รับประกัน

(วัว) ท่านเอ๋ย เรายอมตาย

ถึงหัวขาด ก้นทลาย ก็ไม่พรั่น
ถึงจะเอา เพลิงลน จนเป็นควัน
ก็ยอมสุก ตรงนั้น ไม่ก้าวจร
แม้ฉันอาจ เรียนรู้ อาจลุถึง
ก็มิพึง ใจประสงค์ ตรงท่านสอน
ขอเป็นวัว เสมอไป ตามนัยก่อน
จะบั่นทอน อย่างไร ตามใจนาย

(คน) จนเอ๋ย จนใจ

เคยพบไหม วัวเช่นนี้ พี่น้องทั้งหลาย
ยอมหลับหู หลับตา สู้ท่าตาย
มาพนัน ขันทาย กันก็เอา
เมื่อเช่นนี้ มิให้ปล่อย ไปตามกรรม

แล้วจะให้ เรากระทำ ฉันใดเล่า
หรือจะมี วิธีหย่อน ผ่อนหนักเบา
เมื่อรู้เค้า เล่ากันฟัง วันหลังเอย.

หมายเหตุ ท่านพุทธทาสเขียนเรื่อง "สอนวัวดื้อ" นี้ ก็เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่เพื่อนรักที่ "ตาย" อยู่ อันหมายความถึงบางคนที่หัวดื้อรั้นเป็นมิจฉาทิฏฐิอย่างแรง จนไม่สามารถจะตักเตือนอะไรได้ เช่นพวกที่นับถือศาสนาผีโดยเข้าใจว่าเป็นศาสนาพุทธ หรือพวกที่เอาลัทธิสัสสตทิฏฐิของพราหมณ์มาตู่ว่าเป็นของพระพุทธเจ้า เพราะเชื่อมั่นในคำอธิบายของอรรถกถาจารย์หรือพวกมหาเปรียญที่เพียรศึกษาเพื่อจะลาสิกขาบท ท่านพุทธทาสจึงถือว่าคนเช่นนั้นได้ "ตาย" ไปแล้วจากการเป็นพุทธบริษัท

อย่างไรก็ดี สำหรับท่านที่อ่านคำบรรยายของท่านพุทธทาสมาตามลำดับ จนถึงขณะนี้ ก็ย่อมได้รับอานิสงส์ของการอ่านอย่างรอบคอบ หรืออ่านโดยรู้เรื่องและเข้าใจเรื่อง ผลดีที่ได้รับก็คือ ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยได้ฟัง จะเข้าใจในสิ่งที่

เคยฟังมาแล้วดียิ่งขึ้น จะบรรเทาความสงสัยให้หมดไปได้ ความคิดเห็นของตนจะได้ถูกต้องเป็นสัมมาทิฏฐิ และประการสุดท้ายก็คือ จะมีจิตใจผ่องใส เพราะไม่ตกเป็นทาสของผีสางเทวดาหรืออะไร ๆ อีกต่อไป หากท่านผู้ใดไม่สามารถได้รับอานิสงส์ดังกล่าว ก็ไม่ต้องไปโทษใคร ๆ เพราะเรามันเป็นวัวคือเอง.

ปุ่น จงประเสริฐ

ผีมีจริงหรือไม่

ยุคนี้ น่าจะได้พูดกันถึงเรื่องผี ๆ สาง ๆ ตามที่ชาวพุทธทั้งหลายกำลังสนใจ เพื่อให้สังวรกันไว้บ้าง ข้อสำคัญที่สุดนั้นมีอยู่ว่า ถ้าเราเข้าใจเรื่องนี้ผิดแล้ว ก็จะทำพุทธศาสนาให้กลายเป็นลัทธิผีหรือลัทธิวิญญาณ (Animism) ไปโดยไม่รู้สึกตัว และอาจจะทำพระพุทธเจ้าให้กลายเป็นวิญญาณหรือผีศักดิ์สิทธิ์ หรือเจว็ดอะไรไปก็ได้ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่น่าจะสนใจให้มากและให้ถูกทาง อย่าให้เผลอไปเข้าใจผิดในเรื่องนี้ แม้แต่ในบทสวดมนต์ทำวัตร ก็มีบทสวดบางบทที่ทำให้คนบางคน ฟังแล้วรู้สึกเหมือนกับว่าพระพุทธองค์ยังทรงมีวิญญาณอยู่ หรือยังมีอะไรเหลืออยู่สำหรับพูดจาหรือต่อรองหรือรับการขอขมากับพวกเรา ถ้าใครไปมีความคิดอย่างนี้เข้า ก็จะกลายเป็นเรื่องทำพระพุทธองค์ให้เป็นวิญญาณ หรือเป็นผีชนิดหนึ่งไปในที่สุด และจะเป็นที่น่าสลดสังเวชยิ่งนัก นี่แหละ จึงได้ชวนกันให้สนใจในเรื่องนี้ตามที่เห็นว่าจะเป็นผลดีอย่างไรต่อชาวพุทธ

สำหรับเรื่องผีนี้มีปัญหามาก ที่ถกเถียงกันอยู่ตลอดกาล คล้ายกับว่าเป็นปัญหาโลกแตก นั่นก็คือปัญหาที่ว่าผีมีหรือผีไม่มี ถ้าถามอย่างนี้ก็จะต้องตอบว่ามีเสียก่อน แต่แล้วมันจะเป็นผีเหมือนกับที่คนอื่นเขาคิดนึกกันหรือไม่นั้น มันเป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก สิ่งที่เรียกว่าผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในทำนองที่เป็นผีนั้น ตัวจริงของมันจะเป็นอะไรในทัศนะของพุทธบริษัท ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่ง

สำหรับข้อนี้อยากจะแสดงทัศนะให้ไปนึกไปคิดเพื่อได้ใคร่ครวญกันดู สิ่งที่เรียกว่าผีนั้นมีจริง แต่ผีนั้นคืออะไร ถ้าอยากจะเข้าใจก็ต้องคิดกันก่อนว่า มันเกิดมาจากอะไร **อาตมาเห็นว่าสิ่งที่เรียกว่าผีนั้น เกิดมาจากอำนาจของอวิชชาของคนรวมกันมาก ๆ นั่นเอง ที่แท้นั้นหาได้เป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์หรือจิตหรืออะไรเหมือนที่คนอื่นนึกคิดกันไม่ หากแต่เป็นกระแสจิตในทางนามธรรมชนิดหนึ่ง ที่อวิชชาของมนุษย์จำนวนมหึมาได้ช่วยกันสร้างมันขึ้น.**

ในชั้นแรกขอให้มองดูกันก่อนในข้อที่ว่า สิ่งที่เรียกว่าจิตนี้ย่อมมีกระแสอย่างหนึ่ง มีอำนาจอย่างใดอย่างหนึ่งในกระแสนั้น กระแสจิตนั้นจะเข้มข้นมากในเมื่อมนุษย์จำนวนมากได้เชื่อถือ และเชื่ออย่างแน่นแฟ้นจริง ๆ **สิ่งที่จะทำให้เชื่ออย่างแน่นแฟ้นจริง ๆ ก็คืออวิชชา กล่าวคือความโง่ ความหลง ความงมงายอย่างรุนแรง** แล้วคนพวกนี้มีปริมาณมาก มีความเชื่อมั่นอย่างนั้นลงไปจริง ๆ โดยไม่รู้สึกตัว ไม่ใช่เป็นเรื่องแกล้งทำ แต่เป็นเรื่องทำจริงสุดชีวิตจิตใจ คือเชื่อรวมกันเหมือนกันในจุดเดียวกัน ด้วยอำนาจของอวิชชา ความโง่ เมื่อมีปริมาณมากขนาดนั้น กระแสจิตของมนุษย์มาก ๆ คนนี้จึงเข้มข้นมาก เกิดเป็นอำนาจอะไรอันหนึ่งขึ้นมา ซึ่งถูกสมมุติเรียกว่าผี **อำนาจกระแสจิตของคนโง่ ๆ เขลา ๆ รวมกันมาก ๆ เช่นนี้มีอำนาจพอที่จะครอบงำจิตใจ บุคคลเขลา คนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ เมื่อใดก็ได้ และทำให้เขาเกิดความรู้สึกเป็นไปตามนั้นจริง ๆ ความเชื่อในเรื่องผีก็เกิดขึ้นอย่างแน่นแฟ้นและสมบูรณ์**

สิ่งที่เรียกว่าอวิชชาได้สร้างความเชื่อขึ้นมาอย่างผิด ๆ แก่คนจำนวนมาก หากความเชื่อนี้ยังมีอยู่เพียงใด ก็หล่อเลี้ยงสิ่งที่เรียกว่าผีไว้เพียงนั้น จนกว่าเมื่อไรความเชื่อชนิดนี้จะหมดไปจากมนุษย์ แล้วสิ่งที่เรียกว่าผีก็จะค่อยจางลง ๆ และหมดไปเองในที่สุด ไม่ต้องมีใครฆ่าไม่ต้องมีใครปราบ นอกจากวิชชาหรือสัมมาทิฏฐิ คือความรู้ความเข้าใจอันถูกต้องนั้นเอง นี่แหละคือเรื่องของผีที่แท้จริง อำนาจจิตที่เหนือกว่าธรรมดามากๆ จึงสามารถครอบงำใจคนบางคน แล้วทำให้รู้สึกไปเช่นนั้นจริงๆ ผีมันมีขึ้นมาได้ด้วยเหตุนี้ เพราะว่าคนตั้งหมื่นตั้งแสนตั้งล้าน หรือเป็นล้าน ๆ เชื่อกันอย่างนี้ และเป็นเวลานานอย่างแน่นแฟ้นเสียด้วย

สิ่งที่เรียกว่ากระแสจิตชนิดนี้ จะสิงสถิตอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งก็ได้ แล้วแต่ว่าคนโง่จะเชื่อกันอย่างไร เมื่อไปรุมเชื่อกันในสิ่งนั้นหรือสถานที่ตรงนั้นว่าศักดิ์สิทธิ์ อำนาจลึกลับชนิดนี้ก็จะเกิดขึ้นที่นั่น และจะครอบงำจิตใจบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เลื่อมใสได้โดยง่ายดาย ให้มีความรู้สึกตามนั้น

เช่นคนส่วนมากเขาเชื่อกันว่าตรงสถานที่นี้จะต้องเห็นภาพอย่างนั้นอย่างนี้ ก็อาจมีคนเห็นได้จริง ๆ ตรงนี้ถ้าใครไม่ทำความเคารพจะชักดิ้นงักงอ บางคนก็อาจจะชักดิ้นชักงอจริง ๆ จะเป็นเรื่องจริงได้ถ้าหากว่ากระแสจิตด้วยอำนาจความเชื่อนั้นมีมากและรุนแรงมาก ก็ทำให้คนที่ถูกครอบงำนั้นถึงตายได้ เมื่อเป็นดังนี้ เราก็อาจจะอธิบายสิ่งที่เรียกว่าพระภูมิ ผีเรือน เทพารักษ์ ปู่เจ้า หรืออะไร ๆ อีกมากมาย เกี่ยวกับเรื่องผี ๆ สาง ๆ ได้โดยไม่ยากเลย

ที่นี้เขายังแจกเป็น ผีดี ผีดุ ผีดีก็คือผีที่ช่วยคนเมตตากรุณาสงสารคน เลยถูกเรียกว่าเป็นเทวดา ผีดุก็ทำร้ายคน นี่มันมาจากกระแสจิตที่คนจำนวนมากได้มีความคิดแบ่งแยกกันอย่างนั้น กระแสจิตย่อมมีสถานที่จำกัด มีเวลาจำกัด หรือมีอะไร ๆ จำกัด มันจึงมีข้อปลีกย่อยแตกต่างกันแทรกแซงเข้ามา แม้แต่ว่าจอมปลวกก็จะกลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปได้ถ้าหากว่ามีคนโง่มากเป็นพัน ๆ หมื่น ๆ แสนๆ ระดมทุ่มเทความเชื่อด้วยอำนาจอวิชชาลงไปในจอมปลวกนั้น สิ่งที่เรียกว่ากระแสจิตนี้เป็นสิ่งที่อธิบายยาก แต่ก็มีอยู่อย่าง

แน่นอน ที่จะประทับหรือสิงอยู่ในที่ใดในบุคคลใดก็ได้ ด้วยเหตุฉะนี้แหละ ในหมู่คนโง่เขลาทั้งหลาย แม้แต่จอมปลวกก็กลายเป็นของศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมาได้ด้วยเหตุฉะนี้ แต่เมื่อคนฉลาดขึ้น ๆ ไม่มีความเชื่ออย่างนี้หล่อเลี้ยงต่อไป จอมปลวกนั้นก็คลายความศักดิ์สิทธิ์ลงไปเอง **ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวดาศักดิ์สิทธิ์ ผีศักดิ์สิทธิ์ เกิดขึ้นมาก็เพราะความโง่ของคน แล้วก็กลับทำอันตรายคน อย่างน่าจะพูดว่าสมน้ำหน้าแล้ว**

เรามาดูกันต่อไปอีกนิดหน่อยว่า ทำไมผีจึงไม่มีในโลกของสัตว์เดียรัจฉาน สัตว์เดียรัจฉานตัวไหนบ้างกลัวผี สัตว์เดียรัจฉานตัวไหนเคยถูกผีหลอกบ้าง ไม่มีทางที่จะค้นพบได้ ฉะนั้นสัตว์เดียรัจฉาน เช่นสุนัข ก็ต้องดีกว่าคน เพราะว่าไม่มีผีที่จะคอยรบกวน แล้วมันยังจะชนะผี คือกินซากผีเสียด้วยซ้ำไป นี่เป็นที่เห็นได้ว่าในหมู่ของสัตว์เดียรัจฉานนั้นไม่มีผี ผีมีแต่ในหมู่ของคนที่เชื่อว่าตนฉลาดกว่าสัตว์เดียรัจฉาน

ในพวกสัตว์ที่เกิดขึ้นมาในโลกก่อนคนนั้น ก็ยังไม่มีผี ในสมัยเป็นครึ่งคนครึ่งลิง (MAN-APE) ก็ยังไม่มีผี แม้

กระทั่งเป็นคนป่าแท้ ๆ ขึ้นมา ก็ยังไม่มีผี ต่อเมื่อคนป่าค่อย ๆ ฉลาดขึ้นมาจนกลายเป็นคนบ้านนี่แหละ จึงเริ่มมีผี เพราะว่ามันรู้จักคิดรู้จักนึกมากขึ้น สามารถสร้างความเชื่อระบบใดระบบหนึ่งขึ้นมาได้ สร้างความกลัวอันเป็นที่หล่อเลี้ยงความเชื่อระบบใดระบบหนึ่งได้ จิตจึงมีความคิดไปในทำนองที่ว่ามีอะไรลึกลับ แล้วก็มีความหลงผิดในความลึกลับนั้นไปตามความเห็นของตัว อันเป็นลักษณะของอวิชชา ความคิดในแนวที่ว่ามีอะไรศักดิ์สิทธิ์ทำนองผีก็ได้เกิดขึ้น แล้วก็สอนกันให้มากขึ้น ระดมความเชื่อกันให้มากขึ้น **ผีจึงถูกสถาปนาขึ้นมาได้สำเร็จบนความโง่ของมนุษย์นั่นเอง นี่ลองคิดดูให้ดีเถิดว่า ในหมู่ของสัตว์เดียรจฉานไม่มีผี แต่มามีในหมู่ของมนุษย์ อย่างนี้มันน่าละอายสัตว์สักเท่าไร แล้วเราจะรับมติความคิดความเห็นในเรื่องผี ๆ สาง ๆ นี้กันอย่างไร?**

สมัยนี้ ความรู้หรือการศึกษาเจริญก้าวหน้าไปมากขึ้น ความเชื่อเรื่องผี ๆ ที่เคยมีมาแต่ก่อนนั้นมันจางไป ๆ แม้แต่เพียงชั่ว ๕๐ ปีในชั่วอายุอาตมานี้ ก็รู้สึกว่ามันจางไป

มากแล้ว ความเชื่อนี้จางไปเท่าไรผีก็ค่อย ๆ จางลงไปเท่านั้น และในที่สุดก็หมดไปหลายอย่างหลายประการ แต่ก็เป็นที่แน่นอนว่า ถ้าคนยุคจรวดปรมาณูนี้กลับไปโง่ซ้ำรอยประวัติศาสตร์ ผีก็จะกลับมาอีก จะเป็นผีศาลพระภูมิ ผีเรือน ผีเทพารักษ์ หรือผีอะไรก็ตาม จะกลับมาอย่างสมบูรณ์อีก แต่ถ้าการศึกษานำไปในทางที่ไม่ให้มีความเชื่อโง่ ๆ อย่างนี้ ผีก็จะตายไปเอง ไม่ต้องมีใครปราบ

สำหรับพวกเราชาวพุทธ ขอได้โปรดสังวรระวังให้ดี ๆ เมื่อจะต้องตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องนี้ ไม่ว่าในที่ไหนๆ ไม่ว่าในเมืองไทยหรือในต่างประเทศ ขอให้ระมัดระวัง ข้อแรกที่สุดก็คือว่า อย่าได้ไปทำพระพุทธเจ้าให้เป็นผีไปเสีย แม้ในประเทศไทยนี้ ก็อย่าได้ทำพระแก้วมรกตให้กลายเป็นผีที่ชอบฉันไข่ต้มกับปลาร้าไปเสีย มันเป็นที่น่าสลดสังเวช และน่าละอายอย่างยิ่งสำหรับพุทธบริษัทเรา ที่ไปเชื่อในลักษณะงมงายเช่นนั้น.

พระพุทธรูปบางองค์เขาเชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์มาก แต่ศักดิ์สิทธิ์ไปในทำนองของผี ๆ ไม่ใช่ศักดิ์สิทธิ์ในทำนอง

ของพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ นี่ก็เพราะสาวกของอวิชชาในฉายาของพุทธบริษัทได้เสกสรรขึ้นมา แม้แต่เศียรพระพุทธรูปก็ยังกลายเป็นผีไปได้ พระเครื่องรางก็กลายเป็นผีศักดิ์สิทธิ์ ทั้ง ๆ ที่เป็นรูปพระพุทธเจ้า เพราะว่าได้ไปทำให้มีความเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมา หากคนสักสองสามร้อยคนมีความเชื่อจริง ๆ ว่าพระเครื่องรางองค์นี้มีอานุภาพอย่างนั้นอย่างนี้เข้าแล้ว วัตถุเล็ก ๆ นั้นก็อาจจะมีกระแสจิตที่โง่เขลาอย่างยิ่งนั้น ไปฝังอยู่ในใจของผู้เชื่อเหมือนกัน แล้วก็จะทำให้ใครที่เชื่อคนใดคนหนึ่งเป็นไปในทางดีหรือทางร้ายก็ได้ **นี่คือการทำรูปพระพุทธเจ้าให้กลายเป็นผีชนิดหนึ่งไปแล้ว แต่แล้วเขาก็เรียกว่าอานุภาพของพระพุทธเจ้า เรียกว่าพระพุทธคุณ นี่เป็นการกบฏทรยศ ปล้นเอาค่านี้ไปใช้ซึ่ง ๆ หน้า ไม่ใช่หน้าที่ของพุทธบริษัทเลย ไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าแต่ประการใด.**

หวังว่าพวกเราชาวพุทธ จะได้สนใจเรื่องนี้เป็นพิเศษ อย่ายอมให้ถูกพวกขบถเขาปล้นเอาพระพุทธเจ้าของเราไปซึ่ง ๆ หน้า แล้วเอาไปทำให้เป็นผี เป็นเทวดา หรือ

เป็นเครื่องราง อย่างใดอย่างหนึ่งไป เหมือนที่เห็นกันอยู่และเชื่อกันอยู่ อย่างนี้มันเป็นการทำพระพุทธรูปให้กลายเป็นผีหรือเป็นรูปเจว็ดไปในที่สุด.

พระพุทธรูปจะต้องเป็นวัตถุอนุสรณ์แห่งพระพุทธเจ้า สำหรับส่งกระแสจิตของเราผ่านสิ่งนี้ทะลุไปยังพระพุทธเจ้าองค์ที่แท้จริง ที่ยังทรงเหลืออยู่โดยพระคุณ จะเป็นผีหรือเป็นเทพารักษ์เป็นเครื่องลางของขลัง เป็นเจว็ดอะไรไปไม่ได้ และเราจะไม่ยอมทำให้พระพุทธศาสนาอันประเสริฐสุดของเรานี้ให้กลายเป็นลัทธิเชื่อวิญญาณ (Animism) อย่างเช่นของอนารยชนคนที่โง่เขลางมงายก่อนพุทธกาลขึ้นมาอีก การเชื่อไปในทำนองมีผี มีวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ หรือมีอะไรทำนองนั้น มันไม่ควรจะมีปะปนอยู่ในพุทธศาสนา และอย่าเอามาเกี่ยวข้องพัวพันกันกับพระพุทธรูปหรือวัตถุใด ๆ ในพระพุทธศาสนาเลย.

ถึงแม้ว่าเรื่องราวในพระไตรปิฎกของเราจะมีการกล่าวถึงผีหรืออะไรทำนองนั้น ก็ขอให้เข้าใจว่าผีเป็นผลิตภัณฑ์

ของความเชื่อที่เป็นไปอย่างรุนแรงด้วยอำนาจ ของอวิชชาดังที่กล่าวมาแล้ว มันแสดงออกมาทางคนนั้นคนนี้ตามเรื่องตามราวของมัน จะขจัดไปได้ก็ต้องขจัดด้วยวิชชาหรือสัมมาทิฏฐิเสมอไป สำหรับเรื่องเทวดาเป็นฝูง ๆ ในสวรรค์ หรือที่อื่น ๆ ที่มาเฝ้าพระพุทธเจ้า หรือมาเกี่ยวข้องกันกับมนุษย์นั้น เมื่อยังไม่แน่ใจว่าจะอธิบายอย่างไร ก็ทิ้งไว้ก่อน ถ้ามีทางที่จะอธิบายให้มีประโยชน์ได้จึงค่อยอธิบาย การอธิบายเดา ๆ สุ่ม ๆ ไปนั้นไม่ควรทำ เพราะอาจเป็นเพียงเรื่องซึ่งมิได้มีตัวจริง หากแต่ว่าคนในอินเดียสมัยนั้นเขาเชื่อกันอยู่อย่างนั้น เมื่อลบล้างไม่ได้ ก็ต้องฉวยโอกาสนั้นเป็นเครื่องมือสำหรับเผยแผ่ธรรมะหรือเป็นเครื่องมือสำหรับช่วยให้คนหันมาสู่พุทธศาสนา ให้หันมานับถือพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ ซึ่งดีกว่าพวกเทวดาเหล่านั้น จนแม้พวกเทวดาเหล่านั้น ก็ยังยอมรับ นับถือ พระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ของเรา

คนบางคนไปประณามข้อความในสูตรที่ว่า ด้วยเรื่องพระอาทิตย์พระจันทร์ถูกราหูจับ และพอเอ่ยชื่อพระพุทธ

พระธรรมพระสงฆ์ก็ทำให้ราหูต้องปล่อยนี้ ว่าเป็นเรื่องเหลวไหลหรือเป็นเรื่องแปลกปลอมเข้ามา อาตมาพิจารณาดูแล้วรู้สึกว่านี่เป็นวิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบหนึ่ง คือแสดงในข้อที่ว่าแม้แต่เทพเจ้าที่เชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์แห่งสมัยนั้น เช่น พระอาทิตย์ก็ดี ,พระจันทร์ก็ดี พระราหูก็ดี ฯลฯ ก็ล้วนแต่ยังพ่ายแพ้แก่อำนาจของพระพุทธเจ้า ต้องพึ่งพระพุทธเจ้าต้องยอมแก่พระพุทธเจ้าทั้งนั้น นี่เป็นความมุ่งหมายของการมีเรื่องนี้อยู่ในพระสูตร แต่การยืนยันว่าไม่มีเรื่องเหล่านี้เกิดขึ้นจริง ๆ หรือมีเทพเจ้าเหล่านี้จริง ๆ นั้น มันเป็นเรื่องที่บางสมัยไม่ควรทำ คนสมัยนั้นเขาเชื่อกันอยู่อย่างนั้นแล้วก่อนพระพุทธเจ้า ผู้เผยแพร่พุทธศาสนาจึงฉวยเอาประโยชน์จากความเชื่อของเขามาเป็นประโยชน์แก่พุทธศาสนา มันเหมาะที่จะควรทำไปในรูปนี้ทั้งนั้นสำหรับในยุคนั้น คือเอาเทพเจ้าเหล่านั้นมาเป็นข้าทาสบริวารของพระพุทธเจ้าให้หมด

ที่จริงเรื่องเทวดาในพุทธศาสนามีมากกว่าเรารู้จักกันเดี๋ยวนี้เสียอีก ในหินสลักที่เมืองภารหุต มีรูปเทวดาไว้มากมาย ล้วนแต่มีความสำคัญทั้งนั้น ทั้งเทวดาผู้หญิงเทวดาผู้

ชาย **แต่ในที่สุดก็เป็นไปในลักษณะที่เรียกว่าเป็นส่วนประกอบ หรือเป็นส่วนที่ปลีกย่อยเพื่อเทอดทูนพระพุทธศาสนาส่วนหนึ่งเท่านั้นเอง มิได้มีความหมายมากถึงกับจะเป็นสถาบันของเทพเจ้าขึ้นมาได้ จึงเป็นเรื่องฝอยหรือของปลีกย่อยเพื่อจะสนับสนุนพระพุทธศาสนาต่อไป ข้อเท็จจริงเป็นอย่างนี้** เราจึงต้องนำมาพูดหรือวิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ ในลักษณะที่จะไม่เป็นภัยแก่พุทธศาสนาเอง ถ้าอธิบายอย่างไม่ดูเหตุผลแล้ว พุทธบริษัทนั่นแหละจะทำลายพุทธศาสนา โดยทำให้กลายเป็นลัทธิที่โง่เขลางมงายด้วยเรื่องผีสางเทวดา หรือเรื่องวิญญาณศักดิ์สิทธิ์โดยไม่รู้สึกตัว เหมือนที่ได้กล่าวมาแล้วนั่นเอง.

เท่าที่กล่าวมานี้ ก็พอจะเป็นการชี้ให้เห็นได้แล้วว่าเรื่องผีสางเทวดาที่พุทธบริษัทเราจะเกี่ยวข้องด้วยในการที่จะพูด หรือจะอธิบาย หรือจะตอบปัญหานั้น มีอยู่อย่างไร เราอย่าทำให้เลยขอบเขต และอย่าทำให้เขวออกไปนอกทางของสัมมาทิฏฐิ **เรามิได้ปฏิเสธว่าที่ศาลพระภูมินั้นไม่มีอำนาจเสียเลยแก่ทุกคน แต่เรารู้สึกว่าเป็นที่รวมของ**

อำนาจจิตที่ร้ายกาจอันหนึ่งที่เกิดมาจากอวิชชาหรือความโง่เขลาของมนุษย์ ที่ไปใส่ ๆ สุม ๆ ขึ้นไว้ที่นั้น จนเกิดอำนาจแปลก ๆ ขึ้นมา แสดงเป็นปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้ที่เชื่อถือ แต่หากคนเหล่านั้นเลิกโง่เขลาและกลายเป็นคนมีสัมมาทิฏฐิ อำนาจแปลก ๆ นั้นก็จะสูญหายไปหรือหมดความหมาย ทำอะไรใครไม่ได้เลย แม้แต่สุนัขก็ยังเยี่ยวรดศาลพระภูมิหรือศาลเจ้าได้เสมอ

นี้เป็นอันถือได้ว่า เรายังคงถือหลักพุทธศาสนาไปตามเดิมว่า สิ่งทั้งหลายมีเหตุมีปัจจัย สิ่งทั้งหลายต้องเป็นไปตามอำนาจของเหตุผล และเป็นไปตามกฎวิทยาศาสตร์ตามกฎของธรรมชาติ **แม้แต่คนแท้ ๆ ที่ประกอบด้วยอวัยวะน้อยใหญ่บำรุงอยู่ด้วยอาหาร ก็ยังไม่มีตัวไม่มีตนที่แท้ มันเป็นเพียงกลุ่มแห่งปัจจัย ไหลเรื่อยเปื่อยไปเท่านั้นเอง แล้วสิ่งที่เรียกว่าผีสางเทวดานั้น จะมามีตัวมีตนยิ่งไปกว่าคนอย่างไรได้ มันเป็นเพียงผลิตผลในทางนามธรรม หรืออำนาจจิต ที่เกิดมาจากความโง่ ความหลงผิด หรืออวิชชาของมนุษย์รวม ๆ กันเท่านั้น**

มันเป็นไปตามกระแสแห่งเหตุปัจจัย เกิดขึ้นมาได้ก็ต้องดับไปได้ เมื่อเกิดขึ้นมาได้ด้วยอำนาจของอวิชชา ก็ต้องดับไปด้วยอำนาจของวิชชา หรือสัมมาทิฏฐิ ความเห็นถูกต้อง

จึงขอให้ชาวพุทธระมัดระวัง อย่าได้เผลอทำตนไปเป็นสาวกของผีสางหรือเทวดาเหล่านั้นโดยไม่รู้สึกตัว ทั้งที่เราอยู่ในผ้ากาสาวพัสตร์ซึ่งเป็นเครื่องหมายแห่งสมาชิกของพระพุทธองค์ เผลอเมื่อไรก็กลายไปเป็นสาวกของผีสางเทวดาเหล่านั้นโดยไม่ต้องสงสัยเลย แล้วก็จะหมดความเป็นพุทธบริษัทอย่างยิ่ง หรือถึงกับเรียกได้ว่าเป็นขบถต่อพระพุทธองค์ นี้คือข้อที่ต้องระวัง อย่าให้ในพุทธศาสนานี้มีลัทธิเจตภูติ ลัทธิอัตตา ลัทธิชีโวอะไรขึ้นมา ให้พุทธศาสนายังคงเป็นลัทธิธาตุมัตตโก นิสสัตโต นิชชีโว ต่อไปตามเดิมแม้แต่คนก็ยังมิได้มีอัตตา หรือชีโว เป็นเพียงธรรมชาติที่เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ผีที่เป็นผลิตผลของอวิชชาหรือจะมามีความสำคัญหรือเป็นคู่แข่งกับคนได้ ควรแล้วหรือที่คนต้องกลัว ฉะนั้น เราจึงไม่ต้องกลัวผีหรือเทวดา เราจะ

ต้องสอนให้คนไม่กลัวผีจนได้ และไม่ต้องง้อเทวดากันต่อไป จึงจะสมกับหน้าที่ของพุทธบุตร ผู้ทำตนเป็นแสงสว่างส่องทางให้แก่ชาวโลกทั้งมวลที่ยังมืดบอดอยู่

พระธรรมทูตคือทูตแห่งพระธรรมสำหรับกำจัดผี เพื่อปราบผีให้หมดไปจากผืนแผ่นดินไทย ซึ่งตกอยู่ใต้อิทธิพลของพวกผี ๆ สาง ๆ ภาคไหนของประเทศไทยมีผีชุกชุม ก็รู้เถิดว่าที่นั้นยังขาดสัมมาทิฏฐิ จงช่วยกันนำสัมมาทิฏฐิไปสู่ภาคนั้น จงช่วยกันเผยแผ่สั่งสอนแต่สัจจธรรม ให้มีวิชชาและสัมมาทิฏฐิ แล้วผีปอบผีอะไรก็สุดแท้จะไม่มีเหลืออยู่ในภาคนั้นอีกต่อไป นี่แหละคืองานของธรรมทูตหรือพุทธบุตรทั้งหลาย

ขอให้ลองอ่านเรื่องการส่งพระสาวกไปแผ่พระศาสนาสมัยพระเจ้าอโศกเป็นสาย ๆ ไป แต่ละสาย ๆ ก็มีการกล่าวถึงเรื่องไปปราบผี ปราบยักษ์ ปราบรากษส ปราบมารทั้งนั้น นั่นเป็นเรื่องเดียวกันกับที่อาตมาพูดเรื่องนี้ ในถิ่นนั้นผู้คนยังมีความโง่มาก **จึงมีผี มีรากษส มีอะไรต่าง ๆ พระสาวกที่ถูกส่งไปนั้น ได้ไปปราบผีให้หมดไปด้วย**

ความรู้ทางพุทธศาสนา คือเอาวิชชาหรือสัมมาทิฏฐิ ความเห็นถูกต้องนั้นเองไปปราบ ในที่บางแห่งยังระบุพระสูตร เช่นพรหมชาลสูตร ว่าไปปราบผีปราบยักษ์ปราบอะไร ๆ ได้ นี้เป็นเรื่องของสัมมาทิฏฐิไปปราบอวิชชาซึ่งเป็นต้นตอของผีสางเทวดาอะไรทั้งสิ้น ให้หายไปจากจิตใจของมนุษย์ ลัทธิผี (Animism) หลาย ๆ แขนงจะได้สูญสิ้นไปจากจิตใจของมนุษย์เหล่านั้น นับว่าผู้คนได้รับประโยชน์ ได้รับอานิสงส์เหลือประมาณจากการเผยแผ่พระศาสนาของสาวกพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มิใช่การไปสวดคาถาอาคมไล่ผีอย่างที่ภิกษุทำกันอยู่ในสมัยนี้อย่างน่าสังเวช

หวังว่าพวกเราทั้งหลาย คงจะได้กระทำกันให้ถูกต้องในเรื่องเกี่ยวกับผี ๆ สาง ๆ หรือเทวดา ให้กลายเป็นเรื่องดับทุกข์ของมนุษย์จงได้ จะไม่ได้จมลงไปในทะเลของความโง่เขลาอีก จึงหวังว่าคำเตือนนี้ จะเป็นที่สนใจของเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลาย เพื่อนำไปคิดไปนึก แล้วทำให้สำเร็จประโยชน์โดยสมควรแก่ความสามารถของแต่ละคน เทอญ.

ตัวเราไม่มี

พระพุทธเจ้าตรัสว่า **"เมื่อกล่าวสรุปให้สั้นที่สุดแล้ว เบญจขันธ์ที่ยังมีอุปาทานยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตน หรือเป็นของตนนั้น เป็นตัวทุกข์"** คำบาลีแห่งอื่นก็มีอีกว่า **"ตัวทุกข์นั้นมีอยู่แท้ แต่บุคคลผู้เป็นทุกข์หามีไม่"** พุทธพจน์ทั้ง ๒ บทนี้ แสดงว่า ตัวตน อัตตา เจตภูตหรือวิญญาณที่สิงอยู่ในร่างกาย หรือที่ล่องลอยออกจากร่างผู้ตายได้นั้น ไม่มี มันทุกข์อยู่ที่รูปและนามอันเป็นของไม่เที่ยงเท่านั้น นี้ก็ก่อให้เกิดคำถามว่า แล้วเราจะพยายามทำให้หมดทุกข์ไปทำไมในเมื่อเราผู้เป็นเจ้าของความทุกข์ก็ไม่มีเสียแล้ว จะพยายามทำให้ใครอีกเล่า ใครจะเป็นผู้รับสุข หรือทำบุญกุศลเพื่ออะไรกัน?

เพื่อขบปัญหานี้ให้แตกหักโดยตนเองทุก ๆ คน (เพราะธรรมะเป็นของรู้ได้เฉพาะตน) ข้าพเจ้าจึงขอเสนอ

แนวคิดสั้น ๆ แด่ท่านทั้งหลาย สำหรับจะได้นำไปคิดไปตรอง จนแจ่มแจ้งในใจด้วยปัญญาของตนเอง เพื่อบำบัดความหนักใจหม่นหมองใจ อันเกิดแต่ความสงสัยและลังเลในการประพฤติธรรมของตน ให้เบาบางไปได้บ้าง ตามสติปัญญาของแต่ละคน ดังต่อไปนี้ :—

ร่างกายและจิตใจ ๒ อย่างนี้ รวมกันเข้าเรียกว่านามรูปหรือเรียกว่าเบญจขันธ์เมื่อแยกให้เป็น ๕ ส่วน ในร่างกายและจิตใจของใครถ้ายังมีอุปาทาน เช่นความยึดถือว่า "ตัวฉัน" ว่า "ของฉัน" อยู่เพียงใดแล้ว ความทุกข์นานัปการอันเกี่ยวกับการวิตกกังวลใจในเรื่องความเกิด แก่ เจ็บ ตาย จนถึงความหม่นหมองใจอย่างอื่น เช่นอยากแล้วไม่ได้สมอยาก ฯลฯ ก็ยังต้องมีอยู่ และจะออกฤทธิ์แผดเผาทรมานร่างกายและจิตใจคนนั้นเอง แต่เมื่อใดอุปาทานอันนี้หมดไปจากจิตของเขา คือผู้นั้นไม่สำคัญตนว่า "เป็นฉัน" "นี่เป็นของฉัน" แล้ว ทุกข์ทั้งมวลดังกล่าวก็จะหมดไปจากจิตอย่างไม่มีเหลือ เพราะเขาไม่ยอมรับเอาว่าร่างกายและจิตใจนี้เป็นตัวเขา และสิ่งที่เกิดขึ้นแก่มันว่าเป็นของเขา

แต่พึงทราบว่า เมื่ออวิชชา (ความโง่หลง) ยังมีอยู่ในสันดานของเขาเพียงใดแล้ว ความสำคัญว่าตัวเขาหรือของเขาก็จะสิงอยู่ในสันดานเขาโดยเขาไม่รู้สึกตัว เพราะฉะนั้นเขาจึงรับเอาความทุกข์ทั้งมวลเข้ามาเป็นของเขา จึงกล่าวได้ว่า ตัวตนของเขาจะมีอยู่ก็ในขณะที่เขายังมีอวิชชาหรืออุปาทาน เพราะความรู้สึกว่าเป็นตัวเป็นตนนั้น มันเป็นสิ่งที่ถูกสร้างให้เกิดขึ้นโดยอวิชชา ความไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร ฉะนั้น ตัวตนจะไม่มีเหลืออยู่ในเมื่อหมดอวิชชา

เมื่อใดหมดอวิชชาหรือความโง่หลง เมื่อนั้น "ตัวตน" ก็หายไป ความรู้สึกว่ามีตัวมีตนก็จะไม่มีในสันดานต่อไป ไม่มีใครเป็นผู้ทำ หรือไม่มีใครรับผลของการกระทำ จึงไม่มีทุกข์ มีแต่นามรูปซึ่งเกิดขึ้น แปรปรวน และดับไปตามธรรมดาของมัน เรียกว่านามรูปมันเป็นทุกข์ แต่ถ้าอวิชชาในสันดานหรือในนามรูปนั้น ทำให้เกิดความรู้สึกว่านามรูปนั้นคือตัวเราแล้ว "ตัวเรา" ก็เกิดขึ้นสำหรับจะรับทุกข์ทั้งมวลแทนนามรูปอันนั้นซึ่งไม่ใช่ตัวเรา จึงเห็นได้ว่า "เราที่แทจริง" นั้นไม่มี มีแต่ "เรา" ที่สร้างขึ้นโดยอวิชชา พระ

พุทธเจ้าท่านจึงกล่าวว่า ความทุกข์นั้นมีจริง แต่ผู้ทุกข์หามีไม่ หรือเบญจขันธ์ที่ยังมีอุปาทานนั้นแหละเป็นตัวทุกข์ ที่เรารู้สึกว่าผู้ทุกข์ได้แก่ตัวเราเองนั้น ก็เป็นเพราะความโง่ของเรา สร้าง "ตัวเรา" ขึ้นมาด้วยความโง่ "ตัวเรา" จึงมีอยู่ได้แต่ในที่ๆ ความโง่มีอยู่ ยอดปรัชญาของพุทธศาสนาจึงได้แสดงถึงความจริงในเรื่องนี้ ด้วยการให้คิดพิจารณาให้เห็นอย่างแจ่มแจ้งประจักษ์ชัดว่า "ตัวเราไม่มี" จริงๆ.

อาจมีผู้ถามต่อไปว่า ก็เมื่อถือว่าตัวเราไม่มีแล้ว เราจะขวนขวายประพฤติธรรมเพื่อพ้นทุกข์ไปทำไมเล่า? นี้ก็ตอบได้ด้วยคำที่กล่าวมาแล้วข้างต้นอีกนั่นเอง คือว่า ในขณะนี้เรายังไม่มีความรู้ว่า "ตัวเราไม่มี" เรายังโง่ เหมือนคนบ้าที่ยังไม่หายบ้า จึงไม่รู้สึกเลยว่าตนบ้า ฉะนั้น เราจึงต้องทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้หายโง่ หายยึดถือ หายบ้า แล้วเราก็จะรู้ได้เองทีเดียวว่า "อ้อ! ตัวเรานั้นที่แท้ไม่มีจริงๆ นามรูปมันพยายามดิ้นรนเพื่อตัวมันเองตลอดเวลา มันสร้าง "เรา" ขึ้นมาใส่สมองเราซึ่งเป็นคนบ้า เป็นคนโง่ พอหายบ้าหายโง่ ความรู้แจ้งเห็นจริงก็จะประจักษ์ขึ้นมาได้

ความทุกข์ความสุขมีจริง แต่ตัวผู้ทุกข์หรือผู้สุขที่เป็น "เราจริงๆ" นั้นหามีไม่ มีแต่ "เรา" ที่เป็นมายาสร้างขึ้นมาจากความไม่รู้ ถ้าหากว่าใครดับ "เรา" เสียได้ก็พ้นทุกข์ และจะเป็นสุขอย่างยิ่ง สภาพเช่นนี้แหละเรียกว่านิพพาน ที่กล่าวว่าพระนิพพานเป็นยอดสุขนั้น ก็อย่าเข้าใจว่าจะเป็นสุขทำนองที่เราเข้าใจกันทั่ว ๆ ไป ต้องเป็นสุขอันเกิดจากการที่ "เรา" ดับไป และสุขจากการที่พ้นสุขพ้นทุกข์ชนิดที่เราเคยรู้จักดีมาแต่ก่อน แต่พระนิพพานจะมีรสชาติเป็นอย่างไรแน่นั้น ท่านจะทราบได้เองเมื่อท่านบรรลุถึง มันอยู่นอกวิสัยที่จะบอกกันให้เข้าใจ ดังที่เรียกกันว่าเป็นปัจจัตตังหรือสันทิฏฐิโก (รู้ได้ด้วยตนเองหรือพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง

ในพระนิพพานนั้นก็ไม่มีผู้รู้ ไม่มีผู้เสวยรสชาติแห่งความสุข เพราะจิตใจอยู่เหนือหรือนอกนั้นออกไป ถ้ายังมีผู้รู้หรือผู้เสวย ยังยินดีในรสนั้นอยู่ นั้นยังหาใช่พระนิพพานอันเป็นที่สุดทุกข์จริง ๆ ไม่ แม้จะเป็นความสุขอย่างมากและน่าปรารถนาเพียงไรก็ตาม มันก็เป็นเพียงการถึง "ประตู

ของพระนิพพาน" เท่านั้น แต่เมื่อเราถึงประตูนั้นแล้ว เราก็ต้องได้พระนิพพานอยู่เอง.

สรุปความว่า เมื่อผู้ใดรู้สึกตัวว่าเป็นสุข หรือเป็นทุกข์ขึ้นมาคราวใด ก็ขอให้ทำความเข้าใจว่า ตัวเรามิได้กำลังเป็นสุขหรือเป็นทุกข์อย่างที่คิด เพราะ "ตัวเรา" ไม่มี มีแต่เบญจขันธ์ที่กำลังรับอารมณ์นั้น ๆ อยู่ แต่ถ้าเราโง่เกินไปจนยอมรับเอาเบญจขันธ์ซึ่งเป็นเรื่องของธรรมชาติล้วน ๆ ว่าเป็นตัวตนของเรา เราก็ต้องหวั่นไหวไปตามอารมณ์นั้น ๆ แน่นอน.

หมายเหตุ

บทความนี้ ท่านพุทธทาสได้บรรยายไว้เมื่อราว ๓๖ปีมาแล้ว โดยอาศัยพุทธพจน์เป็นหลัก ประกอบกับความเห็นแจ้งแทงตลอดของท่านเอง แม้จะเป็นคำอธิบายสั้น ๆ แต่ก็เป็นสาระแก่นสารที่สุดของพระพุทธศาสนา อันผู้มีปัญญาอ่านแล้วก็น่าจะทำให้มองเห็นแนวทางแห่งการไปสู่พระนิพพาน ซึ่งต้องอาศัยความรู้สึกหรือความเข้าใจในเบื้องแรกเสียก่อนว่า "ตัวเราที่แท้นั้นหามีไม่" ทั้ง ๆ ที่เราก็ยังกำลัง

หายใจ และทำอะไร ๆ ได้ผิดไปจากคนตาย แล้วคนตายมันจะมีอัตตาตัวตน มีวิญญาณอนันตชีพ มีเจตภูต มีผีเหลืออยู่อีกได้อย่างไรเล่า บทความของท่านพุทธทาสเรื่องนี้ จึงเป็นปรมัตธรรม ที่ผู้สนใจในหลักของพระพุทธศาสนา จะต้องอ่านกันหลาย ๆ สิบครั้งในเวลาที่จิตสงบ แล้วปัญหาเรื่องของผีสางเทวดาก็จะอันตรธานไปเอง

เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งว่า ภิกษุในประเทศไทยไม่น้อยกว่า ๒๐๐,๐๐๐ รูป มีที่สอนสัจจธรรมอย่างท่านพุทธทาสนี้ไม่กี่รูป ฉะนั้น พลเมืองไทยราว ๓๕ ล้านคน จึงหลงไปนับถือศาสนาผี เพราะคิดว่าเขามี "ตัวตน" ในชาตินี้ และเมื่อตายไป "ตัวตน" ของเขา ก็จะยังไปเกิดใหม่ตามผลของบุญกรรมที่เขาทำไว้ในชาตินี้เอง ความเห็นเช่นนี้เป็นมิจฉาทิฏฐิอย่างยิ่งที่เกิดขึ้นในวงการของชาวพุทธทั่วโลก แล้วก็เกิดศาสตราจารย์ประเภทที่ทำให้ศาสนาพุทธกลายเป็นศาสนาพราหมณ์หรือศาสนาผี เต็มไปทั้งโลกเช่นเดียวกัน นี่ก็เหมือนการที่ "เป็นบ้า" แล้วไม่รู้ว่าตัวบ้า อย่างที่ท่านพุทธทาสว่านั่นแหละ แม้ในขณะนี้ก็ยังมีภิกษุชั้นมหาเปรียญ รับอาสา

เทศน์เรื่องศาสนาผีทางวิทยุกระจายเสียงแห่งจังหวัดภูเก็ตและทางภาคใต้ของประเทศไทยอีกหลายแห่ง เพื่อหาชื่อเสียงและ รวบรวมทุนทรัพย์ไปศึกษาภาษาอังกฤษต่อในประเทศอินเดีย สำเร็จเมื่อใดก็จะได้ลาสิกขาเพศมาแต่งงาน เหมือนอย่างภิกษุที่ไปเมืองนอกกลับมาแล้วก็สึกนั้นแหละ ฉะนั้นผู้ที่เทศน์สนับสนุนว่าผีมีจริงนี้ ก็คือผู้ทำลายพระพุทธศาสนาโดยไม่ต้องสงสัยอะไรอีก จึงน่าจะถูกกำจัดให้สิ้นไปพร้อมกับเรื่องผี ๆ เพราะคนที่หลอกคนอื่นได้นั้น เขาเรียกว่า "คนผี" คนผีที่อยู่ริมทะเลก็ถูกเรียกว่า "คนผีทะเล"

ปุ่น จงประเสริฐ

ความไขว้เขวในเรื่องวิญญาณ

บรรดาศาสดาของศาสนาใหญ่ ๆ ทั้งหลาย ต่างก็มีจุดที่ตนจงนำชาวโลกไปสู่ต่าง ๆ กัน บางท่านก็ว่าจะนำดวงวิญญาณไปรวมกับพระเป็นเจ้าในสวรรค์ซึ่งเป็นสุขนิรันดร (ศาสนาคริสต์และอิสลาม) บางท่านก็ว่าจะนำดวงวิญญาณให้สูงขึ้นจนถึงขั้นที่ตัวมันเองจะรุ่งเรือง ไม่รู้จักมัวหมองและดับลงอีกต่อไป คือถึงสถานะที่อะไรจะมาทำให้วิญญาณเกิดการเปลี่ยนแปลงอีกไม่ได้ (ศาสนาพราหมณ์) และบางท่านก็ว่าจะนำวิญญาณให้เข้าถึงสถานะที่วิญญาณจะดับได้สนิท ไม่ต้องเวียนว่ายในวัฏฏสงสารอีกต่อไป (ศาสนาพุทธ) เมื่อเป็นเช่นนี้ เราก็น่าจะวินิจฉัยกันดูว่าศาสดาองค์ไหนจะนำคนไปถึงจุดสูงสุดได้จริง ๆ ทั้งนี้ก็มิใช่เพื่อแข่งดีกัน แต่เพื่อเลือกแนวเครื่องดับทุกข์ของตัวเรา

คริสต์ศาสนาหรือศาสนาอิสลามถือว่า วิญญาณของผู้ที่ได้ทำความดีจนเป็นที่พอพระทัยของพระเป็นเจ้าแล้ว จะ

ได้ขึ้นสวรรค์ และอยู่กับพระเป็นเจ้าตลอดกาลไม่รู้สิ้นสุด พวกนี้เชื่อว่าคนมีวิญญาณที่ถาวร และยังเป็นตัววิญญาณที่ไม่มีการดับสูญ สำหรับจะได้ไปทนทุกข์ในนรกนิรันดร หรือรับสุขในสวรรค์นิรันดร เขาถือว่าคนเราเกิดมาโดยแยกตัวมาจากพระเป็นเจ้า แล้วก็อาจกลับไปรวมกับพระเป็นเจ้าได้ ถ้าทำดี ก็เมื่อแต่เดิมเริ่มแรกก็ยังแยกออกมาจากพระเจ้าได้แล้ว ครั้งต่อไปทำไมจะแยกไม่ได้อีกเล่า นี่ยังเป็นข้อที่ไม่น่าจะไว้ใจ เพราะยังไม่ใช่จุดหลุดพ้นที่สูงสุดจริงๆ

อนึ่ง ถ้าเชื่อว่าคนเป็นสิ่งที่พระเป็นเจ้าสร้างขึ้นใหม่ และเมื่อทำดีถึงที่สุดแล้ววิญญาณของเขาจะได้เข้าไปรวมกับพระเป็นเจ้าอีก แบบนี้ก็ย่อมชวนให้คิดว่าคนเป็น "เครื่องเล่น" ของพระเป็นเจ้ามากกว่าแบบแรก คือพระเจ้าผู้บริสุทธิ์สร้างคนสกปรกขึ้นมา แล้วให้คนทำตัวให้บริสุทธิ์เอาเอง เพื่อจะได้เข้าไปอยู่กับพระเจ้า อย่างนี้มิใช่ความยุติธรรม และเมื่อยึดถือว่ามีตัวเรา มีตัวพระเจ้า มีการกระทำที่ต้องเอาใจกันแล้ว ทุกคนก็ต้องมีความอยากอย่างนั้นอย่างนี้ อันจะทำให้เขาต้องว่ายเวียนอยู่ในทะเลแห่งความอยากต่างๆ

นานา จึงน่าจะไม่ใช่ทางดับทุกข์อันเด็ดขาดแท้จริง

ศาสนาพราหมณ์ ไม่ถือว่ามีพระเจ้าผู้สร้างหรือผู้เผด็จการเช่นนั้น แต่ถือว่ามีตัววิญญาณ หรือตัวอาตมัน หรือตัวอัตตา หรือตัวเจตภูต เป็นตัวธรรมชาติที่ยืนโรง สำหรับให้สิ่งต่าง ๆ เข้าเกาะอาศัย เช่นรูปร่างกายและจิตใจ สิ่งแวดล้อมเหล่านี้เรียกว่าโลกิยธรรม ห่อหุ้มตัวดวงวิญญาณหรืออาตมันที่ไม่รู้จักตายไว้ ครั้นชุมนุมแห่งสิ่งทั้งหมดนี้ได้รับการศึกษา มีความรู้มากถึงที่สุดแล้ว โลกิยธรรมก็จะหลุดออกจากจิต อาตมันก็เป็นอิสระจากสิ่งที่ห่อหุ้ม กลายเป็นของสว่างรุ่งเรืองไม่มีทุกข์ คงอยู่ในสภาพเช่นนั้นตลอดอนันตกาลสืบไป.

พวกที่ถืออย่างนี้ เป็นพวกที่เชื่อว่าคนมีตัวตน เขาอยากมีตัวตน ไม่อยากให้อัตตาดับหายไปเสีย แม้ทำความดีอย่างยิ่งแล้ว ก็ยังคงมีจิตหรือวิญญาณหรืออาตมัน เป็นตัวยืนโรงที่บริสุทธิ์เหลืออยู่ ปัญหาจึงมีว่า จิต หรือวิญญาณหรืออาตมัน ที่บริสุทธิ์มาก่อนแล้ว ทำไมจึงยอมให้โลกิยธรรมซึ่งสกปรกเข้าห่อหุ้มได้ ทำไมไม่สามารถป้องกันโลกิย-

ธรรมเสียแต่แรก และเมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ทำไมโลกิยธรรมที่หลุดออกไปครั้งหนึ่งนั้น จะไม่สามารถกลับเข้ามาห่อหุ้มอาตมันนั้นได้อีกเล่า ฉะนั้น ความหลุดพ้นแบบนี้ จึงยังไม่ใช่ความหลุดพ้นอันเด็ดขาด ยังไม่เป็นอิสระ ยังไม่ปลอดภัยจริง

ส่วนพุทธศาสนาซึ่งเป็นพวกตรงกันข้ามกับ ๒–๓ ศาสนาดังกล่าว ไม่ยอมถือว่าคนมีตัวตน หรือตัววิญญาณยืนโรงเช่นนั้น ชีวิตนี้ลุกขึ้นมาจากการปรุงแต่งของสิ่งทั้งหลาย สิ่งที่เรียกว่าวิญญาณนั้นไม่มีตัวตนของมันเองที่แท้จริง เป็นแต่เพียงกลุ่มของปฏิกิริยาต่าง ๆ ซึ่งเกิดทยอยกันขึ้นตามอำนาจแห่งเหตุต่าง ๆ มีระยะอายุเพียงสั้น ๆ แต่ก็ได้กลายเป็นที่อาศัยให้เกิดความรู้สึกทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ซึ่งทำให้เกิดวิวัฒนาการขึ้นในตัวคน เช่นจิตใจอย่างเลวได้เลื่อนขึ้นเป็นจิตใจอันประณีต วิญญาณเองจึงไม่มีตัวตน นอกจากเป็นเพียงสายสืบอันยาวยืดของวิวัฒนาการทางจิต ตลอดเวลาที่วิญญาณยังถูกสนับสนุนโดยปัจจัยต่าง ๆ เช่น ตัณหาและอุปาทานแล้ว มันก็ต้องแสดงอาการคล้าย

กับเป็นตัวยืนโรงอยู่ การศึกษาหรือความรู้ทางธรรมะที่เรียกว่าญาณ จะเป็นเครื่องมือทำลายตัวมันเอง พร้อมทั้งปัจจัยเครื่องสนับสนุนมัน ให้หมดความรู้สึกอยากได้ อยากเป็น อยากไม่ให้เป็น โดยสิ้นเชิง กิเลสที่ลุกโพลงเหล่านั้นก็จะดับสนิทลงไปได้ ไม่มีอะไรมาบังคับวิญญาณกลุ่มนี้ให้แสดงละครอีกต่อไป สิ่งที่เรียกว่าจิต หรือวิญญาณจึงเป็นเพียงมายาอันหนึ่ง

เมื่อวิญญาณเข้าสู่สภาพที่ไม่ทำกรรมอีกต่อไป (นิพ-พาน) เพราะไม่มีตัณหาอุปาทาน อันเป็นเหตุให้ทำกรรมดำกรรมขาวอีกต่อไปแล้ว ก็ย่อมเป็นอิสระอยู่เหนือฐานะแห่งการทำกรรม และการได้รับผลของกรรม ไม่อยู่ในอำนาจของพระเป็นเจ้า หรือของใคร ๆ แม้ที่สุดแต่ธรรมชาติส่วนวิญญาณที่ยังเข้าไม่ถึงนิพพาน ก็ต้องมีความรู้สึกคิดนึกเช่นนั้นเช่นนี้ เช่นอยากขึ้นสวรรค์ อยากอยู่กับพระเป็นเจ้า มุ่งเพลิดเพลินในการอยู่กับพระเป็นเจ้า ฯลฯ จึงยังเป็นวิญญาณที่ไม่เป็นอิสระไปจากอารมณ์ที่พอใจและไม่พอใจทั้งหลาย ยังคงมีความโลภ ความโกรธ และความหลงงมงาย

อันเป็นเหตุของความทุกข์ต่าง ๆ ฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงสอนมติสุดยอดของปรัชญาทั้งปวง คือมติแห่งอนัตตา ปัดอัตตาหรือวิญญาณอมตะทิ้งไปหมด ปัญหาเรื่องผีสางเทวดาหรือพระผู้เป็นเจ้าก็หมดตามไปด้วย

ตามประวัติศาสตร์นั้น พุทธปรัชญาแห่งความไม่มีตัวตน หรือหลักอนัตตานี้ เกิดขึ้นภายหลังปรัชญาอันถือว่ามีตัวตน อันหลังนี้ก็เกิดขึ้นภายหลังลัทธิถือเทวดาหรือเทพเจ้า ซึ่งก็เกิดขึ้นหลังจากลัทธิถือธรรมชาติที่น่ากลัว เช่น ไฟ พายุ ฟ้า ฝน เป็นต้น คือตั้งแต่สมัยป่าเถื่อนที่สุดคนป่ากลัวฟ้าร้องฟ้าผ่า และอันตรายอันเกิดจากธรรมชาติเขาจึงพากันกราบไหว้อ้อนวอนสิ่งเหล่านั้น แม้กระทั่งต่อมาถึงยุคที่เชื่อว่ามีเทวดาประจำสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น เขาก็ยังกราบไหว้และอ้อนวอนเทวดาเหล่านั้นอยู่ จึงเป็นลัทธิศาสนาขั้นที่ยังเป็นทารกของโลก ครั้นต่อมามีความรู้สูงขึ้น เลิกความเชื่อแบบทารกแล้ว ก็ยึดเอาตัวธรรมะเป็นเครื่องจูงจิตใจเพื่อให้บันลุถึงสภาพที่พ้นทุกข์ เท่าที่จะคิดกันได้ เช่นเขาพบว่าความสงบของอารมณ์ก็เป็นเครื่องพ้นทุกข์อย่างหนึ่ง จึงเกิด

มีการเจริญฌานหรือสมาธิกันยกใหญ่ ครั้นต่อมาค้นพบว่าต้องเป็นความรู้แจ้งของใจจึงจะพ้นทุกข์ เพียงแต่ความสุขเพราะสงบนั้นยังไม่ใช่จุดที่สุด จึงเกิดมีการเจริญปัญญาหรือวิปัสสนา ที่ค้นคว้าจนพบหลักของอนัตตาในพุทธศาสนา แม้สิ่งที่ศาสนาพราหมณ์เรียกว่าอาตมันนั้น ก็เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่ง หาใช่สิ่งที่ควรเรียกว่าอัตตาตัวตนไม่ มันเป็นอนัตตาไม่ใช่ตัวเราของเรา เพราะมันเป็นธรรมชาติล้วน ๆ เช่นเดียวกัน อย่าไปสำคัญเอาว่ามันเป็นตัวเรา ดังพุทธภาษิตว่า "ธรรมหรือสิ่งทั้งปวงมิใช่อัตตา" (สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา) และว่า "ธรรมทั้งปวงเป็นสิ่งที่ไม่ควรเข้าไปยึดถือเอา" (สพฺเพธมฺมา นาลํ อภินิเวสาย)

ส่วนปรัชญาแห่งอุปนิษัท เขาถือว่ามีอาตมัน และบรรยายลักษณะไปเป็นสิ่งไม่ปรุงแต่งคล้ายกับนิพพานของพุทธศาสนา ทั้งนี้ก็เพราะว่าปรัชญาของเขาได้ไต่มาตามหลักที่ถือว่าต้องมีตัวเรา ต่อมาเมื่อค้นพบว่ากายกับใจนั้นไม่ใช่ตัวเราเสียแล้ว เพราะมันเป็นเพียงของที่ถูกปรุงขึ้นจากส่วนย่อย ๆ ต่าง ๆ และเป็นมายาเกิดมาจากสิ่งอื่น ๆ การค้นหา

ของเขาต่อไปจึงมีประเด็นหนักไปในทางที่ว่า อะไรเล่าคือตัวเราหรืออาตมัน ต่อมาค้นไปพบธรรมประเภทที่เป็นสิ่งที่ไม่มีอะไรปรุงแต่ง ซึ่งอาจทราบได้โดยอนุมานว่ามันมีลักษณะตรงกันข้ามจากร่างกายและใจ และสิ่งที่ว่านี้มีอยู่ในที่ทั่วไปพบได้ในที่ทุกแห่ง จึงปลงความเชื่อลงอย่างเด็ดขาดว่านี้แล้วคืออาตมันหรือตัวเรา ดังที่เขาอ้างว่า "ตัวเราอย่างใดท่านก็เป็นอย่างนั้น พรหมอย่างใด เราก็อย่างนั้น" ซึ่งหมายความว่าเรามีตัวเดียวกันหรืออย่างเดียวกัน พรหมนั้นก็หมายถึงอาตมันในที่ทุกแห่งนั่นเอง มติอันนี้คล้ายกับพุทธศาสนาที่สุด ต่างกันก็แต่ว่าเขามีตัวอาตมันเป็นผู้ถูกสิ่งต่าง ๆ เช่นถูกกิเลสหุ้มห่อเอา และในที่สุดก็หลุดออกมาได้ จิตเป็นผู้รู้จักอาตมันที่หลุดออกมาแล้ว

พุทธศาสนาไม่มีตัวอาตมันเช่นนั้น มีแต่จิตที่ถูกกิเลสหุ้มห่อ และอาจหลุดพ้นได้ จิตเป็นผู้รู้จักตัวมันเองว่าพ้นแล้ว (คือไม่มีตัวเราหรืออาตมันไหนอีกเป็นผู้หลุดพ้น) การหลุดพ้นหมายถึงจิตพบกับนิพพาน แล้วจิตเองจะดับ

ความรู้สึกว่ามีตัวเอง จึงไม่มีทุกข์เกิดขึ้นได้อีก (มิใช่มีอาตมันเป็นตัวคงรูปอยู่ตลอดอนันตกาล ไม่เหมือนมติของลัทธิอุปนิษัท) ตามหลักแห่งพุทธศาสนา ตัวเราที่แท้จริงนั้นไม่มี มีแต่สมมติเรียกกันขึ้นเอง เช่นที่พูดกันว่า เรา เขา นายนั้น นายนี่ แม้ที่สุดเมื่อพระพุทธเจ้าตรัสว่า "ตนเป็นที่พึ่งของตน" นี้ก็หมายเอาตนแห่งมายานี้เท่านั้น เพื่อให้ตนแห่งมายานี้รีบช่วยตัวมายาของตัวนั้นเอง ท่านจะพูดตามสัจจธรรมที่แท้คนทั่วไปก็จะฟังไม่ออก ฉะนั้น ผู้ที่ไม่เข้าใจว่าพุทธศาสนามีมติปรัชญาอย่างไร จึงทำให้เกิดความไขว้เขวเกี่ยวกับเรื่องวิญญาณ เมื่อชาวพุทธไม่สนใจในการศึกษาหลักของพระพุทธศาสนาด้วยตนเอง แต่อาศัยคำอธิบายของคนสอนที่ไม่รู้จริง พุทธศาสนาจึงกลายเป็นศาสนาพราหมณ์ หรือถึงกับเป็นลัทธิที่เชื่อผีสางเทวดา แบบยุคสมัยที่ยังเป็นคนป่าคนดงอยู่นั่นแหละ

หมายเหตุ

เรื่องนี้ ท่านพุทธทาสได้เขียนไว้เมื่อ ๓๐ ปีมาแล้ว ฉะนั้น ผู้ที่ยังมีความเข้าใจว่าท่านพุทธทาสไม่เคยปฏิเสธเรื่องวิญญาณอนันตกาล หรือเรื่องวิญญาณเป็นตัวตนของเรา ก็ขอได้พิจารณาคำอธิบายของท่านในเรื่อง ปรัชญาที่แตกต่างกันระหว่าง ๓—๔ ศาสนาใหญ่ ๆ ใน โลก ถ้าผู้อ่านไม่เป็นมิจฉาทิฏฐิอย่างแรง หรือเป็นโรคผีขึ้นสมองแล้ว ก็น่าจะจับสาระของบทความนี้ได้ และมองเห็นเจตนาของท่านที่จะปราบเรื่องผีสางเทวดาให้ หมดไปจากวงการของ พระพุทธศาสนาในประเทศไทย

การสอนธรรมะแบบ "บัวมิให้ช้ำน้ำมิให้ขุ่น" นั้น ย่อมเป็นวิธีที่ดีอย่างแน่นอน แต่อาจไม่สามารถเปลี่ยนความเห็นผิดของใคร ๆ ได้ตามเจตน์จำนง หรือไม่ได้ผลทันต่อเหตุการณ์ แม้ในวงการเมืองของหมู่ชนด้อยพัฒนาทั้งหลายก็ยังนิยมหันไปใช้วิธีรัฐประหารหรือเผด็จการ อันไม่ชอบด้วยหลักประชาธิปไตยสากล แต่ผู้บริหารประเทศเหล่านั้นเขาอาจถือคติว่า "ยอมเสียกำเพื่อจะได้กอบ" เขาจึงทำการ

ปฏิวัติรัฐประหาร โดยไม่สนใจว่าประชาชนจะเป็นอย่างไร หรือเห็นด้วยหรือไม่ ฉะนั้น การปราบผีขององค์การฟื้นฟูพุทธศาสนาครั้งนี้ จึงขอทำแบบปฏิวัติอย่างไม่เกรงใจพวกมิจฉาทิฏฐิหรือพวกมิจฉาชีพเช่นเดียวกัน แต่องค์การมิได้ทำเพื่อเอาผลประโยชน์อะไร ๆ เข้าตัวเองแบบนักการเมือง

ปุ่น จงประเสริฐ

อบรมเด็ก

(คัดตัดตอนมาจากหนังสือ "บรมธรรม")

"เราต้องช่วยกันอบรมเด็กของเรามิให้กลัวผี คือเริ่มตั้งแต่เด็กที่พอฟังพอเข้าใจเรื่องราวได้ รู้จักคิดรู้จักโต้แย้งด้วยเหตุผลของตัวเองได้ ความเชื่อเรื่องผี ๆ จะได้ไม่ติดอยู่ในสมองของเด็ก ซึ่งแรกเริ่มก็ไม่เคยกลัวผีเลย แต่ถ้าบิดามารดาโง่เขลา พี่เลี้ยงโง่เขลา ก็จะสอนให้เด็กกลัวผี ยิ่งกว่านั้น ยังทำให้กลัวไส้เดือน กิ้งกือ จิ้งจก ตุ๊กแก นี้คือว่าผู้ใหญ่ทำพื้นฐานที่ดีอยู่ก่อนแล้วของเด็กให้เสียไป เพราะความโง่ของผู้เลี้ยงที่ไม่รู้จักพุทธศาสนา เราต้องสอนเด็ก ๆ ให้กล้าแหกคอกแหวกแนว แม้แม่กลัวผี แม่ก็ต้องสอนเด็กไม่ให้กลัวผี แม่กลัวจิ้งจกตุ๊กแกก็ต้องสอนลูกไม่ให้กลัวจิ้งจกตุ๊กแก เพราะ**ความกลัวคือความโง่ กลัวผีก็ยิ่งโง่ที่สุด** ส่วนเด็ก ๆ ก็จะต้องรู้จักคิดว่าตัวเรานี้มีอะไร แล้วผีมีอะไร เด็ก ๆ มักถูกทำให้เข้าใจว่า ผีคือโครงกระดูก และในนั้นมี

วิญญาณด้วย คือมีเพียง ๒ อย่าง ส่วนคนเรานี้มีโครงกระดูก ข้างในของเราก็มีวิญญาณ แล้วเรายังมีเนื้อหนัง มีกล้ามเนื้อ มีเลือด มีพลังงานอย่างอื่นอีกแยะ เพราะฉะนั้นเรามีมาก กว่าผี เราเก่งกว่าผี ดีกว่าผี เราก็ต้องไม่กลัวผี เพราะเรามีอะไรมากกว่าผีมี แต่เด็กถูกผู้ใหญ่ทำให้โง่ไป จนรู้สึกว่าผีมีอะไรเก่งกว่าคน นี่เรียกว่าไม่เป็นผู้ที่อยู่ในเหตุผล อย่างนี้ควรเรียกว่าเป็นความโง่งมงายที่สุด

ผู้ใหญ่ต้องสอนให้เด็ก ๆ รู้เรื่องขึ้นไป ๆ จนกระทั่งให้เด็กรู้ว่าทุกอย่างมันมีเหตุมีปัจจัย มีกฎเกณฑ์ของมันเอง โดยไม่ต้องเอาผีสางเทวดาเข้ามาเกี่ยวข้อง การกระทำ การเป็นอยู่ การเป็นไปในตัวเรา มันมีเหตุมีปัจจัยของมันเอง มีกฎเกณฑ์ของมันเอง เป็นเรื่องของธรรมชาติ กฎของธรรมชาติ หน้าที่ตามธรรมชาติ และผลตามหน้าที่ของธรรมชาติ ไม่มีผีสางเทวดาอะไรเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ต้องเอาฤกษ์เอายามอย่างพวกไสยศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ให้ทำไปตามเวลาที่เหมาะสมตามหลักวิชาของการงานนั้น เพราะการทำอะไรเราก็ต้องมีเวลาที่ถูกต้องเหมือนกัน แต่มันจะ

ต้องเป็นเวลาที่เหมาะแก่หลักวิชาของงาน ไม่ใช่เวลาตามหลักของไสยศาสตร์อันเกี่ยวด้วยฤกษ์ ด้วยดวงดาว ด้วยผีสางเทวดา ด้วยพิธีรีตอง

ต้องสอนให้เด็ก ๆ ของเรากล้าค้าน เช่นว่า ถ้าผีสางเทวดาเก่งจริง ทำไมไม่ทำบ้านเรือนอยู่เองเล่า อย่างศาลพระภูมินี้คนก็ต้องทำให้ ถ้าเทวดาเก่งจริงทำไมไม่ทำเทวสถานเอาเองบ้าง ยิ่งกว่านั้น เวลาสุนัขมาเยี่ยวรดบ้านเรือนของเทวดานั้น ทำไมพระภูมิหรือเทวดาไม่รู้จักไล่สุนัข ไม่สามารถจะลงโทษสุนัข สอนให้เด็ก ๆ มีเหตุผลของตัวเองในเรื่องอย่างนี้ ยิ่งถ้าสอนให้เขารู้จักคำสอนที่แท้ของพระพุทธศาสนาเขาก็ต้องหายงมงายและจะเจริญต่อไปข้างหน้า แต่ถ้าผู้ใหญ่ไปทำเขาให้โง่ให้หลงเสียตั้งแต่ทีแรกแล้ว มันก็แก้ไขยากเหมือนกัน ความผิดทั้งหมดจึงตกอยู่ที่ผู้ใหญ่โง่ ๆ นี่แหละ

ส่วนครอบครัวที่เชื่อเรื่องพระเจ้า ยังไม่ต้องให้เด็กพิสูจน์ คือให้เขาเชื่อว่ามีพระเจ้า แต่ให้เชื่อว่าพระเจ้าช่วยเขาต่อเมื่อเขาทำตามคำสั่งของพระเจ้า ที่สั่งว่าให้ทุกคนช่วยตนเองก่อน อย่าเอาแต่คิดอ้อนวอนพระเจ้าเสมอไป แต่ให้

คิดช่วยตัวเองก่อนเสมอ การคิดอ้อนวอนพระเจ้านั้นเอาไว้ทีหลังเมื่อช่วยตนเองไม่ได้แล้ว เพราะพระเจ้าต้องการให้เรากล้าหาญ และช่วยตัวเอง แต่คนมันขี้ขลาด คิดแต่จะอ้อนวอนพระเจ้าท่าเดียว

ข้อต่อไปก็ให้เด็กเข้าใจว่า เขาต้องทำงานในหน้าที่ให้ดี เขามีหน้าที่ที่จะทำอะไร มีหน้าที่เล่าเรียน มีหน้าที่ช่วยพ่อแม่อะไรก็ตาม ฯลฯ เขาต้องทำหน้าที่นี้ให้ดี เพราะการทำหน้าที่ให้ดีนั่นแหละจะทำให้พระเจ้าโปรดปราน ถึงหากจะไม่มีพระเจ้าจริง ๆ เราก็ยังได้รับประโยชน์จากการทำหน้าที่นั้น ๆ มันก็เท่ากับพระเจ้าโปรดปรานอยู่นั่นเอง พระเจ้านั้นจะมีจริงก็ต่อเมื่อเราเข้าถึงตัวพระเจ้า (เข้าถึงธรรม) และที่สำคัญที่สุดก็คือให้เด็กรู้ให้ถูกต้องว่า พระเจ้านั้นไม่ใช่ผีสางเทวดา หรืออะไรที่ศักดิ์สิทธิ์ท่านองนั้น มิฉะนั้นแล้ว เด็กก็จะเข้าใจว่าพระเจ้าเป็นอะไร ๆ คล้าย ๆ ผี ๆสาง ๆ เข้าอีก

พระเจ้าที่แท้ยังอยู่เหนือวิสัยที่เด็กเล็ก ๆ จะรู้ได้ว่าเป็นอะไร ก็ให้เรียกว่าพระเจ้าไปก่อนก็แล้วกัน สักวันหนึ่ง

เขาจะต้องเข้าถึงพระเจ้า เห็นพระเจ้า หรือรู้จักพระเจ้าตัวจริงหรือมีพระเจ้าอยู่ในตัวเขาในที่สุด แล้วเขาจะยอมรับว่าความเห็นแก่ตัวนั้นไม่เป็นที่โปรดปรานของพระเจ้า พระเจ้าชอบความไม่เห็นแก่ตัว ถ้าเด็ก ๆ ไปมัวเห็นแต่แก่ตัวหรือเห็นแก่พวกพ้องของตัว อย่างนี้เข้ากันไม่ได้กับพระเจ้า เขาต้องเห็นแก่พระเจ้า หรือเห็นแก่ความดี เขาต้องทำความดีเพราะเห็นแก่ความดี จนเข้าหลักจริยธรรมสากลว่า **"บรมธรรมนั้นคือ ทำงานเพื่องาน"** ไม่ใช่ทำงานเพื่อขนมหรือทำงานเพื่อเงิน เพื่อชื่อเสียง ส่วนจะได้รางวัลหรือไม่นั้นมันคนละเรื่องกัน เราจะต้องทำงานเพื่องาน ทำความดีเพื่อความดี หรือทำความดีเพื่อพระเจ้าก็ได้ ไม่ใช่ว่าทำเพื่อตัวเอง แต่ผู้ใหญ่ไปสอนเด็กให้ทำเพื่อตัวเองกันเสียเรื่อยคนจึงเห็นแก่ตัวจัดมากขึ้นทุกวันๆ

การทำความดีเพื่อตัวเอง เห็นแก่ตัวเองนั้น มันทำง่ายกว่าที่จะทำให้แก่ผู้อื่น การทำเพราะเห็นแก่ปากแก่ท้องของตัวนี้ จึงไม่มีใครสรรเสริญ อย่าว่าแต่พระเจ้าจะสรรเสริญคนที่เห็นแก่ปากแก่ท้องของตนเอง โดยไม่เห็นแก่ปาก

แก่ท้องของผู้อื่น เพราะฉะนั้น การเห็นแก่ตัวเองนี้ มันจึงเป็นที่รวมของกิเลสทุกอย่าง เราจึงต้องอบรมเด็กไม่ให้มีความเห็นแก่ตัวจัด โดยเริ่มเสียตั้งแต่เล็ก ๆ"

หมายเหตุ

คำแนะนำของท่านพุทธทาสเกี่ยวกับการอบรมเด็กไม่ให้กลัวผีนี้ ทำให้นึกถึงข้อความตอนหนึ่งที่ท่านปัญญานันทะได้เล่าไว้ในหนังสือเรื่อง "ชีวิตของข้าพเจ้า" จึงขอคัดลอกมาแสดงไว้ในที่นี้ เพราะเห็นว่าท่านปัญญานันทะเคยเป็นเด็กที่กล้าท้าทายผีมาตั้งแต่เล็ก ๆ ข้อความตอนหนึ่งมีอยู่ว่า "อาตมาเป็นคนแผลงมาแล้วตั้งแต่เด็ก ๆ คือไม่ค่อยเชื่อเรื่องผีสางเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถ้ามีคนเขาบอกว่าตรงไหนศักดิ์สิทธิ์ละก็อ อาตมามักชอบ (ขออภัย) แอบไปปัสสาวะลดเสีย ลองดูว่ามันจะศักดิ์สิทธิ์จริงหรือไม่ แล้วก็ไม่เห็น

เป็นอะไร หรือถ้าใครเขาว่าสิ่งนั้นสิ่งนี้ศักดิ์สิทธิ์ บางทีอาตมาก็ขุดเอามันไปทิ้งเสียเลย ตอนเด็ก ๆ ชอบซนแบบนี้ แม้โตขึ้นมาแล้วใจมันก็ยังซนแบบนี้อยู่อีก คือไม่เชื่อสิ่งเหลวไหลอันไม่ประกอบด้วยเหตุผล เชื่อแต่คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แล้วก็เอาตัวรอดมาได้อย่างนี้ อาตมาไม่เห็นด้วยกับการปลุกเสก ลงเลขลงยันต์ ทำตะกรุด ทำผ้าประเจียด ทำเครื่องลางของขลัง ขายเอาเงินมาสร้างนั่นสร้างนี่อย่างที่คนอื่นเขาชอบทำกัน ถ้าไม่มีเงินก็ไม่สร้าง แต่ถ้าจะสร้างก็ต้องได้เงินมาด้วยความบริสุทธิ์ อาตมาไม่ชอบทำอะไรไปในรูปของสินค้าทางศาสนา ฯลฯ"

"พระมหาเถระในเมืองไทยเรานี้ ที่ชมอาตมาว่าดี มีองค์เดียวเท่านั้น คือหลวงพ่อวัดพระเกียรติ เจอทีไรท่านก็ชมว่าพูดเก่ง พูดไม่เหนื่อย พูดเป็นประโยชน์ ท่านว่าอย่างนั้นทุกที แต่องค์อื่น ๆ ไม่ได้ เจอหน้าทีไรต้องว่าทุกที หาเรื่องว่ากันเสียเรื่อย แม้ไม่มีอะไรก็ต้องหาเรื่องว่าจนได้ อาตมาก็ไม่ว่าอะไร เพราะอาตมาทำงานให้พระพุทธเจ้า ไม่ได้ทำงานให้ใคร แต่ทำงานให้แก่พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ใครจะชมก็อย่างนั้นแหละ ใครจะติก็อย่าง

นั้นแหละ มุ่งหมายอย่างเดียวคือให้ถูกธรรมะ ถ้าถูกธรรมแล้วไม่เกรงใคร ไม่กลัวใครทั้งนั้น เพราะฉะนั้นอาตมาจึงพูดธรรมะไปเรื่อย ๆ ฯลฯ"

หนังสือ "ชีวิตของข้าพเจ้า" เล่มนี้ เป็นเรื่องที่ชวนอ่านอย่างยิ่ง เพราะแสดงถึงเรื่องชีวิตของพุทธบุตรที่แท้องค์หนึ่งของประเทศไทย ที่ได้ทำประโยชน์แก่พุทธศาสนาและสังคมมากกว่ามหาเถระหลายร้อยรูป ด้วยการออกเทศน์สั่งสอนประชาชนโดยมิได้คำนึงถึงค่าจ้างเทศน์ แม้จะทำดีเท่าใดก็ยังไม่เป็นที่ถูกใจของพวกมหาเถระหรือชาวพุทธที่หลงงมงายทั้งหลาย แต่แล้วท่านปัญญานันทะก็ยังกระทำอยู่ เป็นการทำงานเพื่องาน ทำงานตามหน้าที่โดยแท้ ข้าพเจ้าจึงอดเสียมิได้ที่จะนำข้อความเหล่านี้มาแสดงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ปุ่น จงประเสริฐ

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ

มิใช่ใคร จะพึ่ง ซึ่งพระเจ้า
แต่พวกเรา ชาวพุทธ ศาสนา
ผู้เชื่อฟัง โอวาท พระศาสดา
พึ่งธรรมมา คือพึ่ง ซึ่งตัวเอง

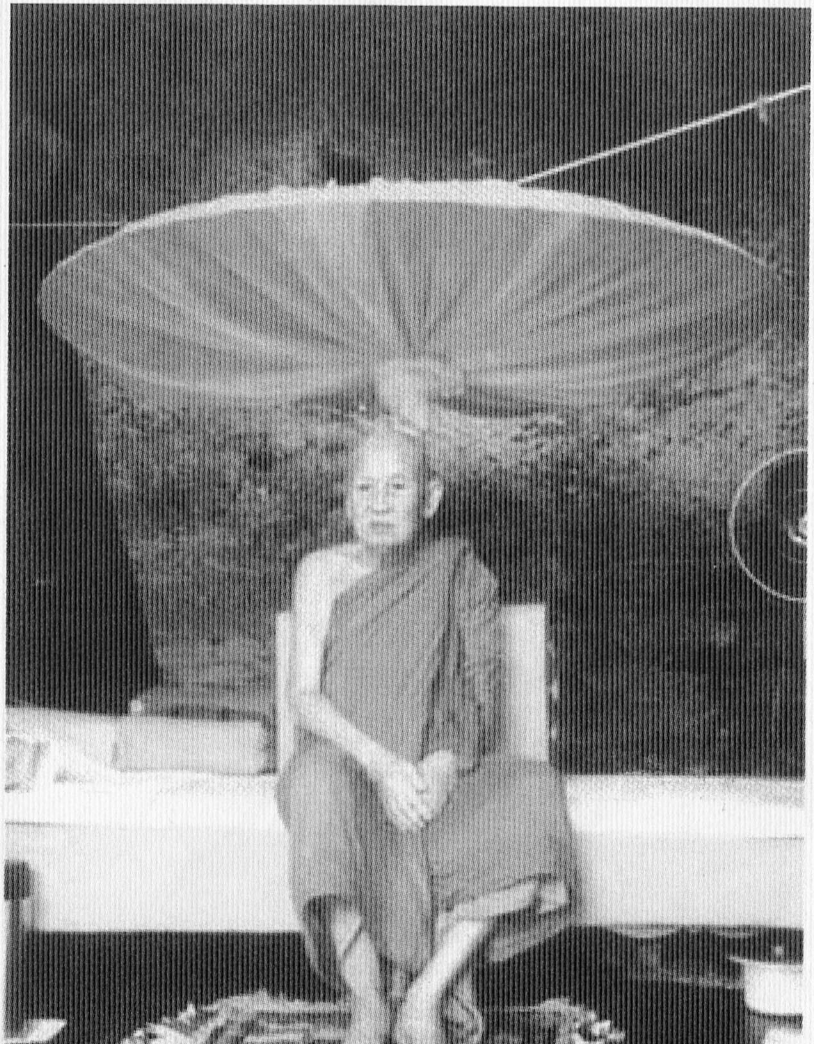
ประกอบกรรม นำมา ซึ่งโภคผล
ตั้งแต่ต้น จนปลาย ได้เหมาะเหม็ง
ทั้งทางโลก ทางธรรม ก็ยำเกรง
ถือเสบง สร้างตัว อยู่ทั่วกัน

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ, แปล
ว่า "ตัวพึ่ง- ตัว" แน่ ถ้าบิดผัน
เป็นอื่นไป วนเวียน พาเหียรครัน
พึ่งเขานั้น ไม่ "หนึ่ง" เหมือนพึ่งตัว ฯ

นานาปัญหาธรรม

พระราชนิโรธรังสี คัมภีรปัญญาวิศิษฏ์ (เทสก์ เทสรังสี)

พระราชนิโรธรังสี คัมภีรปัญญาวิศิษฏ์
(เทสก์ เทสรังสี)

นานาปัญหาธรรม

การไปงานศพขออโหสิกรรม

ถาม การไปงานศพเพื่อขออโหสิกรรม ตามหลักแล้วคนที่ไปขออโหสิกรรมควรจะพูดหรือนึกอย่างไรจึงจะเป็นทางที่ถูกต้อง

ตอบ อาตมาพูดแล้วแต่เบื้องต้นว่า คนที่ตายไปแล้วอโหสิ-กรรมกันไม่ได้หรอก แต่ก็เป็นมารยาท

ถาม เพราะฉะนั้น การขออโหสิกรรมนี้ ผลกุศลควรจะได้แก่ผู้ที่ไปขออโหสิกรรมเท่านั้น

ตอบ คือมันยากที่จะรู้เรื่องซึ่งกันและกัน คนที่ตายไปแล้วไม่ทราบว่าวิญญาณยังอยู่ที่นั่นหรือไรก็ไม่ทราบ ถ้ายังอยู่ที่นั่น มันเห็นมันจะหัวเราะละ เมื่อยังเป็นไม่อโหสิกรรมตายไปแล้วไปขออโหสิกรรม มันก็หัวเราะละซิ

ถาม เขาจะฟังเราออกหรือเปล่าขณะเราไปขออโหสิกรรม

ตอบ ฟังออกอยู่

ถาม เขาฟังเราได้ แต่เขาพูดเราไม่รู้เรื่อง

ตอบ เราฟังไม่รู้เรื่อง

การทำบุญกับพระกับการทำทานกับคนยากจน

ถาม การทำบุญกับพระกับการทำทานกับคนที่ยากจน สมมุติว่าคนทำมีเจตนาร้อยเปอร์เซ็นต์เท่ากัน ผลบุญอย่างไหนจะมากกว่ากัน

ตอบ คนที่มีศีลมากกว่าจะได้บุญมากกว่า

ถาม และผลบุญอันนั้นจะขึ้นอยู่กับของที่จะเอาไปใช้ ผู้ที่ใช้ประโยชน์ได้มากกว่าหรือเปล่า

ตอบ อยู่ที่เจตนาของเรา ของที่นำไปใช้ไม่เป็นปัญหา

ถาม สมมุติว่าเจตนาเท่ากัน อีกคนทำประโยชน์เต็มที่ ส่วนอีกคนแทบจะไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์เลย อย่างนี้ล่ะครับ

ตอบ ไม่มีปัญหา

ถาม อย่างนั้นไม่เกี่ยวนะครับ เกี่ยวเฉพาะผู้ที่ให้เท่านั้น

ตอบ ใช่

คนกลัวผี

ถาม คนหลายคนกลัวผีกันมาก กลัวผีหลอก ผีทำร้าย ผีเข้าร่าง จะมีทางป้องกันหรือปราบปรามได้อย่างไรบ้างเพื่อที่จะทำให้คนเหล่านั้นหายกลัวผีลงไป

ตอบ ถ้ายังกลัวอยู่ ถึงอย่างไรก็ไม่พ้นผีสิง ผีหลอก เราไม่กลัวมัน มันก็ไม่กล้าเข้าสิง ถึงหลอกเราก็ไม่กลัว ถ้าหลอกก็สุดแต่ว่าหลอก ถ้าเราไม่เจตนาตั้งจิตตั้งใจที่จะ

ไม่ให้เข้ามาใกล้ ให้ตั้งในพระไตรสรณคมน์แน่วแน่ เต็มที่ ไม่มีเลย มันไม่เข้าใกล้

ถาม หรือจะพูดว่าถ้าเราจิตแข็งเข้าไม่ได้

ตอบ นั่นแหละ จิตแข็งก็คือไม่เชื่อผี ว่าอย่างนั้นเถอะ

ถาม เพราะฉะนั้น ผีที่จะมาเข้าเราก็คือพวกสัมภเวสีที่รอจะมาเกิดใช่ไหมครับ

ตอบ ไม่ใช่ สัมภเวสีมันมากมายหลายอย่าง พวกที่เร่ร่อนมีมากมาย สัมภเวสีไม่ใช่รอมาเกิด มันวนเวียนอยู่ในวัฏ-สงสารมากมาย

ถาม พวกนี้ควรจะไปอยู่ในนรกที่เขากักบริเวณไว้

ตอบ ขณะนั้นกรรมยังไม่ถึง

การเสกสิ่งของเข้าร่าง

ถาม ผมนึกถึงเมื่อสมัยฝรั่งเศสยึดเมืองเขมร ก็ยังสงสัยว่าพวกเขมรนี่เสกหนังควายเข้าท้อง เสกอะไรอีกเยอะแยะเก่งเหลือเกิน ทำไมเวลาฝรั่งเศสมารังแกจึงไม่เสกให้เข้าพวกนี้ให้ตายไปให้หมด

ตอบ มันกลัวฝรั่งเศส วิชาอาคมอะไรก็ตาม ถ้ามันกลัวแล้วมันไม่เข้าเด็ดขาด ใส่หนังบังฟันอะไรต่าง ๆ ไม่เข้าเลย พวกนั้นเขาไม่เชื่อเสียด้วย เขาใจแข็ง คนทำก็กลัวฝรั่งเศส มันจะเข้าได้อย่างไร

ถาม คนทำก็กลัว คนฝรั่งเศสก็ไม่กลัว มันก็เลยไม่กล้าเข้า

ตอบ อื้อ

ถาม ของพรรค์นี้ก็ไม่มีจริงซิครับ

ตอบ มีจริง วิชาอาคมมันอยู่กับจิตของเราว่าแข็งหรือไม่แข็ง จิตที่แข็งกล้าเต็มที่จะสามารถยิงไม่เข้า แทงไม่เข้า ยิงไม่ออก ถ้าหากเราประมาทเมื่อไร เมื่อนั้นแหละทิ้งไปเลย

ถาม ถึงจะแขวนพระอย่างไรก็เถอะ ไม่รอด

ตอบ แขวนก็แขวนเถอะ ไม่พ้นหรอก เชื่อใจให้อยู่กับพระนิดเดียวเท่านั้นแหละ เมื่อเวลามันมาจริง ๆ จัง ๆ มันกลัวก็หมดท่า

ถาม เราจะแขวนพระเก่งอย่างไรก็แล้วแต่ ถ้าช่วงที่เขาทำร้ายเราใจเราไม่มั่น

ตอบ ถ้าเราเชื่อมั่นอยู่ได้ ถึงไม่มีอะไรก็อยู่ได้ถ้าใจเราเชื่อมั่นให้เราเชื่อคุณพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง ไม่สามารถทำอันตรายเราได้

ถาม สมมุติว่าพระที่เราแขวน ถึงแม้ท่านจะไม่เก่งนะครับถ้าใจเราเชื่อมั่นก็ช่วยได้

ตอบ ไม่มีพระก็ช่วยได้

ถาม ถ้าอย่างนั้น ทุกคนที่เข้าทรงก็ไม่มีผีเข้าทรงจริง ๆ ใช่ไหมคะ

ตอบ มีจริง

ถาม ทำอย่างไรจึงจะไล่ออกไปได้ เพราะทำให้เจ้าของร่างทรงหรือเจ้าของร่างเดือดร้อนหลายประการ

ตอบ คนที่ขับออกคือคนอื่น เช่น คุณสถิตนี่แหละ จะขับออก คุณสถิตใจแข็งใจกล้า ไม่มีวิชาอะไรก็ตามเถอะ ทำกระโชกโฮกฮากมันกลัวมันก็เปิดละซิ ผีมันสู้ไม่ได้หรอก ถ้าเราใจแข็งและกล้า ทำปึงปัง ๆ โดยที่ไม่มีอะไรหรอก มันกลัวหนีไปเลย

ถาม ผมเคยหลายครั้งแล้ว เคยไปดูที่เขาเข้าทรง ผมไม่ชอบอยู่แล้ว ผมอยากจะว่าให้เจ็บ ๆ แต่เกรงใจเจ้าของเรื่อง เจ้าของงานนั่นแหละ ถ้าไม่เกรงใจผมไล่ไปหลายทีแล้ว

ตอบ คุณสถิตนั่นแหละดี คนที่เป็นอย่างนี้ไล่ผีดี

ถาม ดิฉันเคยเห็นผีไปประทับอยู่ในร่างเขา แล้วก็มีคนมาเฆี่ยน เฆี่ยน ผีก็ออกไป แล้วก็ไม่เป็นอีก มันออกจะทารุณเจ้าของร่าง

ตอบ คนที่เฆี่ยนเขาทำปึงปังขึงขัง เฆี่ยนตีโดยใช้คาถาอาคมเสก เขาเข้าใจว่าอาคมของเขาดี เขาเสกแล้วเฆี่ยนเลย อันที่จริงใจเขากล้าแข็งผีมันเลยกลัว

ถาม อาคมเป็นเพียงแต่ช่วยให้คนเสกมีกำลังใจกล้าแข็งเท่านั้นเอง

ตอบ นั่นแหละ

ผู้ถาม จริง ๆ แล้วไม่ได้กลัวอาคม

การแบ่งบุญ

ถาม คนบ้านนอกเวลาไปทำบุญกลับมานิยมมาแบ่งบุญ พอเจอใครก็แบ่งบุญให้ ผมว่าการแบ่งบุญให้นี้ จริง ๆ แล้วคนที่รับบุญ ถ้าจะได้ก็ได้บุญนิดเดียว ตรงที่จิตเป็นกุศลตอนยอมรับ จริง ๆ แล้วคนที่แบ่งต่างหากจะได้รับผลบุญเพิ่มมากขึ้น

ตอบ คนที่แบ่งก็ไม่รู้จักบุญ คนที่รับก็ไม่รู้จักบุญ สักแต่ว่าบุญก็รับไปเฉย ๆ เท่านั้นแหละ ที่จริงถ้าจิตของเราแน่วแน่เต็มที่ เราทำบุญมันอิ่มอกอิ่มใจเต็มตื้นในใจของเราแล้ว เราควรแบ่งบุญนั้นให้คนอื่น คนอื่นก็ยอมรับอนุโมทนาก็เป็นบุญของทั้งสอง ได้บุญเท่ากัน

ถาม สมมุติว่าคนทำบุญได้มา ๑๐๐ ในระหว่างนั้นจิตเป็นกุศลมาก แล้วแบ่งให้คนอื่น บุญจะเพิ่มขึ้นถึง ๑๐๑ ไหมครับ

ตอบ บุญจะเพิ่มเท่ากับเราทำครั้งแรก เพิ่มขึ้นเท่าตัวนั่นแหละ การแบ่งบุญให้คนอื่นก็เท่ากับทำบุญ ๒ ครั้ง ได้บุญ ๒ ต่อ

วิญญาณออกจากร่างคนตาย

ถาม คนที่ตายไป ตามที่เคยอ่านหนังสือ บางทีบอกว่ายมบาลจะมารับภายใน ๓ วัน ๗ วัน หรือบางที่อ่านหนังสือพิมพ์บอกว่า พอตายปั๊บหรือยังไม่ทันตาย ยมบาลมารอรับ

อยู่แล้ว ลักษณะนี้อย่างไหนจะแน่กว่ากัน

ตอบ วิญญาณมันปราศจากร่างเมื่อใดก็ไปเมื่อนั้นแหละ อันที่จริงนั้นส่วนเส้นประสาทที่ให้ความอบอุ่นที่เรียกว่าเซลล์มันยังไม่ตาย แต่ใจไปก่อน ใจมันหายจากร่างไปนั่นแหละ ยมบาลพาไปตอนนั้น

ถาม ไปทันทีเลย

ตอบ นั่นแหละ

ถาม อย่างนั้นที่บอกว่า จะอยู่อีก ๓ วัน ๗ วัน ก็อยู่ไม่ได้

ตอบ นั่นแหละ ส่วนร่างกายส่วนอื่นที่ระบบประสาทยังมีอยู่ตอนนั้น มันไม่รู้สึกแล้ว เช่น งู จิ้งจก เป็นต้น หางมันยังสั่นดิก ๆ อยู่ อันนี้เรียกว่า ชีวความเป็นชีวิตยังมีอยู่ แต่จิตไปไหนไม่ทราบ ไปแล้ว

คนเราถึงแม้ว่าจิตจะออกจากร่างไปแล้วก็ตามทีเถอะ แต่ความอบอุ่นยังมีอยู่ มันยังมีลมหายใจ เขาเรียกว่าสวาบ ๆ หรือกระพองลมนั่นเอง มันเป็นเหตุให้สวาบ ๆ นั่นแหละ

ถาม ร่างกายยังมีความอบอุ่น คล้าย ๆ กับว่ามันเคยมีอาการอย่างนี้ ๆ มันก็ยังคงเป็นอยู่ แต่ผมแปลกใจว่า วันหนึ่งเพื่อนที่ทำงานของผมตายไป ปกติทุกครั้งที่ผมทำงานอยู่ผมชอบวิ่งจากชั้น ๖ ลงมาชั้นล่าง ในขณะที่เพื่อนผมคนนั้นยังมีชีวิตอยู่ เขาชอบวิ่งตามผมลงมา หลังจากที่

เขาตายไปแล้ว ๓ วัน ผมก็วิ่งจากชั้น ๖ ลงมาชั้นล่าง กลิ่นของคนตายเหมือนกับวิ่งติดตามมาจนถึงชั้นล่าง อย่างนี้จะเป็นจิตของเขาตามลงมาถึงชั้นล่างหรือเปล่า

ตอบ อาจจะติดตามก็ได้

ถาม กรณีนี้หมายความว่าเขายังไม่ตามยมบาลไปหรืออย่างไรครับ

ตอบ มันไม่ตามไปทุกคนหรอก ไม่ใช่หรอก

ถาม พวกที่ไม่ไปคือพวกไหน

ตอบ พวกที่ไม่ทำกรรมหรือไม่มีกรรมก็ไม่ไป หรือกรรมยังไม่ทันตามสนองก็ยังไม่ไป มันไม่ได้ไปทุกคนหรอก

ถาม พวกที่ไม่ไปจะเป็นพวกที่รอเกิดหรือเปล่า

ตอบ ไม่รอ แต่มันวนเวียนอยู่อย่างนั้น พวกที่รอเกิดหรือจวนจะเกิดมันง่าย เมื่อถึงเวลาก็ปฏิสนธิ มันง่าย

ถาม ฉะนั้น พวกที่รอเกิดจะเกี่ยวกับพวกที่ไปรับกรรมจากยมบาล เมื่อหมดกรรมแล้วจึงมารอเกิด

ตอบ นั่นก็มี

ถาม แต่พวกที่ไม่มีกรรม ตายไปแล้วก็พร้อมที่จะรอเกิดได้เหมือนกัน

ตอบ นั่นซิ

ถาม เวลาที่จะเกิด มีการแย่งชิงกันไหมคะ เพราะมันเกิดยากนักหนา

ตอบ ไม่แย่งชิงกันหรอก จิตของใครของมัน หากเราจะเกิดสถานที่ใดก็ไปคนเดียว ไม่มีแย่งเกิด เราไปคนเดียวนั่นแหละ บุญกรรมของใครของมัน

ถาม แต่ต้องถึงเวลาจึงจะไปเกิด

ตอบ นั่นแหละ

ผู้ถาม เวลาคนทะเลาะกัน ชอบพูดกันเรื่อยว่ามาแย่งคนนั้นคนนี้เกิด

การกรวดน้ำให้คนตาย

ถาม การกรวดน้ำให้กับคนตาย กรวดแห้งกับกรวดน้ำผลจะต่างกันหรือไม่

ตอบ กรวดแห้งเป็นอย่างไร

ผู้ถาม คือกรวดโดยไม่ต้องมีน้ำ อีกคนกรวดโดยมีน้ำ อย่างนี้แหละครับ

ตอบ เหมือนกันนั่นแหละ บุญไม่ได้ไปเพราะน้ำ บุญไปเพราะน้ำใจต่างหาก

ถาม ถ้าอย่างนั้น กรวดกับไม่กรวดก็มีผลเท่ากัน

ตอบ กรวดให้มันสบายใจ เพื่อให้คนนิยมนับถือ

ถาม ไม่ว่าจะกรวดบาลีหรือภาษาไทย ค่าเหมือนกันไหมครับ

ตอบ เท่ากันนั่นแหละ

เวรตามไม่ทัน

ถาม คน ๆ หนึ่งไปฆ่าอีกคนหนึ่งตาย ต่อมาคนฆ่าตาย คนฆ่าเกิดก่อน แล้วสำเร็จพระอรหันต์เข้าพอดี นิพพานไม่กลับมาอีกแล้ว

ตอบ สมมุติก็ไม่ถูก มันไปเกิดจะถึงนิพพานได้อย่างไร

ถาม เกิดมาแล้วสร้างกรรมดีนะครับ จะมีโอกาสนิพพานได้หรือไม่

ตอบ ไม่ได้ง่าย ๆ หรอก

ถาม ต้องเกิดอีกหลายชาติหรืออย่างไรครับ

ตอบ มันต้องทำความเพียรพยายามให้ดีเสียก่อน ไม่ได้เกิดง่าย ๆ หรอก

ถาม ผมสงสัยว่า สมมุติว่าคน ๒ คนเกิดฆ่ากันตาย เจ้าคนฆ่าเกิดก่อน แล้วสำเร็จพระอรหันต์ไปเลย เจ้าคนถูกฆ่ายังจองเวร เมื่อเกิดขึ้นมาจะแก้แค้นกับใคร

ตอบ กลัวตายฟรี

ผู้ถาม ครับ กลัวถูกฆ่าฟรี

ตอบ ถ้ายังเกิดอยู่ มันยังไม่ถึงนิพพานหรอกโยม

ถาม ผมกลัวว่าจะหนีกรรมไปเลย

ตอบ ถ้าหากว่าเกิดพร้อมกัน เกี่ยวพันกันก็ตามเถอะ หากว่าคนที่ฆ่าทำดิบทำดีจนถึงมรรคผลนิพพานในชาตินั้น

มันเกิดในชาตินั้นก็ตามไม่ทัน

ถาม ก็นั่นซิครับ ถ้าตามไม่ทันแล้วจะทำอย่างไรครับ เพราะเจ้าคนนั้นต้องตามไปล้างแค้นให้ได้ จะเอาความแค้นไปกองไว้ที่ไหน

ตอบ มันก็หมด ตามล้างแค้นไม่ทัน คือว่าร่างกายชีวิตยังมีวิบากอยู่ตราบใดกรรมต้องตามทัน อย่างพระพุทธเจ้าท่านนิพพาน กรรมวิบากดับขันธ์หมดไปแล้ว ท่านก็หมดเรื่อง พระเทวทัตตามฆ่าไม่ทัน

ถาม คล้าย ๆ กับกรรมไม่มี

ตอบ ถึงยังมีอยู่ เทวทัตคู่เวรคู่กรรมก็ตามไม่ทัน หมดเรื่อง

ผู้ถาม คนนั้นก็เลยแย่ไป

การถวายอาหารพระพุทธ

ถาม การทำบุญบ้าน ส่วนใหญ่จะถวายอาหารพระพุทธ การถวายอาหารพระพุทธนี้จำเป็นหรือเปล่า

ตอบ การถวายอาหารพระพุทธ ไม่ทราบว่าเกิดมาตั้งแต่เมื่อไร อาตมาไม่เข้าใจ โดยการสันนิษฐานของอาตมาเข้าใจว่าอาหารการบริโภคเป็นของดิบของดี คนอยากจะถวายถ้าเป็นของดี ถวายพระพุทธรูป แต่พระพุทธรูปไม่ได้ฉันหรอก มีแต่แมลงวันตอม

ถาม เพราะฉะนั้นก็ไม่จำเป็น

ตอบ ไม่จำเป็นหรอก แต่ว่าของที่เราเคารพนับถือ ไปบูชา เขาไม่เข้าใจว่าไปบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แต่เขาเอาไปให้พระพุทธรูปฉัน ตอนนั้นผิดมาก แต่เมื่อเขาถือว่าการบูชาเป็นของดีก็สมควรอยู่

ผู้ถาม ผมยังนึกว่า โอ้โฮ ถ้าเกิดฉันได้ ตามโบสถ์ต้องถวายกันเยอะ

กระแสจิตพระอาพาธ

ถาม อย่างสมมุติว่า ท่านอาจารย์ชาท่านอาพาธ สติท่านยังดีอยู่ เมื่อสติท่านยังดี โอกาสที่ท่านภาวนาก็ต้องมี ถูกไหมครับ เพียงแต่ท่านพูดไม่ได้ ถ้าหากว่ามีพระองค์อื่นซึ่งสามารถจะส่งกระแสจิตติดต่อกันได้เกิดไปเยี่ยมขึ้นมา แล้วส่งกระแสจิตติดต่อกับท่านอาจารย์ชา ผมว่าก็น่าจะมีประโยชน์ เพราะท่านนอนอยู่เฉย ๆ ท่านอาจจะเหงา หรือท่านจะมีอะไรแปลก ๆ ที่จะเล่าสู่กันฟัง จะเป็นไปได้ไหมครับ

ตอบ เป็นไปไม่ได้หรอก สมองอะไรมันเสื่อมหมดแล้ว ไม่สามารถมีสติอยู่ได้ ดูภายนอกเข้าใจว่ามีสติดีอยู่ ถึงอย่างไรก็ไม่ได้เด็ดขาด หมดสติแล้ว หมดความรู้สึก หมดเรื่อง

ถาม วิญญาณอะไรก็ไม่มีผล

ตอบ วิญญาณความรู้สึกยังมีอยู่ แต่ว่าสติที่จะคุมจิตไม่มีละซิ คนเราสบาย ๆ นี่ก็ลองดูเถอะน่า เอาสติไปคุมจิตไม่ได้ง่าย ๆ

ถาม เหมือนหลวงปู่ขาวที่อาพาธก็เหมือนกัน

ตอบ ท่านมีสติ ท่านรู้ตัวอยู่

เครื่องวัดผู้ปฏิบัติธรรม

ถาม ผู้ปฏิบัติธรรมนี่ครับ ถ้าเรามองด้วยตา เราก็สามารถจะรู้ได้จากกิริยา ท่าทาง หน้าตา เราพอจะดูรู้ได้ แต่มีผู้ปฏิบัติบางท่านยังมีโกรธ มีโมโห มีอารมณ์ไม่ดี ซึ่งอาจจะเป็นธรรมชาติของท่าน ถ้าเราจะดูว่าเราจะใช้อะไรเป็นเครื่องวัดว่าท่านเหล่านั้นปฏิบัติอะไรได้ผลมากน้อยแค่ไหน ใครเก่งกว่าใคร หรือเก่งจริงหรือเปล่า ผู้ที่ดูรู้นี่ก็แต่เฉพาะผู้ที่ปฏิบัติในระดับแนวเดียวกันหรือผู้ที่สูงกว่าเท่านั้น

ตอบ จะดูรู้ได้ด้วยญาณ คนเราปฏิบัติได้ไม่เหมือนกัน บางคนปฏิบัติเคร่งครัดละเอียดลออ แต่แสดงกิริยาอาการอันเป็นอีกอย่างหนึ่ง แต่ว่าใจไม่เป็น การแสดงอาการกิริยาเรียกว่า นิสัย จะไปมัวเมาพูดว่าเป็นผู้วิเศษวิโสหรือไม่วิเศษไม่ได้

ถาม บุคคลที่โมโหฉุนเฉียวมาก กับบุคคลที่ธรรมดาไปเรื่อย ๆ จะใช้เป็นเครื่องวัดได้หรือเปล่าว่าใครจะสูงกว่าใคร หรือคนที่โมโหอาจจะมีธรรมะสูงกว่าก็ได้

ตอบ ก็อาจเป็นได้ คนที่มีโมโหโทโสมาก คนขี้โกรธว่าอย่างนั้นเถอะ ใจเด็ดใจเดี่ยว เวลาทำ ๆ จริง ๆ จัง ๆ คนที่ทำเรื่อย ๆ ทำ แต่เวลาที่จะเอาจริงจังไม่ได้ง่าย ๆ คนที่จิตโมโหกันไม่โมโหมันต่างกัน

ผู้ถาม เป็นคนจริงจังกับไม่จริงจังนะครับ

การเบิกพระเนตรพระพุทธ

ถาม การเบิกพระเนตรพระพุทธ ทำเพื่อประสงค์อะไร เบิกแล้วมีผลอย่างไรบ้าง

ตอบ ไม่มีผลอะไรเลย เบิกตาคนยังมองเห็นได้

คำว่าพุทโธเมื่อมีภัย

ถาม ขณะเมื่อจะมีภัยหรือภัยกำลังเกิดขึ้น ถ้าเราภาวนาพุทโธ คำว่า พุทโธ นั้นสามารถจะขจัดภัยหรือป้องกันภัยให้ได้หรือไม่ หรือเป็นเพียงกำลังใจเท่านั้น

ตอบ คำว่า พุทโธ เป็นเพียงทำให้เกิดพลังใจ มีสติที่จะต่อสู้กับเหตุการณ์นั้นเท่านั้น มิได้ช่วยอะไรได้เลย

ธรรมะคือความสงบ

ถาม ถ้าไม่มีทุกข์ธรรมก็ไม่เกิด ดังนั้น ทุกข์จึงเป็นต้นกำเนิดของธรรม ทุกข์จึงเป็นเสมือนผู้มีพระคุณของธรรม แต่พอได้ธรรมแล้วลืมทุกข์ คือทุกข์หายไป ดังนี้จะถือว่าธรรมะคือผู้ไม่รู้คุณของทุกข์ได้หรือไม่

ตอบ ธรรมะคือความสงบ ความว่างเปล่า ไม่มีอะไรเลย ในเมื่อธรรมะเองไม่มีอะไรเลย แล้วจะไปรู้คุณไม่รู้คุณใครได้

อนุโมทนาให้พระพุทธรูป

ถาม ก่อนนี้เมื่อผมกราบไหว้พระพุทธรูปเสร็จแล้วผมต้องขอพรท่าน ขอให้ผมโชคดี ขออะไรอีกหลายอย่างที่ต้องการ หลังจากนั้นไม่นานผมมาคิดว่า ผมไม่เคยทำอะไรให้ท่าน และท่านก็คงไม่รู้จักผม ดังนั้น การที่ผมขอท่านโดยเอาแต่ได้ฝ่ายเดียวจึงไม่น่าจะได้รับความปรานีจากท่าน ต่อมาผมจึงได้เปลี่ยนใจ แทนที่ผมจะขอท่านผมกลับขออนุโมทนาให้ท่านสำเร็จในสิ่งที่ท่านประสงค์ ในกรณีเช่นนี้ ผมจะได้ผลบุญบ้างหรือไม่

ตอบ พอได้ผลบุญอยู่บ้าง เพราะช่วงนั้นจิตเป็นกุศล

การเข้าถึงไตรสรณคมน์

ถาม การจะเข้าถึงไตรสรณคมน์ ต้องยึดหลัก ๓ ข้อ คือ

๑. ให้เชื่อและไม่ประมาทพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

๒. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว

มงคลบางอย่างเป็นไปได้จริงและเป็นสิ่งที่ดีด้วย ทั้งยังช่วยให้ก่อกรรมดี คนที่ถือมงคลอย่างนี้จะถือว่ายังเข้าไม่ถึงไตรสรณคมน์หรือไม่

ตอบ มงคลบางอย่างที่ว่าดีและไม่ถือเป็นมงคลตื่นข่าวคืออะไรบ้าง

ถาม อย่างว่า ลือว่าจะทำอย่างนั้นอย่างนี้ หรือทำบุญที่นั่นที่นี่แล้วจะดี จะมีอย่างนั้นอย่างนี้ คนเขาทำบุญทำทานกันอย่างนี้ จะถือว่าเป็นมงคลตื่นข่าวหรือเปล่า

ตอบ ก็ดี เราเชื่อกรรม เชื่อผลของกรรมละซิ ทำไปเถอะ ทำอย่างนั้นก็ดี ไม่ใช่มงคลตื่นข่าว มงคลตื่นข่าวคือเชื่อเอิกเกริกเฮฮาทั้งบ้านเมือง ตื่นเต้นกันนั่นแหละ

ถาม ข้อ ๓ นี่ผมสงสัยมาก บอกว่าไม่ทำบุญนอกศาสนาข้อนี้สงสัยว่า ปกติพุทธศาสนาเป็นศาสนาเปิดคือใจกว้าง ใครจะนับถือก็ได้ไม่นับถือก็ได้ แล้วทำไมจึงออกกฎข้อนี้มาครับ คือไม่ให้ทำบุญนอกศาสนา เพราะบางครั้งศาสนาอื่นเขามาเรี่ยไร เราเห็นว่าทำไปแล้วจะเกิดประโยชน์ก็น่าจะทำได้

ตอบ เราทำประโยชน์ ไม่ได้ทำเพื่อนับถือศาสนา การทำเพื่อประโยชน์จะเป็นศาสนาไหนก็ตามเถอะ มาเรี่ยไรเพื่อบุญกุศล เราทำเพื่อสงเคราะห์ต่างหาก

ถาม เราไม่ได้ทำในลักษณะว่าเราไปนับถือศาสนาเขานะครับ

ถาม ขอแทรกนิดหนึ่งนะคะ อย่างพี่ดิฉันเขานับถือศาสนาคริสต์ เขาฝากเงินมาทำบุญ เขาจะได้บุญไหม

ตอบ เขาเชื่อ เขาเลื่อมใสในศาสนาก็เป็นบุญของเขา ศาสนาคริสต์หรือศาสนาอื่นใดก็ตามเถอะ

ถาม ได้บุญเหมือนกันใช่ไหมคะ

ตอบ ได้บุญนะซิ อยู่ที่เจตนาเลื่อมใส เชื่อมั่นในศาสนา ศาสนาไม่กีดกันอะไรหรอก บุญกุศลไม่กีดกัน ถ้านับถือศาสนาคริสต์ก็ถือเป็นบุญนอกศาสนา ไม่ใช่บุญในศาสนา อันนั้นไม่เป็นสิ่งการทำบุญ แต่เป็นการสงเคราะห์ อันนั้นดี

อาการ ๓๒

ถาม อาการ ๓๒ มีจิตรวมอยู่ด้วยหรือเปล่าครับ

ตอบ อาการก็อาการ ไม่มีจิต อาการ ๓๒ นั้นเฉพาะร่างกายเท่านั้น

ถาม ผมนึกว่าในเมื่อมันมีจิตอยู่ในกายแล้วน่าจะรวมอยู่ด้วย

ตอบ อันนั้นพูดถึงเรื่องอาการของกาย ไม่ได้พูดถึงเรื่องจิต ถ้าพูดเรื่องจิตพูดถึงเรื่องภาวนา พิจารณาจากอาการ

๓๒ จิตเป็นผู้พิจารณาและเกี่ยวเนื่องถึงเรื่องภาวนา อาการ ๓๒ เป็นเรื่องภายนอก

ถาม ลักษณะของจิตเป็นตัวพิจารณาอาการ เช่นนั้นใช่ไหมครับ

ตอบ พูดถึงเรื่องจิตเป็นเรื่องของการพิจารณา อันนี้พูดถึงเรื่องอาการ ไม่ได้พูดถึงเรื่องภาวนา

ความนึกคิดเป็นรูป

ถาม เรื่องรูปกับนามนั้น ความนึกคิดเป็นรูป ส่วนมากเวลาที่เราคิดได้มันก็เป็นรูป คิดไปคิดมาเกิดคิดไม่ออก ไม่มีรูปอะไรเลย จะถือเป็นรูปอยู่ด้วยหรือเปล่าครับ

ตอบ คิดจดจ่อเป็นรูปก็เป็นรูปนะซิ คิดอะไรใจก็จดจ่อรูปนั้น ถึงคิดไม่ออกนั่นแหละรูป

ถาม ถึงคิดไม่ออก คิดแล้วไม่มีรูปอะไร

ตอบ มันติดตรงนั้นแหละ ติดตรงรูปนั่นแหละ มันคิดไม่ออก มันก็คิดไม่ออก

ผู้รู้ในสมาธิ

ถาม คำว่าผู้รู้เป็นจุดสำคัญของการทำสมาธิ อยากจะขอคำจำกัดความสั้น ๆ ของคำว่าผู้รู้นี้

ตอบ มันสั้นเพียงพอแล้ว สั้นกว่านี้ไม่มีอีกแล้ว

ถาม คือมันสั้นมากนัก บางทีเราฟังแล้วไม่เข้าใจว่าผู้รู้นั้นคืออย่างไร

ตอบ ผู้รู้ไม่ใช่สิ่งที่เรารู้ ผู้รู้หมายถึงผู้ไปรู้โน่น สิ่งที่รู้หมายถึงสิ่งที่ไปรู้นั่น ผู้รู้หมายความถึงเรื่องตัวจิต สั้นกว่านี้ไม่มีอีกแล้ว สั้นจนหมดแล้ว

ถาม ในลักษณะของสมาธิ ผู้รู้นี้ผมฟังแล้วยังจับใจความไม่ได้ ไม่ทราบว่าความหมายจริง ๆ ของมันว่าอย่างไร

ตอบ ผู้รู้หมายถึงผู้เดิมจิตเดิม สิ่งที่รู้เขาเรียกว่าอาการภายนอกที่เราไปรู้ ใครไปรู้ จิตเป็นผู้ไปรู้ นี่แหละเรียกว่าผู้รู้

จิตกับกายแยกกัน

ถาม เมื่อเข้าสมาธิจนจิตรวมแล้ว ไม่มีกาย ความเจ็บปวดเมื่อยไม่มี จนเหลือจิตเดียว ขณะนั้นจะถือว่าจิตกับกายแยกกันหรือเปล่า

ตอบ แยกกัน

ถาม แยกกันอยู่นะครับ

ตอบ มันแยกกัน มันต่างคนต่างอยู่ จิตอยู่กับจิต กายอยู่ส่วนกาย จิตไม่ยึดถือกาย กายกับจิตมันแยกกันอยู่

ถาม บางคนจิตสงบแล้ว เอาอะไรมาถูกตัวแรง ๆ ก็ไม่รู้สึกเจ็บ เป็นเพราะจิตกล้าหรืออย่างไร

ตอบ จิตมันแน่วแน่เต็มที่ อะไรต่าง ๆ มันไม่รู้สึกหรอก

ถาม ใครมาทำอะไรก็ไม่รู้นะครับ

ตอบ จิตมันแน่วแน่ จิตมันละหมดแล้ว ของภายนอกมันละหมดแล้ว

นรกสวรรค์กับศาสนา

ถาม นรกสวรรค์เมื่อยังมีชีวิตอยู่ย่อมอยู่ที่จิต เมื่อตายไปแล้วไม่รู้อยู่ไหน ได้แต่พูดกันว่าอยู่ที่นั่นที่นี่ สบายบ้างลำบากบ้าง คนส่วนใหญ่ที่เชื่อ เชื่อตามที่เขาเล่ามา เข้าใจว่าเชื่อเพราะความกลัว กลัวว่าตายแล้วจะลำบาก ทั้งที่ยังไม่แน่ใจว่าจะลำบากจริงหรือเปล่า ผมว่าจะพูดกันไปแล้วเชื่อเพราะความกลัวมากกว่า เรื่องนี้หากมีการพิสูจน์หรือแสดงให้เชื่อถือ ให้เห็นจริงได้ ศาสนาจะเจริญขึ้นมาก จะมีทางอย่างไรบ้างครับ

ตอบ ได้อธิบายไว้ชัดเจนอยู่ แต่ว่าไม่มีคนเห็น มันอยู่ที่จิต มันตายไปเป็นอย่างนั้น ๆ เวลาที่เป็นมนุษย์ก็อันเดียวกันนั่นแหละ เดือดร้อนเป็นทุกข์เพราะเหตุความชั่วของเรา มันเดือดร้อนที่ใจของเรา อยู่ในตัวของเรา แต่ว่า

คนที่ไม่พิจารณาไม่เห็นด้วย คือ จิตยังไม่เป็นสมาธิ ยังไม่แน่วแน่

ถาม คนส่วนใหญ่ไม่รู้เรื่อง เชื่อกันไปอย่างนั้น แต่เราไม่มีทางพิสูจน์ให้เห็นว่ามันเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ถ้าพิสูจน์ให้เห็นได้ คนจะนับถือกันเยอะ

ตอบ เอาอย่างง่าย ๆ ก็แล้วกัน คนทำชั่วทำทุจริต ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ประหารชีวิตต่าง ๆ นี่ ความเดือดร้อนเป็นทุกข์ก็เห็นกับตา ตำรวจก็จับตัวไป นั่นแหละความทุกข์เป็นอย่างนั้น ตายไปก็อย่างเดียวกัน

สมาธิ ฌาน

ถาม สมาธิโดยหลักพิจารณากายกับจิตเท่านั้นหรือครับ เวลานี้สมาธิกับฌานคนส่วนใหญ่จะเหมาเป็นสมาธิหมดแยกกันไม่ออก ไม่ทราบว่าแตกต่างกันอย่างไร

ตอบ นั่นมันละเอียด อย่าพูดถึงเลย อย่างชาวบ้านที่ปฏิบัติยังพูดไม่ถูก

ถาม ส่วนมากก็เหมาเป็นสมาธิกันหมด

ตอบ สมาธิหรือฌานก็เอาเถอะ ขอให้มันเป็นก็แล้วกัน มันรวม ๆ กันนั่นแหละ เป็นของดีทั้งสองอย่าง สมาธิก็ดีฌานก็ดี แต่สมาธิและฌานเมื่อเป็นแล้วมันรู้มันแยกกันออกว่าฌานมีลักษณะอย่างไร สมาธิมีลักษณะอย่างไร

ถาม เคยเห็นท่านอาจารย์เขียนว่า ฌานเป็นเครื่องเล่นของสมาธิ ที่นี้สมาธิจะเป็นเครื่องเล่นของฌานด้วยหรือเปล่า

ตอบ ไม่เป็นเครื่องเล่นของสมาธิหรือฌานอะไรหรอก คือสำหรับท่านผู้วิเศษ ฌานเป็นเครื่องเล่นเครื่องอยู่ ดีกว่าพิจารณาเรื่องอื่น ถ้าพิจารณาเรื่องภายนอกไปต่าง ๆ นานา ยุ่งไปหมด เรื่องนี้คือฌานเป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้วิเศษ เรื่องสมาธิไม่มีการเล่น พิจารณาจริง คราวนี้เอาจริงเอาจังเลย พิจารณาเรื่องทุกสิ่งทุกอย่างให้เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่มีการเล่น

ทำบุญบ้าน

ถาม เวลาคนปลูกบ้านใหม่ ต้องทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ถ้าเป็นบ้านเก่าเรียกว่า "ทำบุญบ้าน" เอาสายสิญจน์ไปวนรอบบ้าน ความจริงแล้วอยากให้เจ้าของเป็นสุข ทำไมจึงไม่ทำบุญเจ้าของบ้าน กลับไปทำบุญให้บ้าน

ตอบ เขาไม่เข้าใจ เขาทำบุญอยากให้บ้านเป็นมงคล เจ้าของบ้านไม่ให้เป็นมงคลหรอก

ถาม นั่นนะซิครับ

ตอบ คนตายก็เหมือนกัน ทำบุญให้คนตาย อยากให้คนตายได้บุญหมด เจ้าของบ้านไม่เอาละ มีเท่าไรให้หมด มันไม่ถูก อาตมาว่ามันไม่ถูก

บุญในพุทธศาสนา ใครทำบุญก็ได้คนนั้น เจ้าของบ้านให้ได้เสียก่อนซิจึงค่อยให้บุญคนอื่น เจ้าของบ้านได้ทุกสิ่งทุกอย่าง บุญนั้นมีเท่าไรได้หมดเต็มเปี่ยม เราจึงค่อยให้คนอื่น คล้ายกับทำบุญ ๒ ครั้ง เราทำบุญด้วยวัตถุให้ทานแล้ว ให้บุญนั้นไปหาคนตายอีกทีจึงจะถูก

ถาม ครับ แต่ความจริงผมว่าก็ได้ผลเหมือนกัน เจ้าของแย่แต่บ้านยังอยู่ เพราะทำบุญให้บ้าน

ตอบ แต่ก็ยังดีอยู่ ยังมีกำลังใจเลื่อมใสศรัทธาอยู่ บุญก็ได้อยู่ แต่มันไม่ถูก ทำบุญไม่ได้บุญไม่ใช่ ต้องได้บุญอยู่ดีนั่นแหละ แต่ว่ามันไม่เต็มที่

ถาม เหมือนกับเจิมรถแต่ไม่เจิมคนขับ

ถาม ที่ถูกควรทำอย่างไรคะ

ตอบ ทำอะไร

ถาม ทำบุญบ้าน

ตอบ คือเราทำบุญเพื่อว่าต้องการความสมบูรณ์ของตัวเรา ไม่ใช่ทำให้ของนั้นเป็นสิริมงคล เรานี่เป็นคนทำบุญ บ้านนี่เราก็เป็นคนทำ บุญเราก็ทำ เราทำเพื่อเป็นสิริ-มงคลแก่เรา อันนี้ควรจะถูก

ถาม แต่คิดว่าเขาไม่ได้ทำบุญให้บ้าน เขาทำบุญให้คนอยู่มีความสุขนะคะ เขาทำให้ตัวเอง เขาไม่ได้ทำให้บ้าน

ผู้ถาม การทำบุญนี้เรียกว่าทำบุญบ้าน จุดประสงค์หลักคือ

อยากให้บ้านเป็นมงคล เมื่อบ้านเป็นมงคลแล้ว เจ้าของจะได้พลอยเป็นสุขไปด้วย โดยอาศัยบ้านเป็นแกนนำ ส่วนคนเป็นผลได้อันดับรองลงมา

การบนบานศาลกล่าว

ถาม หลายคนเวลามีเรื่องมีภัยเกิดขึ้นต้องบนบานศาลกล่าว ขอความคุ้มครอง ขอความสำเร็จ ที่ขาดไม่ได้ต้องติดสินบน มีแปลกตรงที่ว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายเหล่านั้นชอบกินสินบนเหมือนคนธรรมดาเรานี่แหละ และถ้าเกิดสำเร็จขึ้นมา ถ้าไม่แก้บนดูจะลำบาก สิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างนี้จะเป็นอะไรกันแน่

ตอบ นั่นเป็นมงคลตื่นข่าว ให้เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรมที่เรากระทำ ที่เราต้องบนบานของที่อยู่ภายนอกนั้น ให้เข้าใจว่าตัวของเราเป็นคนทำ ไม่ใช่สิ่งวิเศษสัมฤทธิ์เป็นคนทำ มันจะทำให้เป็นอันตราย เป็นความเสื่อมฉิบหายของเรา เราเป็นคนทำ ถ้าไม่มีตัวของเราทำแล้วไม่เป็นผลหรอก มันเกิดได้ด้วยตัวของเราเอง

ถาม สมมุติว่าบนแล้วเกิดสำเร็จ ไม่ต้องแก้บนจะเป็นอะไรหรือเปล่าครับ

ตอบ ไม่ต้องหรอก

ถาม ไม่เป็นไรนะครับ

สมาธิ ผลบุญ

ถาม การทำสมาธิย่อมได้ผลบุญทุกอย่างครบถ้วน มีบุญอะไรบ้างที่ทำอย่างไหนจะได้อย่างนั้นคืนมา

ท่านตู่ คุณสถิตเอาคำถามมารวมกัน คือถามว่าการทำสมาธินั้นจะได้ผลบุญเต็มที่ ได้ผลบุญเต็มเปี่ยม อันนี้เรื่องหนึ่ง อีกเรื่องหนึ่ง ทำอย่างไหนจะได้อย่างนั้นตอบแทนมา อย่างใส่บาตรใส่แกงเลี้ยงพระแล้ว จะได้แกงคืนมา

ตอบ จิตจริง ๆ ไม่ใช่เกี่ยวถึงเรื่องภายนอก อันนั้นไม่ใช่สมาธิ บุญอะไรที่จะเกิดขึ้นมา อันที่เราทำบุญทุกสิ่งทุกประการที่เกิดขึ้น หมายความว่า บุญกุศล ศีล ภาระหน้าที่ทั้งปวงหมดมารวมที่ใจอย่างเดียว ทำใจให้เป็นสมาธิ นั่นแหละมารวมที่ใจแห่งเดียว

ถาม พระบางองค์บอกว่าใส่บาตรแล้วต้องใส่น้ำด้วย มิฉะนั้นตายแล้วจะไม่มีน้ำกิน

ตอบ นั่นไม่ใช่สมาธิ บุญเกิดจากสมาธิ

ถาม ทำให้สงสัยว่ายังมีอะไรอีกไหมที่เราทำแล้วจะได้อย่างนั้นคืนมา

ตอบ สมาธิมันรวมอยู่แล้ว รวมทั้งตักบาตรใส่น้ำและสิ่งอื่นทั้งปวงหมด มันมารวมอยู่ที่ใจแห่งเดียว ใจเป็นคนคิดคนทำใจเป็นคนปรุงแต่ง เมื่อจิตมารวมเป็นสมาธิอันเดียว

แล้ว บุญทั้งหลายมารวมอยู่แห่งเดียว จิตมีพลังเต็มที่ บุญทั้งหมดมารวมอยู่หมดแล้ว

การใช้สติคุมอยู่ตลอดเวลา

ถาม หมออารมณ์ที่เคยมากับผมตอนที่ท่านอาจารย์ป่วย ให้ผมช่วยเรียนถามท่านอาจารย์ว่า เมื่อถึงเวลาปฏิบัติสมาธิ หมอก็ปฏิบัติตามปกติ แต่นอกเวลา หรือเวลาทำงาน ยืน เดิน นั่ง นอน หมอพยายามใช้สติคุมอยู่ตลอดเวลา คุณหมอเรียนถามว่าวิธีนี้ถูกต้องดีหรือไม่ หรือมีวิธีอื่นที่ดีกว่านี้

ตอบ ยืนเดินนั่งนอน การพิจารณาจิตของเรา การคิดนึกอะไรต่าง ๆ ให้พิจารณาควบคุมจิตให้อยู่ในขอบเขตของความดี ให้รู้ว่าจิตคิดดีหรือคิดชั่ว

การไปมาของวิญญาณ

ถาม ผมขออนุญาตถามเรื่องวิญญาณสักนิดหนึ่งครับ

ตอบ ได้

ถาม เรื่องวิญญาณ ผมไปอ่านหนังสือพบเข้า คือ คนที่ตายแล้วเกิดขึ้นมาใหม่ แกระลึกชาติได้ ได้เล่าว่าระหว่างที่ตายขณะที่วิญญาณลอยไป มันลอยสูงแค่ยอดหญ้าเท่านั้น

เป็นอย่างไรก็ไม่ทราบ ทำไมถึงลอยอย่างนั้น

ตอบ ไม่เป็นอย่างนั้นหรอก แล้วแต่มันจะไป

ถาม ลักษณะมันจะมีหูมีตาหรือเปล่า

ตอบ มีเหมือนกับคนเราเมื่อยังมีอยู่ในกามโลก มีขันธ์ ๕ มีอายตนะบริบูรณ์ ตายไปแล้วก็ยังใช้ของเดิม เป็นแต่ไม่มีรูปเท่านั้น

ถาม แล้วมันไปถูกได้อย่างไรครับ

ตอบ มันก็ถูกนะซี่ เพราะอายตนะผัสสะมีอยู่ตามเดิม

อวิชชาโดยย่อ

ถาม อวิชชาเกิดขึ้นได้อย่างไรครับ

ตอบ พลิกแผ่นดินถาม

ถาม ผมเข้าใจว่า วิชชากับอวิชชาต่างอาศัยกันเกิด จะเป็นอย่างนี้หรือเปล่าครับ

ตอบ มันจะเป็นอย่างไรก็ตาม พระผู้ใหญ่ขนาดสมเด็จท่านก็ถาม ท่านบอกว่าอวิชชาเกิดขึ้นจากอะไร หมดท่า อวิชชา ปัจจยา สังขารา อวิชชาเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดสังขาร หมดทางไม่มีทางไหน ถามแต่ต้น เลิกแผ่นดินมาพูด

ถาม คือผมเข้าใจว่าอวิชชาเกิดจากวิชชา และวิชชาก็อาศัยอวิชชาเกิดเหมือนกัน มันต่างอาศัยกันอยู่

ตอบ มันก็ถูก ถ้าเมื่อรู้อวิชชาเป็นวิชชาก็หมดเรื่อง ไม่ต้องพูดต่อไปอีก

ถาม ผมคิดว่า ถ้าเราอยากรู้วิชชาอะไรสักอย่าง กว่าจะได้วิชชามานี่มันต้องเจออวิชชาเสียก่อน

ตอบ นั่นนะซิ

ถาม พอเจอหลาย ๆ อวิชชาจึงจะได้วิชชามาอย่างหนึ่ง ผมว่าคล้ายกับมันอาศัยกันเกิด

ตอบ นั่นแหละมันอาศัยกันเกิด

การค้นคว้าของไม่รู้ พอมันรู้มันเป็นวิชชาเลย อวิชชาก็หายไป อย่างที่พูดนั่นแหละ พระผู้ใหญ่ท่านก็ถามไม่มีใครตอบ วิชชาก็แปลว่าความรู้ อวิชชาแปลว่าไม่รู้ มันรู้ก็ได้ชื่อว่าหมดไม่รู้นะซิ

ถาม ผมคิดอยู่นาน ๒ ตัวนี่มันต้องอาศัยกันแน่

ตอบ ก็นั่นนะซิ อันเดียวกันนั่นแหละ จิตตัวเดียวนั่นแหละรู้กับไม่รู้จิตตัวเดียวนั่นแหละ สิ่งที่ไม่รู้แล้วมารู้ก็เป็นวิชชาขึ้นมา อวิชชาก็หายไป วิชชาก็เกิดขึ้นมา อันเดียวกันนั่นแหละ ตัวผู้เดียวนั่นแหละ

ถาม อวิชชาเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดสังขาร ข้อนี้ความหมายเป็นอย่างไรครับ

ตอบ เหตุปัจจัยก็รู้กันอยู่แล้วไม่ใช่รึ

ความไม่รู้เป็นเหตุให้เกิดปัจจัย ถ้ารู้มันก็ไม่เป็นเหตุ

ให้เกิดปัจจัย

ผู้ถาม เพราะความไม่รู้ มันจึงเป็นเหตุให้เกิดขึ้นมานะครับ

ทุกข์กับธรรม

ถาม คนส่วนมากพูดกันว่า ถ้าไม่เห็นทุกข์ก็ไม่เห็นธรรม คล้ายกับทุกข์มันเป็นตัวต้นเหตุก่อนนะครับ ผมคิด ๆ ดู ผมว่าถ้าไม่เห็นธรรมก็ไม่เห็นทุกข์ ธรรมน่าจะเป็นตัวตั้งก่อน

ตอบ เห็นทุกข์ก็เห็นธรรม เห็นธรรมก็เห็นทุกข์ คือว่าทุกข์เป็นธรรมชาติธรรมดามีอยู่อย่างนั้น เมื่อพิจารณาเห็นทุกข์นั่นแหละเป็นธรรม เป็นสัจธรรมเป็นธรรมของจริง

ถาม แต่ผมคิดอย่างนี้ครับ ก่อนที่พระพุทธเจ้าท่านจะเกิดมา ทุกข์มันก็มีอยู่ แต่คนไม่รู้จัก จนกระทั่งพระพุทธเจ้าอายุได้ ๒๙ ปีก่อนที่จะออกบวช ทุกข์ก็เป็นของธรรมดา มันก็เหมือนกับไม่มีทุกข์ ผมเข้าใจว่าตอนนั้นท่านคงจะมีธรรมะเกิดขึ้นในใจท่าน เอ นี่มันไม่ยุติธรรม เพราะฉะนั้น ผมก็นึกว่า ธรรมต้องมาก่อนแล้วทุกข์จึงได้ตามมาภายหลัง เพราะถ้าไม่มีธรรม ไม่มีโอกาสจะรู้ทุกข์หรอก

ตอบ ทุกข์มีอยู่ แล้วจึงเห็นทุกข์เห็นธรรม มีมาแต่ไหนแต่ไร

พระพุทธเจ้าก็เห็นทุกข์ แต่ไม่ทราบจะพิจารณาอย่างไร เกิดมาเห็นทุกข์หมดทุกคน เห็นตั้งแต่เกิดมาแต่ไม่รู้จักทุกข์ จนคลอดออกมาก็ไม่รู้จักทุกข์ ตกฟาก อุแว้ ๆ นั่นแหละทุกข์ พระพุทธเจ้าก็มองพิจารณาหลายเรื่องหลายอย่าง จนมาพิจารณารู้ทุกข์และเหตุของทุกข์ นั่นแหละคราวนี้รู้ละ โอ๊ะ มันมีเหตุอย่างนั้น ทุกข์จนกระทั่งควรกำหนด ไม่ใช่ของควรละ ละไม่ได้ ทุกข์เกิดมามันละไม่ได้ มันมีของมันอยู่อย่างนั้น ถึงตัวของพระองค์ก็มีอยู่นั่นแหละ ทุกข์จนพิจารณาเห็นชัดเจนมันก็ทุกข์ เกิดแก่เจ็บตายมันก็ทุกข์อยู่นั่นแหละ แต่เห็นเหตุของทุกข์เป็นเพราะความคิดความนึกเป็นทุกข์ จึงว่าทุกข์ไม่ใช่ของควรละ เป็นของควรกำหนด นั่นเรียกว่าเห็นสมุทัย เห็นนิโรธ เห็นมรรค

ถาม ตกลงว่ามรรคนี่ ถ้าได้ดำริชอบเสียอย่างเดียว มันเป็นหัวข้อใหญ่

ตอบ ดำริชอบอย่างเดียวเป็นหัวข้อใหญ่โต

ถาม ผมสงสัยมากเกี่ยวกับทุกข์กับธรรม คนเราถ้าไม่มีธรรมทุกข์อย่างไรก็มองไม่เห็น จึงน่าจะมีธรรมก่อนแล้วจึงมองเห็นทุกข์ คนเราถ้าไม่มีธรรม มองเท่าไรก็ไม่เห็นทุกข์ จริง ๆ แล้วทุกข์มันมีอยู่ แต่มองไม่เห็นเอง

ตอบ มี มองไม่เห็นเอง มองไม่รู้ไม่เห็นทุกข์ แต่ไหนแต่ไร

ทุกข์ก็อยู่อย่างนั้น จึงว่าให้พิจารณาทุกข์ พระพุทธเจ้าได้พิจารณาทุกข์นั่นแหละจึงค่อยได้สัจธรรมทั้ง ๔ พระพุทธเจ้ามองเห็นสัจธรรมก็เพราะมองเห็นธรรมชาติของทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค จึงค่อยเป็นพระพุทธเจ้า ของใกล้ ๆ นี่แหละ ไม่ใช่ของอื่นไกล

พระพุทธเจ้ามองเห็นตามสภาพนั่นแหละจึงค่อยเป็นพระพุทธเจ้า แต่คราวนี้เปิดเผยออกมา ขยายออกไปหลายเรื่องหลายอย่างที่จะให้พิจารณาเห็นทุกข์ คือ คนมันหนาไม่รู้เรื่อง ก็พิจารณาเปรียบเทียบหลายเรื่องหลายอย่าง จนป่านนั้นคนเราก็ไม่เข้าใจกัน

ถาม คือว่าถ้าใครชอบทางไหนอาจจะไปเข้าทางนั้นถูกช่อง ก็เลยเปิดไว้หลายช่องมากหน่อย

ตอบ นั่นแหละ อาตมายังพูดให้ฟังว่า คำโบราณว่า คน ๓ บ้านกินน้ำบ่อเดียว เทียวทางเดียวไม่เหยียบรอยกัน

ถาม ผมไม่เข้าใจครับ

ตอบ คน ๓ บ้าน หมายความว่า คน ๓ ชั้น ๓ พื้น กินน้ำบ่อเดียว คือกินน้ำที่เป็นสัจธรรม เทียวทางเดียว ไปกินน้ำบ่อเดียวอยู่ตลอดไป ไม่ว่ากลางค่ำกลางคืน ไม่เหยียบรอยกัน หมายความว่าอาจจะรู้ไปคนละด้านละทาง ต่างเข้าคนละด้านละทาง แต่เข้าถึงธรรมเหมือนกัน ไม่ใช่เข้าทางเดียวกัน

ถาม แล้วแต่จิตใครว่าจะเข้าทางไหนดี

ตอบ นั่นแหละ

เจโตปริยญาณ (กำหนดรู้ใจผู้อื่น)

ถาม ผมจะขออนุญาตถามเจโตปริยญาณสักนิดหนึ่งได้ไหมครับ

ตอบ เอาซิ

ถาม ปกติผู้ที่ได้เจโตฯ นี่ถ้าจิตละเอียดมากก็จะสามารถรับได้หลายทางพร้อมกัน ละเอียดน้อยก็อาจรับได้ทางเดียว ทีนี้สงสัยอยู่นิดหนึ่งว่า ขณะที่พูดกันอยู่กับอีกคนหนึ่ง แล้วทำไมรู้ใจอีกคนหนึ่งได้ หรือว่าจิตมันแยกออกได้

ตอบ จิตมันเร็ว มันเร็วแสนเร็ว มันรู้คนโน้นรู้คนนี้ได้ อย่างรู้จิตของคุณคนนี้คนโน้น รู้ในขณะเดียวกัน มันวับ ๆ นิดเดียว

ถาม ที่รู้นั้น รู้เป็นความหมายหรือรู้เป็นคำพูดแต่ละคำครับ

ตอบ รู้เป็นความหมายก็มี รู้เป็นคำพูดก็มี

ถาม การรู้เป็นความหมาย หมายความว่า ถ้าเราไปเจอคนต่างประเทศ ถึงเราจะพูดภาษาเขาไม่ได้ ฟังไม่รู้เรื่อง เราก็อาจจะรู้เป็นความหมายของเขาใช่ไหมครับ

ตอบ นั่นแหละ

ถาม ผมมีอีกนิด สมมุติว่ามันเกิดก่อนมานานแล้ว เวลามาเจอกัน การรู้นี้รู้เมื่อตอนที่มันเกิดหรือตอนที่มาเจอกัน

ตอบ รู้อย่างไร

ถาม สมมุติว่า เหตุเกิดที่กรุงเทพฯ คนเคยพูดกันมาแล้ว ๕ วัน พออีก ๓–๔ วันมาเจอกัน รู้เมื่อตอนมาเจอกันหรือรู้เมื่อตอนที่เหตุเกิดเมื่อ ๕ วันก่อน

ตอบ รู้แต่โน่นก็รู้ รู้เดี๋ยวนี้ก็รู้ เหตุเมื่อก่อนก็รู้

ถาม รู้ได้ทั้ง ๒ ทางหรือครับ

ตอบ รู้ได้ทั้ง ๒ ทาง คนที่เคยพูดกันอยู่ทางกรุงเทพฯ รู้ในขณะนั้นก็รู้ กับมารู้ในขณะนี้ก็รู้ได้

ถาม ผมสงสัยมานานว่ารู้ตอนนั้นหรือรู้ตอนนี้ สงสัยจริงอยู่ที่ว่าจิตจะละเอียดแค่ไหน

ตอบ จิตละเอียด จิตเร็วที่สุด

ถาม แว็บเดียวที่รู้นี่นะครับ แต่ความจริงข้อความมันยาวนี่ครับ

ตอบ รู้มากมาย ขนาดที่ท่านอุปมาเปรียบเทียบไว้นี่นะ แมลงวันที่มันไปจับอยู่หน้าทั่ง เอาฆ้อนตีเปี๊ยะลงไป ขณะที่ฆ้อนถูกทั่งกับแมลงวันที่มันแตก อะไรมันจะเร็วช้ากว่ากัน มันถึงขนาดนั้น นี่เปรียบอุปมานะ

ถาม การกำหนดรู้ย้อนหลัง กำหนดรู้ได้นานเท่าไร เป็นเดือนเป็นปี หรืออย่างไรครับ

ตอบ แล้วแต่นิสัยของคน บางคนตั้งเป็นกัปเป็นกัลป์ก็รู้ได้ บางคนรู้ได้ชั่วชาติหนึ่ง สองชาติ บางคนรู้ในชาติเดียว

กัน แล้วแต่นิสัยคน

ถาม สมมุติว่าผมเป็นคนนึกคิด ผมเกิดลืมไปแล้วและมาหาอย่างนี้จะสามารถรู้ได้ไหมครับ กรณีที่คนนึกลืมไปแล้วนี่ครับ

ตอบ รู้ได้

ถาม ได้เหมือนกันนะครับ

นี่หมายถึงอดีตที่ผ่านมาแล้ว อย่างอนาคตจะสามารถรู้ได้ไหมครับ

ตอบ รู้ได้

ถาม ทั้ง ๆ ที่เขายังไม่ได้คิดนะครับ

ตอบ นั่นแหละ รู้ได้ ยังไม่ได้คิด ไม่ได้เกิด ไม่ได้เป็น ข้างหน้าก็รู้ได้

ถาม การกำหนดรู้นี้รวมไปถึงพวกสัตว์ด้วยหรือไม่

ตอบ ก็รวมด้วยนะซิ

ถาม รวมทั้งการรู้ใจตนเองด้วยหรือไม่ เพราะบางครั้งเมื่อ ๑๐ วันก่อนเคยนึกอะไรได้แล้วลืมไป และเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์มาก หรือเดือนหน้าจะทำอะไรนึกอะไร ถ้ารู้ก่อนจะได้หาทางแก้ไขข้อผิดพลาดได้ดียิ่งขึ้น

ตอบ มันต้องรู้ใจตนเองก่อนจึงรู้ใจคนอื่นได้ ที่คุณว่ามานั้นไม่ใช่อตีตังสญาณและอนาคตังสญาณ แต่เป็นความรู้ด้วยสัญญาของตนเอง มันจะรู้ขึ้นเมื่อใดก็ได้ จะลืมเมื่อ

ไรก็ได้ อดีตังสญาณและอนาคตังสญาณมันต้องรู้ชัด ในสิ่งนั้นด้วยตนเอง แล้วไม่รู้ลืมด้วย

รูปเหมือนอนุสาวรีย์

ถาม พวกที่เขาทำรูปเหมือน อย่างอนุสาวรีย์ รูปปั้น แล้วเชิญวิญญาณมา จะเป็นลักษณะเข้าทรงหรือเปล่า คือไม่จริง

ตอบ ไม่มีหรอก มันจะเข้าได้อย่างไรวิญญาณ

ถาม ผมสงสัย

ตอบ ไม่มีหรอก

ถาม แล้วมีการบวงสรวง มีอะไรกันอีกมาก มันจะเกิดประโยชน์อะไร

ตอบ ตามเรื่องของความนิยมนับถือ

ถาม จริง ๆ แล้วไม่มีประโยชน์

ตอบ ไม่เข้า เชิญเท่าไรก็เชิญ แต่ไม่เข้า เจ้าพ่อเจ้าแม่ไม่มี

ถาม เจ้าพ่อเจ้าแม่ไม่มีนะครับ

การฝากปัจจัยทำบุญ

ถาม สมมุติว่าเขาฝากปัจจัยผมมาทำบุญ ผมไม่ได้เอามาทำบุญ จะลืมหรืออย่างไรก็แล้วแต่ กับเขาฝากมาแล้วผมเอามาทำบุญ คนที่เขาทำบุญได้บุญเท่ากันไหมครับ

ตอบ เท่ากัน บุญเกิดตั้งแต่ฝากทีแรกแล้ว คุณจะนำมาทำบุญหรือไม่ทำก็ได้อยู่แล้ว ได้ตั้งแต่ทีแรก

ถาม ได้เท่ากันหรือครับ

ตอบ ได้เท่ากัน เหมือนกัน คือเขาเจตนาว่าจะทำบุญละ มันเป็นบุญของเขาแล้ว จะเอามาทำบุญหรือไม่ทำก็ตามเถอะ เขาได้แล้วนั่น ถ้าไม่เอามาทำบุญก็เป็นบาปของคุณ

คนเข้าทรงอิ่มหรือผีอิ่ม

ถาม มีอีกอย่าง ผมเห็นแล้วอดสงสัยไม่ได้ อย่างคนที่เข้าทรงนี่นะครับ เดี๋ยวกินโน่นกินนี่ สูบบุหรี่ ยุ่งไปหมด อย่างนี้ผีหรือคนทรงอิ่ม ไม่ทราบว่าใครเป็นผู้อิ่มแน่

ตอบ คนทรงมันไม่รู้หร็อก ผีต่างหากที่มันรู้

ถาม ผมสงสัยว่าแล้วใครเป็นคนอิ่ม

ตอบ ก็ผีแหละอิ่ม

ถาม ถ้าผีอิ่ม ผมสงสัยว่าถ้าบังเอิญของที่กินเกิดมีเชื้อโรคเข้าไป คนทรงจะตายหรือเปล่า

ตอบ ผีไม่ตาย คนทรงรับกรรมไปซิ อันที่เป็นวัตถุคนทรงรับกรรม อันที่ไม่เป็นวัตถุอันนั้นเป็นของผี

ผีมันไม่มีตนไม่มีตัว ไม่มีวัตถุ จะทำอย่างไรมันก็ไม่ตาย ถึงเขาฆ่ามันก็ไม่ตาย ถึงคนทรงตายผีก็ไม่ตาย

เทวดาใส่บาตร

ถาม ผมได้ยินมาว่า พระที่ท่านเขียนหนังสือ เวลาที่ท่านธุดงค์ เกิดไม่มีอาหาร ตามประวัตินะครับ ท่านบอกว่า เอาบาตรไปแขวนไว้บนต้นไม้แล้วมีเทวดามาใส่บาตร มันจะจริงหรือครับ

ตอบ อันนี้อาตมาก็ทราบมาโดยลำดับ เป็นเรื่องอัศจรรย์ คือว่าเป็นเหตุต้องการอภินิหาร เอาบาตรไปแขวนไว้บนต้นไม้ให้เทวดามาใส่บาตร เวลากินไม่ได้กินอาหาร กินน้ำล้างบาตรนั่นแหละ

ถาม หรือครับ

ตอบ อือ

ถาม มาคุยด้วยนะครับ มันหอมไปหมด กินนิดเดียวอิ่มทั้งวัน

ตอบ ไม่มีอาหารหรอก มีแต่น้ำล้างบาตร

อันที่เป็นจริงน่ะมี เป็นจริง อย่างหลวงปู่ชอบไปพม่า ท่านเล็ดลอดมาได้ ๓–๔ วัน กว่าจะถึงเมืองไทย มาคนเดียว กลางคืนก็เดินกลางวันก็เดิน เดินมาได้ ๓ วัน เดินมาตามทางถูกทางดีไม่หลงทาง มาได้ ๓ วันแล้ว ทีนี้คิดว่า เอ เทวดามีจริงหรือ พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า เทวดามีจริง ถ้าเทวดามีจริงทำไมไม่มาโปรดเราหน่อย คิดไปคิดมารำพึงอยู่คนเดียว มาเช้าวันหนึ่ง มีคนหนึ่งแต่งตัวภูมิฐาน ถือข้าวกับข้าวมาด้วย มายืนอยู่ คิด เอ

คนมาแต่ไหนนั่น จึงถามว่าโยมมาจากไหน โพ้น แล้วชี้ไป แล้วใส่บาตร รับบาตร เอาข้าวใส่บาตร มีอาหาร มีปลา มีอะไรอีก เลยได้ฉันที่นั่น เวลาเขากลับก็เดินกลับไปคนเดียว เลยเดินตามไปดูสักครู่ก็หายไป อาหารก็เป็นของธรรมดานี่แหละ หลวงปู่ชอบเดินทางต่อมาอีกจนถึงบ้านคน ก็เลยพักฉันที่นั่น แล้วเดินทางต่อมาอีกไม่กี่วันก็ถึง

ถาม รสชาติอาหารเหมือนธรรมดาไหมครับ

ตอบ เหมือนธรรมดา แต่มันแปลกเหมือนกัน ไม่มีบ้านมีช่อง ไม่มีคนรู้จัก แต่ทำไมรู้ว่าพระมา แปลกเหมือนกันนะ เดี๋ยวนี้ยังมีตนมีตัวอยู่หลวงปู่ชอบนี่

ถาม หลวงปู่ชอบเห็นว่าท่านเก่งไม่ใช่หรือครับ

ตอบ ทางนี้เก่งมาก

การออกธุดงค์ครั้งแรก

ถาม เวลาท่านอาจารย์ออกธุดงค์ครั้งแรก นึกกลัวบ้างหรือเปล่าครับ เพราะในป่าเวลากางกลด พวกมด งู พวกสัตว์อะไรเยอะแยะ จิตที่จะออกครั้งแรกของคนเราน่าจะกลัวอะไรต่ออะไรบ้าง

ตอบ ก็กลัวบ้างเป็นบางครั้ง แต่เชื่อมั่นในคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ตั้งมั่นในจิตใจของเรา เชื่อมั่นอย่างนั้น

ก็ไม่มีอะไร

ถาม และพวกผีสางนางไม้มีไหมครับ

ตอบ ถ้าพูดกันระหว่างพวกที่ปฏิบัติด้วยก็มี ผีสางนางไม้ก็มีเหมือนกัน

ถาม ถ้าบางคนทำไม่ดี เขาจะมาทำร้ายเอา

ตอบ ก็มี ต้นไม้ถือเป็นของศักดิ์สิทธิ์ใครจะมาแตะต้องไม่ได้ถ้าไปอยู่ ณ ที่นั้น

แม่โพสพแม่คงคา

ถาม อย่างคนเราชอบไหว้แม่โพสพแม่คงคา มีจริงหรือเปล่าครับ

ตอบ แม่โพสพแม่คงคา (ข้าวกับน้ำ) อันนี้ทางธรรมไม่ปรากฏ

ถาม ไม่มีนะครับ

ตอบ แม่คงคาก็น้ำดี ๆ นี่แหละ แต่ด้วยความนิยมนับถือของคน และสิ่งนั้นพวกภูตผี เทวดา ต้องการเป็นเครื่องเซ่นสังเวย ด้วยการเป็นตัวแทนกัน ทำให้ศักดิ์สิทธิ์ขึ้นได้

ถาม คล้ายกับมาอาศัยเท่านั้นนะครับ

ตอบ นั่นแหละ มาอาศัยกิน

กำหนดต้นลมหายใจออก

ถาม ผมอ่านหนังสือของท่านอาจารย์เล่มสุดท้าย (**คนเรารู้จักผูกแต่ไม่รู้จักแก้**) เวลาปฏิบัติ บางคนบางอาจารย์ให้จับลมหายใจตรงนั้นตรงนี้ มาถูกใจตรงที่ว่า ให้กำหนดเอาต้นลมที่จะหายใจออก พอได้ทราบวิธีนี้รู้ว่าจะถูกชะตาดี ไม่เช่นนั้นการจะจับอย่างอื่นมันจับยาก จิตมันยังคงไม่ละเอียดพอ การจับจึงจับยากไม่ค่อยแม่น แต่วิธีนี้สามารถจับได้ง่าย

ตอบ ลมหายใจ คำว่าลมหายใจนี่คือหมายถึงใจ จะจับอะไรก็เอาเถอะ จับลมที่นี่ ที่หน้าอกที่ไหนก็ตาม หรือคำบริกรรมอะไรก็ตาม ถ้ามันถึงใจแล้วถึงหมดทุกอย่าง เหมือนกับคน ๓ บ้าน เทียวไปมากินน้ำบ่อเดียวกัน ใจไม่มีอะไรเป็นนิมิต ลมเป็นนิมิต แต่แท้จริงมิใช่ตัวใจแท้ ตัวใจไม่ใช่ลม อันนั้นเป็นลมต่างหาก ใจมันยึดลมจึงค่อยจับตัวใจได้ ตัวใจแท้ ๆ ไม่มีลมไม่มีอะไรหรอก ไม่มีลมหายใจเข้าออก ไม่มีดีมีชั่วหมดทุกอย่าง เป็นตัวกลาง ๆ เรียกว่าใจ

ถ้าจับใจได้ คือจับลมหายใจที่ลม หมายถึงว่าลมมีใจ แต่แท้จริงไม่ใช่ใจมีลม อันนั้นลมต่างหาก

ถาม คล้ายกับว่าเอาจิตไปจับที่ลม จิตมันก็เลยไม่ไปไหน มันอยู่กับลมตัวนี้

ตอบ คือลมมันไม่มีตัวตน เพราะลมมันปีนเครื่องวัด

ผู้ถาม อาศัยลมเป็นตัวชักจูงไปอีกที ผมอ่านหลายเรื่องแล้ว มาติดใจเฉพาะตรงนี้ครับ

อนาคตังสญาณ

ถาม ปฏิภาคนิมิตกับอุคคหนิมิตเป็นการรู้สถานที่ อย่างรู้เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น เขาเรียกว่าอะไรครับ

ตอบ อนาคตังสญาณ

ถาม ญาณตัวนี้จะมีนิมิตอยู่ด้วยหรือเปล่า หรือเป็นญาณเฉย ๆ

ตอบ เป็นนิมิตก็มี รู้เฉย ๆ ก็มี

พระเทศน์

ถาม ที่เราเคยฟังพระเทศน์ทั่ว ๆ ไป อย่างวันอาทิตย์เราเปิดโทรทัศน์ฟัง ส่วนมากท่านจะเทศน์เรื่องศีล ๕ ยังไง ๆ ส่วนใหญ่แล้วจะไม่พ้นศีล ๕ ทีนี้ศีล ๕ นี่ส่วนมากเราจะรู้กันอยู่แล้ว ดังนั้น เมื่อเวลาที่ท่านเทศน์จบ คนฟังก็จบด้วย เพราะเรารู้ ๆ กันอยู่แล้วจึงไม่ลึกซึ้งกินใจ ฟังดูแล้วจะเป็นประโยชน์หรือเปล่า หรือประโยชน์จะน้อยไปหรือเปล่า

ตอบ ไม่เกิดประโยชน์ ถ้าทำอย่างนั้นก็เหมือนกับว่างเว้นไม่มีการสอน มันจบแค่นั้น จึงจำเป็นต้องสอนซ้ำซากอยู่นั่นแหละ

ถาม การสอนซ้ำซากคนฟัง ๆ จนชินนะครับ ดังนั้น เวลาพระท่านจบ คนฟังก็จบด้วย

ตอบ มันยากที่จะสอนให้คนฟังเข้าใจ เมื่อไม่เข้าใจหรือเข้าใจแล้วแต่ไม่ลึกซึ้งพอก็ต้องสอนอยู่ซ้ำซาก แต่ถ้ามีธรรมปฏิบัติ มีศรัทธากล้า เทศน์นาน ๆ ก็ซาบซึ้งถึงใจ ท่านเทศน์ศีล ๕ ก็จริง แต่ครูบางคนสอนได้ซาบซึ้งใจเกิดปีติขึ้นได้ อันผู้ที่ไม่เข้าใจไม่มีศรัทธาก็แค่นั้นแหละ ฟังแล้วก็ทิ้งหมด

ผู้ถาม อย่างท่านอาจารย์เทศน์เป็นเรื่องเป็นราวให้เข้าใจลึกซึ้งอย่างสายวัดป่าเทศน์นี่ครับ เทศน์ให้เข้าใจถึงวิธีปฏิบัติอย่างไร ผลเป็นอย่างไร อย่างนี้ผมว่าได้ผลมากกว่า

ปัจจัย ๔ และจิต

ถาม ที่เราพูดกันในเหตุปัจจัย ๔ มีอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย คือความจำเป็นในการครองชีพ ผมว่าน่าจะมีตัวจิตอีกอย่างเป็นตัวที่ ๕

ตอบ ตัวจิตมันมีอยู่แล้ว มันเป็นของภายนอก

ถาม มันไปปนอยู่หมดแทบทุกตัวเลย

ตอบ มันปนอยู่ทุกตัว อาหารอะไรก็ตาม ในปัจจัย ๔ มีอยู่หมด เป็นของภายนอกสำหรับเกื้อกูลภายใน ถ้าไม่มีตัวนี้เกื้อกูลก็อยู่ไม่ได้ มันเกื้อกูลหมดทุกอย่าง

รอยพระบาท

ถาม รอยพระบาทที่เราเห็นมีอยู่ทั่วไป เป็นความจริงหรือเปล่าครับ

ตอบ จริงไม่จริงก็เอาเถอะ มันยาก มันเป็นอดีตล่วงเลยมานานแล้ว อย่างพระพุทธรูปนี่แหละ รูปที่เราไหว้บูชาจะเหมือนพระพุทธเจ้าจริงไหม ก็เหมือนกับรอยพระบาทนั่นแหละ เราไหว้พระพุทธรูปจะเหมือนองค์จริงของพระองค์ไหม

ผีชอบหลอกเวลากลางคืน

ถาม ผีทำไมจึงชอบหลอกคนเวลากลางคืน กลางวันทำไมไม่หลอก

ตอบ คนกลัวละซิ กลางคืนคนกลัว

ถาม หลายคนในนี้กลัวผี ทำอย่างไรจึงจะไม่กลัวได้

ตอบ อย่าไปดูแม่นาคพระโขนง *(ผู้ฟังตอบ)*

ถาม คนกลัวมาก

ตอบ มันมืด *(ผู้ฟังตอบ)*

วิญญาณของคนถูกวางยาสลบ

ถาม เวลาที่คนถูกวางยาสลบมันก็สลบไป พอสลบแล้วเกิดตายไปเลย กรณีอย่างนี้วิญญาณจะไปอย่างไร

ตอบ การถูกวางยามันไม่มีสติ มันก็ไปของมันตามเรื่องตามราวเหมือนกับฝัน

ถาม ระหว่างที่ถูกวางยาสลบ ถ้าเราทำจิตไว้ก่อนจะมีประโยชน์มากกว่าหรืออย่างไร

ตอบ ทำไม่ได้ ทำอย่างไรก็ทำไม่ได้ มันต้องทำมาแต่เบื้องต้น มันต้องใช้ของเก่านั่นแหละ ถ้าไม่มีกังวลก็สงบ ถ้ามีกังวลก็ไปตามเรื่องตามราว

ถาม ไปตามกรรมนะครับ

ตอบ ใช่ เมื่อยังอยู่ทำกรรมดีเป็นดีที่สุด

คนตายแล้วฟื้น

ถาม คนไทยเวลาตายก็เอาศพไว้ ๓ วัน ๗ วัน อย่างศาสนาอื่นบางทีเขาฝังเลยภายใน ๒๔ ชั่วโมง ทีนี้คนสลบหรือตายไป ถ้าเกิดฟื้นขึ้นมา ในกรณีของคนไทยก็ฟื้นได้ ถ้าของศาสนาอื่นเอาไปเผาหรือฝังเลย อย่างนี้ถ้าเกิดฟื้น แต่ร่างกายถูกฝังไปแล้ว วิญญาณจะไปอย่างไรมาอย่างไร คล้ายกับว่าคนยังไม่ถึงที่ตาย

ตอบ คนตายแล้วฟื้นขึ้นมา

ถาม ครับ แต่ร่างกายถูกฝังไปแล้ว

ตอบ ถ้าฟื้นขึ้นมาก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ร่างกายก็เอาไปฝังแล้ว ตัวอย่างที่จังหวัดนครราชสีมา วัดอะไรจำไม่ได้เพราะนานมาแล้ว ผู้หญิงคลอดบุตรเป็นชาย ตายทั้งแม่ทั้งลูก เขาเอาใส่โลงรวมกัน เอาลูกไว้ข้างขวา นำไปฝังไว้ในวัด กลางคืนเสียงร้องวี๊ด ๆ พระสำคัญว่าผีหลอกเลยกลัวไม่กล้าไปดู ต่อมาราวปีกว่า ญาติไปขุดเอาศพมาเผา ปรากฏว่าแม่กลับพลิกคร่อมลูกตายอยู่ แสดงว่ากลับฟื้นคืนมาร้องให้คนช่วย แต่ไม่มีใครเอาใจใส่ โบราณท่านจึงสอนนักสอนหนา ผู้หญิงคลอดลูกตกเลือดตาย ถ้าไม่แน่ใจให้ถอนเอาเส้นผมผู้ตาย เอารากผมมาแตะที่เล็บคนเป็น ถ้าหากมันยังติดอยู่แสดงว่ายังไม่ตายแน่ ควรเก็บไว้ก่อน กี่วัน ๆ ก็ได้ บางทีอาจยังไม่ตาย

ถาม ร่างกายถูกฝังไปแล้วทั้ง ๆ ที่ยังไม่ถึงที่ตาย วิญญาณจะทำอย่างไร

ตอบ วิญญาณก็ไปเหมือนกับคนที่ตายธรรมดานั่นเอง

การรับกรรมของคนตาย

ถาม คนเราเมื่อตายไปแล้วต้องแยกกรรมดีกับกรรมชั่วออกเป็น ๒ กอง แล้วไปรับกรรมชั่วจนหมดจึงค่อยรับกรรม

ดี หรือต้องรับกรรมดีและกรรมชั่วเรียงตามลำดับการกระทำ

ตอบ ต้องรับกรรมหนักก่อน แล้วจึงค่อยรับผลของกรรมเบา

วิญญาณของผู้นิพพาน

ถาม พุทธศาสนาถือว่าการเกิดดับเป็นวัฏจักรของชีวิตไม่มีที่สิ้นสุด ถ้าเกิดนิพพานขึ้นมา วิญญาณของผู้ที่นิพพานจะไปอยู่ไหน อยู่ได้อย่างไร หรือดับไปเลย กรณีที่ดับไปจะดับได้อย่างไร เพราะวิญญาณเมื่อดับแล้วก็ต้องเกิด หมุนเวียนเป็นวัฏจักรตามหลักของพุทธศาสนา จะเอาอำนาจอะไรมาดับ

ตอบ นิพพานไม่มีบ้านมีเรือน อยู่ที่ใดก็อยู่ได้ หากเกิดนิพพานขึ้นหมายความว่าในระหว่างนั้นไม่มีที่คับแคบ เหตุนั้นพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลายนิพพานไปตั้งโกฏิตั้งแสนท่านก็ไม่ต้องเบียดเบียนกัน มันเบียดเบียนกันแต่ในโลกียะนี้แหละ เรื่องวิญญาณไม่ต้องพูด เหมือนประทีปสิ้นไส้และเชื้อเพลิง ย่อมดับไป จะเอาไฟมาติดได้อย่างไร

เสาบ้านเสาเรือนตกน้ำมัน

ถาม เสาบ้านเสาเรือนตกน้ำมัน มีผีสิงหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่จริงหรือไม่ครับ

ตอบ มันจริงเพราะคนถือ คนไม่ถือก็ไม่มี

สมาธิแยกจิต–กาย = แยกอุปาทานชั่วขณะ

ถาม กายส่วนกาย จิตส่วนจิต ถ้าทำสมาธิแยกจิตออกจากกายแล้วจิตทิ้งกายไปเลย จะทำได้ไหม แล้วกายที่ยังแข็งแรงสมบูรณ์อยู่เกิดไม่ตาย ยังสามารถอยู่ได้อีกนาน จะทำอย่างไรกัน เพราะมีกายไม่มีจิตผิดธรรมชาติของชีวิต

ตอบ เมื่อทำสมาธิแยกกายและจิตออกจากกัน เป็นเพียงแยกอุปาทานชั่วขณะเท่านั้น แต่ว่ากายยังสมบูรณ์อยู่ จิตย่อมกลับมายึดถืออีก จิตจะแยกออกจากกายและไปเลยย่อมเป็นไปไม่ได้

การจำย้อนหลังของคนตาย

ถาม คนเราเมื่อตายไปแล้ว ส่วนใหญ่จะจำย้อนหลังกลับไปเมื่อตอนมีชีวิตอยู่ได้นานเท่าไร มีเล่ากันอยู่เสมอว่า

บางคนตายไปแล้ว ๒—๓ วัน หรือเป็นปี ยังคงไปมาหาสู่คนที่ตนคิดถึง

ตอบ ขึ้นอยู่กับอุปาทานของคนที่ตายไปแล้วนั้น

ที่อยู่ของวิญญาณเมื่อโลกดับ

ถาม ถ้าโลกเกิดดับสิ้นไป วิญญาณของคนที่ยังไม่เกิดหรือรอเกิดจะดับด้วยไหม จะทำอย่างไรกัน

ตอบ ท่านอธิบายว่า ในเมื่อคราวโลกฉิบหาย สัตวโลกทั้งหมดต้องขึ้นไปเกิดในอาภัสสรพรหม แต่อายุของสัตว์เหล่านั้นไม่เท่าอาภัสสรพรหมเดิม เมื่อโลกอุบัติขึ้นแล้วจะต้องกลับมาเกิดอีก

การยึดพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง

ถาม คนบางคนอยู่ได้เพราะอาศัยพระองค์หนึ่งเป็นที่พึ่งและเคยได้ผลมาแล้ว เมื่อท่านสิ้นไปจะยังเป็นที่พึ่งได้หรือไม่

ตอบ เป็นที่พึ่งได้ก็แต่ระลึกถึงความดีของท่าน แต่ร่างกายเป็นที่พึ่งไม่ได้

วิญญาณของคนตายพบกัน

ถาม เคยอ่านหนังสือพิมพ์ลงว่า คนที่ตายไปได้ไปพบญาติสามี คนรับใช้ รอพบอยู่พร้อมหน้า กรรมมันไม่เหมือน

กันจะเป็นไปได้อย่างไร วิญญาณของคนที่ตายจะยังรู้จักกันเหมือนเมื่ออยู่โลกมนุษย์ เรื่องอย่างนี้ผมว่าผิดหลักศาสนา

ตอบ เป็นไปได้ เมื่อตายไปแล้วอุปาทานยังยึดถืออยู่ว่าเป็นญาติ เป็นสามี เป็นคนรับใช้ ไม่ผิดจากหลักพุทธศาสนา ซึ่งถือว่ากรรมดีกรรมชั่วย่อมแยกไปเกิดในที่นั้น ๆ

สวดภาณยักษ์

ถาม การสวดภาณยักษ์ก่อนประกอบพิธีการเพื่อขับพวกชั่วร้าย บรรดาเกจิอาจารย์ที่เข้าทำพิธีก็เก่ง ๆ ทั้งนั้น แถมยังมีสายสิญจน์ล้อมรอบ ทำไมต้องสวดภาณยักษ์ให้เสียเวลาเปล่า ๆ

ตอบ เป็นจริงอย่างคุณว่า สวดภาณยักษ์เพื่อขับเสนียดจัญไร อาจารย์เป็นผู้สวดโดยใช้ด้ายสายสิญจน์วงรอบ เพื่อให้คนยึดถือว่าเสนียดจัญไรภายนอกไม่สามารถเข้ามาได้ เรื่องเหล่านี้ก็คล้ายกับว่าถืองมงาย แต่ความจริงอาตมาก็เคยให้พระทำได้ผลจริงดั่งปรารถนา ถึงงมงายก็ช่างเถอะ แต่สำเร็จตามปรารถนาให้คนอยู่ดีมีสุขก็พอแล้ว

การตั้งพระพุทธรูปตามทิศ

ถาม การตั้งพระพุทธรูปตามบ้านตามวัด จำเป็นต้องกำหนดให้พระพุทธรูปหันหน้าไปทางทิศใดทิศหนึ่งด้วยหรือ ถ้าจำเป็นก็จะไปขัดหลักไตรสรณคมน์ข้อไม่ถือมงคลตื่นข่าว

ตอบ ข้อนั้นไม่จำเป็น ที่หันหน้าไปทางทิศตะวันออกเพราะถือตามพุทธประวัติว่า พระพุทธองค์ตรัสรู้โดยประทับนั่งผินพระภักตร์ไปทางทิศตะวันออก ถ้าจำเป็น สถานที่ไม่อำนวย จะหันไปทิศไหนก็ได้ การตั้งพระพุทธรูปบูชาไว้กราบไหว้ ไม่ใช่ไหว้โลหะและปูนที่เห็นอยู่นั้น ค่อยไหว้ลึก ๆ ลงไปจนทะลุโลหะและปูน ถึงพระพุทธคุณจริง ๆ ก็ใช้ได้

คนตายเข้าทรงสร้างวัด

ถาม คุณดอกสร้อยตายเป็นผีไปแล้วมาเข้าทรงเพื่อทำบุญสร้างวัด ถามว่าคนตายไปแล้วยังจะทำบุญสร้างกุศลบนโลกเหมือนเมื่อตอนมีชีวิตอยู่ได้อย่างไร กรณีนี้แม้แต่วัดหลายวัดก็ยังเชื่อถือกันอยู่

ตอบ ก็เป็นไปได้ละซิ คนจึงทำบุญมาก

ผีบ้านผีเรือน

ถาม ผีบ้านผีเรือนมีจริงหรือไม่ ถ้ามีจะช่วยป้องกันผีนอกบ้านมากวนในบ้านได้ไหม

ตอบ มันพวกผีด้วยกัน ไม่มีอำนาจอะไรหรอกที่จะมากันผีด้วยกัน

การปกครอง

ต้องทำใจให้เป็นผู้ใหญ่เสียก่อน คือว่าทำใจให้สบายเป็นกลาง ๆ แล้วค่อยวางลงไปให้ถูก วางลง วางเหตุการณ์วางเรื่องราว ทำงานใหญ่โตทำปุบปับทีเดียวไม่ได้ ผู้ใหญ่ต้องเป็นอย่างนี้

วางลงแล้วพิจารณาเหตุผลเบื้องหน้า สมควรไม่สมควรแล้วฟังเสียงคนอื่นเสียก่อน ฟังคนนั้นฟังคนนี้เสียก่อน แต่ไม่ได้ฟังหูเดียว ฟังสองหู มันต้องวางตัวเป็นกลางเสียก่อน การดูคนเราไม่รู้ฐานะของเขา ไม่รู้จักคำพูดของเขาเป็นอย่างไรเราก็วางเรื่องราวไม่ถูก

จิตที่วางเป็นกลางนั้นต้องทำเหนือเขา จิตอันวางเป็นกลางนี้มันต้องทำ เฉพาะผู้ใหญ่โดยมากมักจะเอนเอียง แล้วมันก็เลยผิดพลาดไป ทำจิตให้เป็นกลางแล้วก็เป็นใหญ่กว่าทั้งหมด จึงค่อยวางลำดับไปตามเรื่องราว

การเป็นผู้ใหญ่นี้ เขาเคารพเขานับถือก็มี เคารพเกรงกลัว เคารพกราบไหว้ก็มี

เคารพนับถือ เช่น บิดามารดาของเรา เคารพนับถือเขาก็เคารพอย่างเขาเคารพบิดามารดา อันนี้ทำงานได้ดีที่สุด

เคารพเกรงกลัวนั้น เคารพต่อหน้า หน้าไหว้หลังหลอกไม่ดีเลย

เคารพบูชาก็ดีมาก เขาทำอะไรเกรงอกเกรงใจไปเสียทุกอย่าง ทำให้เรียบร้อยทุกประการ

เคารพจึงมีหลายอย่าง มีเคารพเพื่อผลประโยชน์ เช่น เคารพเกรงกลัว เกรงวาสนา

ไม่เป็นไรหรอก คือ ความดีกับความชั่วลบกัน เหลือหน่อยก็ดี เหลือมากก็ดีมาก เป็นผู้ใหญ่ต้องเรียน ถ้าควบคุมไม่ได้ก็ไม่ก้าวหน้า คือว่าเรายอมสละเสียก่อนให้เห็นใจเป็นกลาง แล้วคราวนี้ใจรวมเป็นกลางก็จะมีอิสระในตัวใจของเรา พอเป็นกลางแล้วอิสระมันย่อมครอบงำหมดทุกสิ่งทุกอย่าง คือครอบงำหมายความว่าเมื่อใจเป็นอิสระแล้วย่อมพิจารณาเห็นทุกสิ่งทุกอย่างที่จะแก้ไขสิ่งแวดล้อมที่มารอบด้านได้ มันมาได้เราก็แก้ไขได้ในเมื่อจิตใจเราเป็นอิสระแล้ว อย่าทิ้งจิตอันมีอิสระนี้ไป เก็บไว้ให้แน่นแฟ้นก็แล้วกัน ไม่เป็นไรหรอกมันมีมารอบด้านนั่นแหละ.

ได้กราบนมัสการขอหลักการปกครองจาก ท่านอาจารย์ เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๕.

การอธิษฐานจิต

ถาม ผู้ที่บริจาคทาน รักษาศีล และบำเพ็ญภาวนาเป็นประจำ เป็นเพราะเหตุใด การอธิษฐานจิตมักจะเกิดผลสำ เร็จ

ตอบ อานิสงส์ของทาน ศีล สมาธิภาวนาของเราแก่กล้า จิตมีความแน่วแน่ จึงสำเร็จตามประสงค์

ถาม หรือเพราะว่าคนที่รักษาศีลเขารู้ว่าเขาอธิษฐานไม่เกินกว่าเหตุ แต่คนที่ไม่รักษาศีลมักอธิษฐานในสิ่งที่เกินกว่าเหตุ เช่น ชอบอธิษฐานในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ จึงไม่สำเร็จ

ตอบ อันนั้นก็ถูกเหมือนกัน ความพอดีพองาม ความมัธยัสถ์เสมอตัวอยู่ เป็นความสำเร็จประโยชน์มาก ไม่เกินเหตุเกินผล ทานก็ดี ศีลก็ดี สมาธิก็ดี ความพอดีพองามเป็นการดีมาก โดยส่วนมากตัณหาชักนำสิ่งต่าง ๆ ย่อมปรารถนาเกินเหตุเกินผล จึงมักจะไม่ได้ตามประสงค์

การพิจารณาไตรลักษณ์

ถาม การพิจารณาไตรลักษณ์ เมื่อพิจารณาเห็นอนิจจังแล้ว ทุกขังและอนัตตาก็ผุดขึ้นมาพร้อมกัน อยู่ในจุดเดียว การพิจารณาอย่างนี้ถูกต้องหรือไม่

ตอบ ถูกต้องละซิ ไตรลักษณ์ทั้ง ๓ นั้น บางคนพิจารณาเห็นอนิจจังก่อน ทุกขัง และอนัตตาก็ตามมาพร้อมกัน

บางครั้งเห็นทุกขังก่อน บางครั้งเห็นอนัตตาก่อน แล้วแต่มันจะเกิด อย่างพระพุทธเจ้าทรงเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์ ก็ทรงยกอนัตตาขึ้นก่อนแล้วจึงแสดงอนิจจัง ทุกขังต่อไป อันนี้ก็ถูกถ้าพิจารณาอยู่ในวงขอบเขตของไตรลักษณ์ และมันชัดเจนแจ่มแจ้งในจิตของเรา อีกสองอย่างที่เหลือนั้นย่อมชัดขึ้นมาในใจด้วยเช่นกัน โดยส่วนมากผู้ที่พิจารณาไตรลักษณ์จนชำนิชำนาญแล้ว มักจะเห็นชัดอนัตตาก่อน

ถาม การพิจารณาลงได้ถึงอนิจจัง ทุกขัง อนัตตานั้น จิตต้องรวมเป็นหนึ่ง หมายความว่า สติ สมาธิ ปัญญา ต้องรวมเป็นหนึ่งเดียวหรือคะ

ตอบ มันต้องรวมเป็นหนึ่ง มันจึงค่อยชัด

ถาม แล้วมันก็เพียงแต่อนุโลมเท่านั้นใช่ไหม

ตอบ การทำจิตเป็นหนึ่งแล้วชัดเจนขึ้นมาไม่ใช่อนุโลม แต่เรียกว่าเห็นแจ้งประจักษ์ตามเป็นจริง

จิตปล่อยวาง

ถาม จิตที่ยอมรับสภาพความเป็นจริงของทุกข์ และไม่หวั่นไหวกับทุกข์นั้นเป็นจิตที่ปล่อยวางแล้วใช่หรือไม่

ตอบ ใช่

ถาม มันวางเฉพาะทุกข์ เราจะต้องพูดว่า มันจะต้องวางสุขด้วยหรือเปล่าครับ

ตอบ มันต้องวางทั้งหมดนั่นแหละ ถ้ามันไม่วางเรียกว่า ยังมีความยึดมั่นถือมั่นอยู่ในตัว

การทำสมาธิได้กุศลมากกว่า

ถาม ที่ว่าการทำสมาธิได้ชั่วงูแลบลิ้น จะได้บุญกุศลมากกว่าการสร้างวัดเสียอีกเป็นจริงอย่างไรครับ

ตอบ เป็นจริงน่ะซิ ในขณะจิตเดียวนั่นแหละ เมื่อจิตรวมเป็นสมาธิแล้ว ทาน ศีล มันรวมอยู่ในนั้นหมด การทำอย่างนั้นเป็นของยาก การสร้างวัดเป็นของง่าย การสร้างวัดต้องขวนขวายโน่นหานี่มาสร้าง มันเป็นการยุ่งแต่เรื่องอื่น แต่การทำสมาธิชั่วขณะจิตเดียว มันปล่อยวางหมด แล้วเข้าถึงหลักพระพุทธศาสนาที่แท้จริง

กุศลจิตไม่ต่อเนื่อง

ถาม ผู้ที่ทำความชั่ว แต่ยังได้ดีอยู่ถือว่าทำบุญมาดี เหตุใดชาติก่อนจึงรู้จักทำบุญ ชาตินี้กลับทำชั่วจนคนอื่นรู้เห็นได้ กุศลจิตไม่ต่อเนื่องหรือจึงไม่ทำบุญต่อ จิตที่เป็นกุศลอยู่เดิมจะเปลี่ยนเป็นอกุศลจิตได้หรือไม่

ตอบ มันไม่ต่อเนื่องละซิ มันขาดอยู่ระยะหนึ่ง เพราะความชั่วมันปกปิดความดีในชาติก่อน เป็นเหตุให้มันดับหายวูบไป มันเกิดใหม่เกิดในกองกิเลส จึงลืมของเก่า แต่กลับสะสมด้วยกิเลสของใหม่เรื่อยไป ถ้านิสัยมันมีใครว่ากล่าวตักเตือนก็กลับใจได้ ถ้าหากไม่มีใครตักเตือนก็จะมืดมิดไปเลย

จิตอยู่ จิตอุ่น

ถาม ในขณะนั่งสมาธิจิตยังไม่รวม จะมีความรู้สึกร้อน เช่น ถ้านั่งตอนหน้าหนาวจะรู้สึกอุ่นไม่หนาว ถ้าเป็นหน้าร้อนจะร้อนกว่าเดิม อันนี้เกิดจากอะไร

ตอบ ถ้าจิตรวมเป็นสมาธิ มันอบอุ่นอยู่ภายใน ภายนอกก็เหมือนกันจิตมันจะอุ่นออกมา ทำสมาธิก็เหมือนกัน มันวางของภายนอก มันอุ่นอยู่ภายใน จิตอยู่—จิตอุ่น จิตเที่ยว—จิตร้อน

วิเศษจริงหรือ

ถาม ปัจจุบันมีพระบางองค์ทำอะไรแปลก ๆ เช่น ทำพิธีเสริมสิริมงคล ทำให้มากเท่าไรก็ได้สบายมาก หรือสร้างยันต์เกราะเหล็กกล้าอย่างนี้ ผมว่าของจริงก็คงมีบ้าง ส่วนของปลอมคงมีเยอะ โดยอาศัยตั้งชื่อให้ดูน่า

ขลัง การกระทำอย่างนี้ทำไมคนชอบและนับถือกันมาก ทั้ง ๆ ที่มองเห็นได้ชัดแจ้ง

ตอบ คนชอบในสิ่งเหล่านี้เพราะความเชื่อของคนมีอยู่แล้ว ยิ่งได้ใส่ชื่อต่าง ๆ ยิ่งเป็นของขลังมาก ของเหล่านี้ถึงจะเป็นของจริง ก็จริงเพราะมันประสบเหตุการณ์เข้าเลยไปกันใหญ่

พญานาค

ถาม ในเรื่องที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา มีเรื่องพญานาครวมอยู่ด้วยมากมาย ผมคิดว่าพญานาคก็คืองูชนิดหนึ่งที่แปลกจากงูธรรมดา เรื่องราวที่กล่าวกันนั้นจริงหรือครับ ?

ตอบ เรื่องพญานาค นาคแปลว่าคนดีก็ได้ นาคแปลว่างูก็ได้ งูชนิดหนึ่งมีหงอน แต่ว่าพญานาคกล่าวเรื่องอภินิหารมาก เป็นงูพิเศษ ถ้าเป็นคนก็เป็นคนพิเศษ อย่างคนจะมาบวชเรียกว่านาค คือคนรักษาศีลบริสุทธิ์นุ่งขาวห่มขาวรอบวชเป็นพระ เรียกว่านาค วิเศษกว่าคนธรรมดา หมายความว่าเป็นคนพิเศษ

พุทธ กับ พราหมณ์

ถาม พิธีการทางศาสนาพราหมณ์มีความสำคัญกับคนที่นับถือศาสนาพุทธมากมาย เช่น พิธีกรรม งานมงคล

ต่าง ๆ หลายคนไม่รู้ หลงว่าเป็นเรื่องของศาสนาพุทธ บางเรื่องราวดูว่าเหตุผลไม่พอ ขัดกับหลักศาสนาพุทธ เห็นได้ชัด ทำไมจึงมาปะปนกันได้

ตอบ ปะปนเพราะคนถือพุทธศาสนาถือพราหมณ์มาก่อน แต่พื้นเพเดิมมีอยู่แล้วจึงทิ้งไป และเพราะเป็นพื้นเพของศาสนาพุทธ พิจารณามันเกี่ยวเนื่องกัน พราหมณ์หมายถึงพรหม พุทธศาสนาของเราก็ปฏิบัติไปถึงพรหมเหมือนศาสนาพราหมณ์เหมือนกัน มีของเยอะแยะที่ปะปนในพุทธศาสนา แต่บางคนลืมศาสนาพุทธไป (เช่น ลืมธรรมวินัย) ถือศาสนาพราหมณ์จนชินมาพอแรงแล้ว จึงเลอะเลือนไปหมด

พระพุทธเจ้าสอนหลายเรื่องหลายประการ

ถาม พระพุทธเจ้าท่านสอนคนไว้หลายเรื่องหลายประการ แต่ส่วนมากไม่ค่อยจะได้ทราบกัน เช่น เมื่อหาเงินมาได้ ควรแบ่งออกเป็นกี่ส่วน แต่ละส่วนเอาไว้ทำอะไรบ้าง ทำไมจึงไม่ค่อยได้นำมาเผยแพร่สั่งสอน ส่วนมากจะนำมาอ้างเมื่อมีเหตุเท่านั้น

ตอบ เงินทองมันเป็นของปกปิดธรรมะ เป็นของปกปิดใจ ถึงสอนก็ไม่ค่อยจำ ท่านจึงไม่สอน

ถาม ทำไมพระไม่เอามาสอนให้ชาวบ้านทราบ ความจำลึก ๆ จะได้เกิดขึ้นมาใหม่ครับ

ตอบ ก็อย่างว่าเบื้องต้นนั่นแหละ (พระก็เหมือนกันกับโยมนั่นแหละ)

ฝึกระลึกชาติ–หูทิพย์

ถาม การฝึกเพื่อระลึกชาติ และการสร้างหูทิพย์ สามารถฝึกหรือสร้างได้หรือไม่ ?

ตอบ สร้างสมาธิ ภาวนา นั่นแหละ สร้างสมาธิภาวนาให้มันแก่กล้า ระลึกชาติได้มันเกิดจากฌาณ จากสมาธิ ฝึกหัดอันนี้ให้มันได้ก่อน จะฝึกหัดโดยวิธีอื่นย่อมไม่สำเร็จ

ถาม การระลึกชาติ สามารถระลึกย้อนหลังได้กี่ชาติ ระลึกได้หยาบหรือระลึกได้ละเอียด เช่น วันไหนอยู่ไหน ทำอะไรอยู่ และสามารถระลึกไปข้างหน้าได้หรือไม่

ตอบ หลายชาติ เป็นนิสัย บางคน ๑๐–๒๐–๓๐ หรือเป็นร้อยชาติก็มี คนภายนอกศาสนาก็เป็นได้ ของพวกนี้มันเป็นของตื้น ระลึกละเอียดหยาบได้ มันรู้ในขณะจิตเดียวเท่านั้น รู้แจ้งด้วยปัญญาด้วยจิต ชาติหน้าต่อไปก็รู้ในขณะเดียวนั่นแหละ ทั้งที่ยังไม่เกิดก็สามารถรู้ได้

ถาม การสร้างหูทิพย์ สามารถได้ยินชัดขณะพูด หรือสามารถได้ยินย้อนหลังกลับไปได้ หรือระลึกไปข้างหน้าก็ได้ เช่นเดียวกับการกำหนดรู้ใจผู้อื่น

ตอบ ได้ยินอย่างภาวนาสมาธิ จะรู้ว่าวันนั้นเป็นนี้ วันนี้เป็นนั้น ได้ยินเสียงหูทิพย์มันเกิดขึ้นมา รู้ไปข้างหน้า หรือรู้ย้อนหลังก็ได้

ถาม บางคนไม่รู้ก็นึกว่ารู้ เป็นความคิดของเขาเองครับ

ตอบ อันนั้นเรียกว่าอวดอุตริ ความรู้อย่างนี้มันไม่ใช่โลกุตตระ โลกุตตระนั้นท่านมีญาณไปควบคุมสติได้ รู้แล้วปล่อยวาง มีสติตั้งมั่นชัดเจน

ถาม วิธีรู้ต่างกับนิมิตเสียงอย่างไร ?

ตอบ ต่างกันน่ะสิ ความรู้มันเกิดที่ในใจ นิมิตก็เกิดในใจเหมือนกัน แต่มันเป็นอาการส่งไปภายนอก

ดวงตาเห็นธรรม

ถาม เราได้ยินได้ฟังกันมานาน คำว่า "ดวงตาเห็นธรรม" คนส่วนมากรู้ เข้าใจ บางคนไม่รู้อาจหลงเข้าใจผิดได้ เข้าใจว่าตาเห็นจริง ๆ คำนี้มีความเป็นมาอย่างไรครับ ?

ตอบ เมื่อมันรู้เห็นธรรมทั้งหลายแจ้งชัดขึ้นมาในใจ เรียกว่า "ธรรมจักษุ" หมายความว่าปัญญาเห็นธรรมนั่นเอง

สติ จิต สมอง

ถาม สติ คือ ผู้เตือน ผู้ยับยั้งจิต

จิต คือ ผู้ใฝ่หา ยึด คิด ปรุงแต่ง และสงบ

สมอง คือ ผู้แก้ข้อข้องใจให้จิต

ทั้ง ๓ ตัวมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก ต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และทั้ง ๓ ตัวนี้จะต้องอาศัยส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเป็นองค์ประกอบด้วยกันทุกตัวหรือไม่ และถ้าตัวหนึ่งเสียไป อีก ๒ ตัวจะเสียไปด้วยไหมครับ ?

ตอบ ต้องประกอบกันทั้งสาม ถ้าหากอวัยวะที่เป็นวัตถุมันเสื่อม เช่น สมองเสื่อม จิตมันก็เลยเสื่อมไปด้วย ไม่มีสติ คนขาดสติหลงลืมไปจริง ๆ เพ้อเจ้อไปหมดทุกอย่าง สติมันไม่อยู่ในตัว ของภายนอกมันต้องอาศัยของภายใน ร่างกายยังมีอยู่มันต้องเกี่ยวข้องกันอยู่ ร่างกายแตกดับก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง

ถาม คนเราขณะเมื่อตายจิตไม่ปกติ เช่น ตายในขณะจิตวิกลจริต เมื่อจิตออกจากร่าง จิตจะเป็นปกติ หรือวิกลจริตเหมือนขณะที่ตายครับ ?

ตอบ มันก็วิกลจริต เวลาตาย กายกับจิตมันวิกลจริตอยู่แล้ว ไม่ใช่มันออกไปแล้วมันจึงวิกลจริตทีหลัง ขณะที่ตาย

จิตเป็นอย่างไร ตายไปแล้วก็เป็นอย่างนั้น ความวิกลจริตมันเกิดจากจิต

วิญญาณเข้าทรง

ถาม การเชิญวิญญาณมาเข้าทรง ปัจจุบันมีมากและเชื่อถือกันมากด้วย บางคนเชิญวิญญาณสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เชิญมาทำนายหมอดู ไม่ปรากฏว่าในขณะที่พระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ชอบทายหมอดู เวลาสิ้นพระชนม์ไปแล้วกลับมาเป็นหมอดูได้ หลายคนเชิญวิญญาณสมเด็จพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ช่วยได้สารพัด ตั้งแต่ทางธรรม ทางโลก ตลอดจนแสดงอภินิหาร ความเป็นจริงเป็นอย่างไร จะแก้ไขอย่างไรกันดีครับ ?

ตอบ วิญญาณคนอื่นอาจจะไปสร้างวิญญาณของท่านเหล่านั้นให้เป็นไปตามมติของตนก็อาจเป็นได้ เมื่อท่านเหล่านั้นยังมีชีวิตอยู่ ไม่ปรากฏว่าเป็นเช่นนั้น มันจะเป็นไปได้อย่างไร มันผิดกับหลักพุทธศาสนา

ถาม ปลัดคนหนึ่งเล่าว่า มีพระที่เขาตก เวลาคนเข้าทรงก็จะเอ่ยชื่อเจ้าพ่อเขาตก ทีนี้พอวันหนึ่ง ปลัดคนนี้พ่อแม่เขาเคยยกให้เป็นลูกเจ้าพ่อเขาตก เขาไปทดลองถามว่าตัวเขาเป็นใคร รู้จักไหม ? คนทรงบอกว่า โอ๊ย พ่อ

ไม่รู้จักหรอก พ่อมีลูกหลายคน จำไม่ได้ เขาเลยจับคนทรงมาถามว่า "บอกมานะ เป็นใคร" เขาบอกว่าเขาเป็นสัมภเวสี ดิฉันว่าเป็นการแอบอ้างมากกว่าใช่ไหมคะ ?

ตอบ เป็นอย่างที่คุณว่านั่นแหละ โดยส่วนมาก แต่ว่าเราไม่มีพยานหลักฐาน

เกิดมาหาความสุข

ถาม ชาตินี้ผมเกิดมาเป็น นาย ก. ชีวิตจิตใจทุกสิ่งล้วนเป็นของนาย ก. ชาติหน้าไม่รู้ว่ามีแน่หรือไม่ จะเกิดอีกหรือไม่ก็ไม่รู้ ชาติก่อนก็ไม่รู้ว่าเป็นใคร เป็นอะไร พิสูจน์กันยากเหลือเกิน ดังนั้นชาตินี้เมื่อเกิดมาแล้วจะไปทนลำบากทำไม ต้องหาความสุขให้เต็มที่และทุกวิถีทางให้คุ้มกับที่เกิดมาเป็น นาย ก. เพราะตัวนาย ก. เองไม่รู้ว่าจะจากไปเมื่อไร ถ้าชาติหน้ามีจริงไปเกิดเป็นนาย ข. ก็เป็นเรื่องของนาย ข. มันคนละคนกัน ถ้าคนเรามีความคิดอย่างนี้ ท่านอาจารย์มีความคิดเห็นอย่างไรจะแก้ไขอย่างไรกันดีครับ ?

ตอบ เวลาดับไป เหตุของนาย ก. มันเกี่ยวเนื่องไปถึง นาย ข. เพราะอุปาทานในชาตินี้มันเกี่ยวเนื่องไปถึงชาติหน้า เพราะชาตินี้เรายึดอย่างไร ชาติหน้าก็ยึดอย่างนั้น ร่าง

กายมันคนละส่วน แต่ผู้ยึดมันอันเดียวกัน

คุณไสย

ถาม คุณไสยมีจริงหรือไม่ ถ้ามี จิตใจคนทำ ทำด้วยอะไร จึงคิดทำกับคนที่ไม่มีทางสู้และไม่รู้ตัว จะมารู้ตัวก็เริ่มขาดสติบ้างแล้ว มีวิธีใดที่จะกำจัดได้บ้างครับ ?

ตอบ อำนาจจิตของเขายึดมั่นถือมั่นว่าเป็นจริงอย่างนั้น จิตมันยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นของมันจริง ๆ สามารถทำให้จิตที่สติอ่อน ไหลไปตามมัน อย่างฝรั่งเขาไม่ถือ ใครจะทำอะไรก็ทำ ไม่มีผลแก่เขา จิตเขาไม่ยอมรับรู้ อันนี้มันอาจเป็นได้ ถ้าจิตไม่ถือก็แก่กล้าไปสำหรับเรื่องนี้

การเข้าทรง

ถาม การเข้าทรง เข้าเพื่ออะไรครับ ?

ตอบ มันยาก เห็นเขาทำเข้าทรง ตัวเองไม่รู้ตัวเลย เช่น เขาแทงลิ้น เลือดสด ๆ ไหลออกมายังทำได้ วิทยาศาสตร์ไม่กล้าดูเลย เข้าทรงพูดยาก มันเป็นจริงเสียด้วย เห็นด้วยตาชัด ๆ พิจารณาอย่างไรก็ไม่มีหลักฐานเห็นจริง ถ้าไม่เข้าทรง เวลาเขาแทงก็เป็นแผลเหวอะหวะ แต่เข้าทรงจริงแล้วถอนออกมาเป็นปกติธรรมดา เขา

เอาเลือดจากปลายลิ้นมาเขียนเป็นหนังสือได้ชัดเจนในกระดาษ หลังจากเข้าทรงถอดออกแล้วหายเลย ไม่เป็นแผล

ตายแล้วน้ำหนักเพิ่ม

ถาม คนตายไปแล้วทำไมจึงมีน้ำหนักเพิ่มขึ้น ในเมื่อธาตุลมกับธาตุไฟหมดไปแล้ว ๒ ธาตุ

ตอบ ขาดธาตุลม ธาตุไฟมันก็หนัก ถึงมันไม่บวมมันก็หนัก เพราะธาตุลมธาตุไฟมันชูทำให้ตัวเบา มันเคลื่อนไหวได้ ถ้าขาดธาตุลมธาตุไฟ มันเคลื่อนไหวไม่ได้มันจึงหนัก

รูปฌาน กับ อรูปฌาน

ถาม อยากจะขอให้ท่านอาจารย์ช่วยอธิบายเรื่องรูปฌานกับอรูปฌานพอเข้าใจในด้านปริยัติและปฏิบัติว่าเป็นอย่างไรครับ ?

ตอบ ต้องอธิบายมาก พูดถึงเรื่องจิตโดยเฉพาะ

ถาม อรูปฌานจะสังเกตรู้ได้อย่างไรว่าฌานเกิดหรือไม่เกิด เช่น กำหนดวิญญาณหาที่สุดมิได้ หรือกำหนดภาวะว่างหาที่สุดมิได้

ตอบ มันว่าง หมายความว่าจิตมันว่างจากอารมณ์ทั้งปวงหมด มันเป็นอากาศหมด ไม่มีที่ยึด มันว่างเปล่าหมด นอกจากอาการที่พิจารณาอะไรที่มันว่าง กำหนดรู้เข้าไปเห็นจนกระทั่งวิญญาณไม่มี จนกว้างขวางหมดหาประมาณไม่ได้ แล้วก็มากำหนดพิจารณาวิญญาณนั้นอีก เห็นวิญญาณนั้นเป็นของนิดเดียว ปรากฏขึ้นในใจ ความรู้ว่าเป็นของว่างนั่นแหละเป็นอรูปฌาน

ถาม รูปฌานก็เหมือนกัน สังเกตรู้ได้อย่างไรครับ ?

ตอบ รูปฌานก็พิจารณาเอารูปเป็นอารมณ์

กำแพงแก้ว

ถาม เมื่อสมัยผมเป็นเด็ก มีผู้มาเรี่ยไรที่บ้านบอกว่าจะสร้างกำแพงแก้ว ผมได้ยินแล้วตกใจมาก คงสวยน่าดู มีศรัทธามาก คงต้องใช้เงินเยอะ เพิ่งมารู้เมื่อโตนี่เอง เพราะมีมาเรี่ยไรสร้างกำแพงแก้วอีก เดี๋ยวนี้ตามนอกเมืองก็ยังเรียกกันอย่างนี้ ทำไมจะต้องเรียกกันอย่างนั้นด้วย จะพูดกันตรง ๆ ไม่ได้หรือครับจะได้รู้เรื่อง กำแพงมันมีตั้งหลายชนิด ใครจะเดาถูกครับ ?

ตอบ กำแพงแก้วมันของเล็กน้อย สร้างของเล็กน้อยเลยเรียกให้หรูหรา อันที่มันกว้างขวาง มันมากมาย เขาไม่เรียกกำแพงแก้ว เขาเรียกกำแพงธรรมดา

อานิสงส์การปรนนิบัติพ่อแม่

ถาม พ่อแม่มีลูก ๒ คน คนหนึ่งเป็นคนหาเลี้ยงดูปรนนิบัติพ่อแม่ ถูกใจบ้างไม่ถูกใจพ่อแม่บ้าง ส่วนอีกคนไม่ได้ปรนนิบัติพ่อแม่ แต่ก็ไม่ทำให้พ่อแม่โกรธ ถามว่าผู้ใดจะมีคุณค่ากว่ากัน

ตอบ ผู้ปฏิบัติมีอานิสงส์มากกว่า การที่ทำให้พ่อแม่โกรธมันต้องมีบ้างเป็นของธรรมดา ผู้ที่ทำกลับเป็นคุณ เป็นประโยชน์ มีอานิสงส์มาก ผู้ที่ไม่ทำประโยชน์นั้น ถึงพ่อแม่ไม่โกรธก็ไม่เห็นอานิสงส์ของลูก

พระพุทธเจ้ายังคงอยู่หรือไม่

ถาม พระพุทธเจ้ายังอยู่คอยช่วยเหลือมนุษย์อยู่หรือไม่คะ ?

ตอบ ศาสนาบางศาสนาถือว่าพระพุทธเจ้ายังคอยช่วยโลกอยู่ แต่ศาสนาพุทธของเราต่างคนต่างดับ ธรรมของท่านเป็นเครื่องช่วย อย่างอื่นช่วยไม่ได้ดอก ธรรมของท่านมีพลัง จิตของเราถึงธรรมก็มีพลัง ความเชื่อมั่นของเราเอง จิตของเราเองมีพลัง

การพิจารณาเสื่อมได้

ถาม การพิจารณาเมื่อจิตใช้เวลาพอสมควร จิตจะรวมเป็นสติ สมาธิ ปัญญา มันจึงจะพิจารณาเป็นของจริงได้ใน

ที่สุดของมันเอง ส่วนมากไม่ค่อยลืม และเห็นว่าทุกสิ่งเหมือนกันหมด มันมีการเสื่อมได้ไหมคะถ้าเราขาดการพิจารณา

ตอบ มันเสื่อมได้ แต่เราอนุโลมได้ เราพิจารณาให้ชำนิชำนาญ เมื่อจิตมันถอนออกมา มันก็อนุโลมเอาตามที่เคยเป็นมา แล้วเรากำหนดอีกมันก็สามารถจะกลับคืนได้

เมื่อเกิดความโกรธพิจารณาไม่ได้

ถาม เมื่อเกิดความโกรธหรือความอิจฉา ใช้พิจารณาหรือภาวนาอย่างไร

ตอบ พิจารณาและภาวนาอะไรทั้งหมดไม่ได้ เพราะความโกรธมันมีอิทธิพลมาก ปกปิดจิตใจให้มืดมิดไปหมด ต่อเมื่อมันคลายจากความโกรธแล้ว จึงค่อยพิจารณาให้เห็นโทษของความโกรธ จึงจะพิจารณาได้ หรือมิฉะนั้นก็ให้กลั้นลมหายใจของตน แล้วค่อยผ่อนลมหายใจให้ยาว ๆ ออกมาสัก ๒–๓ ครั้ง ความโกรธจะค่อยจางลง แล้วให้พิจารณาเห็นโทษของมันว่ามันร้ายกาจถึงเพียงนี้ แล้วพิจารณาถึงความไม่ดีไม่งามของคนที่เราโกรธนั้นว่า มันไม่มีปัญญา โง่เขลาด้อยปัญญาหาความรู้เท่าไม่ได้ แล้วก็จะเกิดเมตตากรุณา

ผู้นั้นเป็นอย่างยิ่ง ที่เราจะเจริญเมตตาเผื่อแผ่แก่เขา ย่อมไม่ได้เด็ดขาด ถ้าหากยังมีโทสะ อิจฉา ริษยาอยู่

มรรคสมังคี

ถาม ขอให้ท่านอาจารย์อธิบายคำว่า "มรรคสมังคี" ให้เข้าใจง่าย ๆ

ตอบ มรรคสมังคี ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา รวมลงเป็นอันหนึ่งอันเดียว คือ การสำรวม กาย วาจา ใจ เมื่อมันเป็นสมาธินิ่งแน่วอยู่ในอารมณ์อันเดียวแล้ว สิ่งทั้งปวงทั้งที่เป็นของหยาบและละเอียด ผ่านพ้นไปมา ก็จะเกิดความรู้ชัดเจนในใจว่า สิ่งนั้น ๆ มันเป็นของจริงอย่างไร เกิดขึ้นตั้งอยู่ไม่ได้แล้วดับไปเป็นธรรมดา สิ่งทั้งปวงเป็นธรรมชาติอยู่อย่างนั้นตลอดเวลา เราไม่ควรเข้าไปยึดถือเอาว่าเป็นของตน นี่เรียกว่าปัญญาที่เกิดจากสมาธิและศีลเป็นสมุฏฐาน

ผรณาปีติ

ถาม เมื่อเวลาทำสมาธิบางคนสั่นมาก บางคนก็เคลื่อนมือแขนเหมือนมีอะไรมาพาให้แล่นไหลไป บางคนก็บิดตัวไปมาลอยหน้าลอยตา บางคนก็ออกเป็นท่ารำก็มี ในขณะนั้นเขาว่าดี เพราะไม่มีการคิดยุ่งฟุ้งซ่านไปไหน

ใจอยู่ในพลังที่บันดาลให้เป็นไปเช่นนั้น ครั้นเมื่อออกจากสมาธิแล้วกลับไม่ดี เพราะมีการคิดมากและฟุ้งซ่านหลายอย่าง จะปล่อยให้เป็นไปเช่นนั้น หรือจะต้องแก้ไขอย่างไรอาการเหล่านั้นจึงจะสงบลงได้

ตอบ การทำสมาธิมีการซาบซ่านหวั่นไหวด้วยอาการดังกล่าวนี้ เรียกว่า ผรณาปีติ หนึ่งในปีติ ๕ ย่อมมีอาการต่าง ๆ หลายเรื่องหลายอย่าง ผู้ภาวนาชอบนักเพราะทำให้ใจสบาย กายก็พลอยสบายไปด้วย บางคนรักษาโรคหายไปด้วยอาการอย่างนี้ก็มี อาการเหล่านั้นไม่ต้องแก้ไขหรอก ปล่อยให้เป็นไปตามเรื่องมันหากจะหายเอง

เรื่องราวผุดขึ้นเมื่อจิตสงบเป็นธรรมให้พิจารณา

ถาม เมื่อจิตสงบลงแล้วและอยู่ในภาวะโล่งว่าง ไม่ยึดถืออะไรเลย จะกำหนดให้คิดปรุงแต่งก็ได้ ไม่คิดปรุงแต่งก็ได้ บางครั้งได้เกิดเรื่องราวผุดขึ้นเองในจุดนั้น เราไม่สามารถที่จะห้ามไม่ให้มันเกิดขึ้นได้ ขอกราบเรียนถามว่าสิ่งผุดเกิดขึ้นนั้นเป็นอะไร เป็นสัญญาเก่าหรือไม่

ตอบ ไม่ใช่สัญญาเก่าและอารมณ์ใด ๆ ทั้งหมด เป็นธรรมสอนให้เราพิจารณาว่า สิ่งนั้นหยาบละเอียด เป็นของควรให้เรากำหนดรู้และละถอน อย่างใดควรละไม่ควรละ ถ้าหากหลงเชื่อทั้งหมดอาจจะพลาดไปได้ เรื่องเหล่านี้

ต้องใช้วิจารณญาณให้ถี่ถ้วนจึงจะเป็นของดี ของบริสุทธิ์แท้ มันเป็นบทเรียนให้พิจารณาสิ่งต่าง ๆ

อากาสานัญจายตนะ

ถาม เมื่อจิตเกือบจะรวมลงนั้น เรากำหนดจิตมุ่งสู่ความว่างเปล่าอันไม่มีที่สิ้นสุด มีความรู้สึกอยู่ว่าจิตมุ่งไปสู่ความเร็วขึ้นเรื่อย ๆ และเร็วขึ้นมาก เร็วจนประมาณไม่ได้ แล้วจิตก็รู้สึกอยู่ในความว่างเปล่าอันไม่มีที่สิ้นสุด อยู่ในสภาพนิ่ง เบา และเป็นอิสระไม่ผูกพันกับอะไรทั้งสิ้น ขอกราบเรียนถามว่าสภาวะแห่งจิตอย่างนั้นเรียกว่าอะไร ควรกำหนดและปฏิบัติในแนวนี้หรือไม่

ตอบ สภาวะจิตเบื้องต้นเราฝึกหัดเพ่งความว่างเป็นอารมณ์ จะเห็นว่าเป็นอารมณ์เลวร้ายลงทุกทีจนหาที่สุดมิได้นั้น เป็นความเข้าใจผิด เพราะจิตเปลี่ยนสภาพเดิม จะเข้าสู่อารมณ์ใหม่ เลยเห็นว่าจิตนี้ร้ายลงทุกที เมื่อจิตลงถึงที่จะมีอาการปล่อยวางว่างเปล่า ไม่ถืออะไร เป็นอิสระของตน จึงจะรู้สึกว่าเป็นของดี ไม่เป็นทาสของอารมณ์ใดทั้งหมด เรียกว่า อากาสานัญจายตนะ มีอากาศหาที่สุดมิได้เป็นอารมณ์ ควรปฏิบัติให้ชำนิชำนาญจนเป็นวสี แล้วจะเรียกว่าจิตฌานหรืออะไรก็ตาม เมื่อมันเห็นโทษแล้วมันจะปล่อยวางเอง บางคนเห็นว่าฌาน

เป็นของเลว แล้วละทิ้งเสียไม่ฝึกหัดให้ชำนิชำนาญ ฌานก็เลยไม่ได้ สมาธิก็เลยไม่มี ไม่รู้จะเอาปัญญาวิปัสสนาที่ไหนมาล่ะ

การละกิเลสโดยการปฏิบัติจนเห็นแจ้งคือธรรมแท้

ถาม ที่สุดแห่งการปฏิบัติในพระพุทธศาสนาหรือการปฏิบัติธรรมนั้นคือการปล่อยวางกิเลส อยากเรียนถามว่าการวางกิเลสด้วยการปฏิบัติ และการไม่มีกิเลสโดยสันดานหรือนิสัยของแต่ละบุคคล จะเป็นทางแห่งการเข้าถึงธรรมเหมือนกันหรือไม่

ตอบ การละกิเลสโดยการเห็นแจ้งชัดแล้วปล่อยวางนั้น เป็นการปฏิบัติให้ถึงธรรมแท้ การไม่ปฏิบัติละกิเลสโดยนิสัยสันดานนั้นไม่เป็นความจริง แท้ที่จริงกิเลสมันยังมีอยู่นั่นแหละ แต่เราไม่เห็นตัวมัน เพราะกิเลสมันเบามันไม่รบกวนตัวเราให้เดือดร้อนมากเหมือนกับไม่มีกิเลส แท้จริงกิเลสมันมีเต็มตัวอยู่นั่นเอง นิสัยสันดานของผู้นั้นมันไม่วู่วาม การปฏิบัติในพุทธศาสนาอันนี้ย่อมได้สำเร็จด้วยการปฏิบัติทั้งนั้น มิใช่สำเร็จโดยนิสัยสันดานเป็นเอง ถ้าสำเร็จด้วยนิสัยสันดานเป็นเอง ทุก ๆ คนที่เกิดมาก็ไม่ต้องปฏิบัติละซิ

อานิสงส์ของการทำใจให้เป็นกลาง

ถาม ในโลกนี้ดูว่า มนุษย์ สัตว์ พืช ต่างเบียดเบียนและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งเจตนาหรือไม่เจตนา ดูเป็นสภาพธรรมของโลกียะที่ต้องเบียดเบียนกันและเกื้อกูลอย่างไม่สิ้นสุด กราบเรียนถามว่าอานิสงส์ของการทำใจให้เป็นกลางนั้น สามารถหลุดพ้นจากวัฏฏะเหล่านั้นได้อย่างไร

ตอบ ได้ละซิ เพราะผู้ทำใจให้เป็นกลางปล่อยวางละสิ่งทั้งปวงรู้เท่าเข้าใจความเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้น แล้วนิ่งเฉยอยู่กลาง ๆ ไม่ไปพัวพันติดข้องอยู่ในสิ่งเหล่านี้ มนุษย์ สัตว์ พืช ต่างเบียดเบียนและเกื้อกูลซึ่งกันและกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งเจตนาหรือไม่เจตนา เหล่านี้เป็นต้น ก็พูดได้ว่าเป็นโลกียธรรมอยู่แล้ว ส่วนความว่าง ความปล่อยวางเป็นกลาง ๆ นั้น โลกคงไม่มีกันหรอก มีแต่ธรรมเท่านั้นแหละอยู่เหนือโลก

ความหวังดีด้วยตัณหา

ถาม ความผูกพันระหว่างสามี ภรรยา บุตร เพื่อน ซึ่งมีความหวังดีต่อกันเป็นที่ตั้ง ดูเหมือนว่าความผูกพันนั้นแบ่งออกเป็น ๒ สภาพ คือ

๑. ตั้งความหวังดีด้วยตัณหา อยากให้ได้ดี เจริญ ไม่มีทุกข์ จนที่สุดอยากให้เขาถึงธรรม

๒. ตั้งความหวังดีด้วยการวางเฉย โดยทำความในใจว่าเมื่อถึงเวลาเขาทั้งหลายเหล่านั้นคงเข้าใจ คงถึงธรรมและมีความสุข ทั้งสองวิธีแตกต่างกันมากมาย อย่างน้อยก็ทำให้กังวลใจได้เหมือนกัน ในข้อนี้อยากจะขอกราบเรียนท่านอาจารย์ช่วยชี้แนะเพื่อเป็นหลักและแนวทางต่อไป

ตอบ ความผูกพันในระหว่างสามี ภรรยา และบุตร ตลอดถึงเพื่อนเป็นที่สุด ซึ่งมีความหวังดีต่อกันเป็นที่ตั้ง ความผูกพันนี้แสดงเป็นสองหรือสามหรืออะไรก็ตาม เมื่อมีความหวังและความต้องการอยู่ ย่อมไม่พ้นจากตัณหาอุปาทาน ย่อมมีความทุกข์และกังวลอยู่เป็นธรรมดา ท่านว่าไม่พ้นจากความอยาก

การทำสมาธิต้องทำใจให้เป็นกลาง

ถาม ได้ปฏิบัติด้วยการนั่งสมาธิตามแนวทางที่ท่านอาจารย์สอนไว้ โดยกำหนดเอาผู้รู้ จนจิตรวมวูบเข้าไปอยู่คนเดียว มีสติรู้อยู่ตลอดเวลา คิดก็ได้ ไม่คิดก็ได้ เกิดความมั่นใจว่า ถ้าทำคราวต่อไปคงจะดีขึ้น แต่ไม่เป็นเช่นนั้น การปฏิบัติในครั้งต่อ ๆ มา จิตสงบแต่ไม่นิ่ง รู้อยู่แต่

ไม่มั่นคง ไม่ทราบว่าจะแก้ไขอย่างไร

ตอบ ไม่ต้องแก้ไขมันหรอก เป็นแต่ทำความวางเฉยเมื่อทำครั้งต่อไป อย่าไปอยากให้เป็นดั่งที่เคยเป็นมาแล้วหรืออย่างอื่นก็ดี ทำสมาธินี้มันซอบกล ถ้าอยากให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ มันเลยไม่เป็น พอทำใจเป็นกลางวางเฉย ไม่อยากให้เป็นอะไรทั้งหมด เป็นแต่เคยทำอย่างไรก็ทำตามเคยก็แล้วกัน มันหากเป็นไปเอง

ความรู้จากสมาธิรู้ขณะจิตเป็นอุปจาร

ถาม ขณะที่นั่งสมาธิ จิตสงบแล้วรู้อยู่ แต่ยังไม่ถึงกับรวมวูบเข้าไป ก็เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ขึ้นมาชัดในขณะนั้น และมีความเชื่อมั่นว่าต้องเป็นจริงอย่างนั้นจริง ๆ โดยไม่คิดหรือตรองไว้ล่วงหน้าเลย เช่น เกิดความรู้ว่าสภาวะของอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ความจริงไม่ได้แยกเป็นข้อ ๆ มันเกิดขึ้นขณะจิตเดียว ทุกสิ่งในโลกมันเป็นอย่างนั้น มันต้องเสื่อมไปเป็นธรรมดา กระผมพูดไม่ถูกเหมือนกัน แต่มันชัดว่าเป็นอย่างนั้น แน่นอนในขณะนั้น บางครั้งก็เกิดความรู้ว่าสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้มันเป็นของสมมุติทั้งสิ้น คนเข้าไปยึดถือว่าเป็นของเราแล้วก็แก่งแย่งช่วงชิงกัน หาสาระไม่ได้ บางครั้งก็เกิดความรู้สึกขึ้นมาว่า ชีวิตตั้งแต่วัยเด็กจนถึงปัจจุบันช่าง

สูญเปล่าเสียจริง ๆ อยากกราบเรียนถามว่า ความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นจริงหรือแปลกปลอม เพราะว่าช่วงหลัง ๆ นี้เกิดขึ้นบ่อย ๆ และในขณะที่เกิดก็มีความมั่นใจว่าเป็นอย่างนั้นจริง ๆ

ตอบ ความรู้อันเกิดจากสมาธินี้มันแปลกเหมือนกัน รู้ขึ้นในขณะที่จิตเป็นอุปจาร เมื่อจิตรวมวูบเข้าเป็นอัปปนาจะไม่เกิด ความรู้อันนั้นเป็นของอัศจรรย์จริง เพราะเราไม่ได้คาดคิดไว้แต่ก่อน แต่มันเกิดขึ้นตามเป็นจริงสิ่งเหล่านั้นเป็นความจริงอย่างที่รู้ ดั่งมันเกิดขึ้นชัดเจนในตัวของคุณเองว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ชัดแจ้งในใจของคุณ ความรู้บางอย่างชัดแจ้งในใจของคุณ แต่มันอาจจะพลาดไปจากความนิยมของโลก ฉะนั้นความรู้อันนั้นเป็นแต่บทบาทเบื้องต้น เราต้องพิจารณาถึงเหตุผลต้นตอสิ่งเหล่านั้นว่า สมเหตุสมผลหรือไม่ถ้าไม่สมเหตุสมผลก็อย่าเชื่อ ถ้าสมเหตุสมผลแล้วจงทำตามเถิด ไม่มีผิด ถ้าเชื่อทั้งหมดอย่างเดียวก็อาจจะผิดพลาดไปบ้าง ชีวิตความเป็นมาแต่เด็กย่อมมีประโยชน์อุปการะแก่การปฏิบัติของเราโดยแท้ ถ้าไม่ได้ชีวิตอันนี้เราก็จะไม่ได้ปฏิบัติให้เป็นไปเช่นนี้ แต่ความรู้เมื่อแก่ที่ปฏิบัติเป็นไปนั้น มันแก่กว่าความรู้ตอนเป็นเด็กเป็นไหน ๆ จึงควรคิดถึงคุณของมัน

นั่งสมาธิแต่ผู้เดียวดีกว่านั่งรวมหมู่คณะ

ถาม มีอุบาสิกาคนหนึ่งกล่าวว่า ดิฉันไม่ชอบนั่งสมาธิรวมกับหมู่คณะ เพราะประโยชน์ที่จะได้รับก็เพียงความสงบ แต่ก็ไม่สงบจริง การพิจารณาได้แค่ตื้น ๆ ออกจากสมาธิแล้วก็มีอาการเหมือนเดิม เมื่ออยู่คนเดียวสภาพของกายและจิตพร้อมที่จะนั่งสมาธิ ดิฉันจึงจะเริ่มนั่ง พอจิตสงบเป็นหนึ่งแล้วจิตก็จะเริ่มพิจารณา ยิ่งพิจารณาจิตก็ยิ่งจะรวมมากขึ้น มีแต่จิตไม่มีกายมาเกี่ยวข้อง นิ่งและนานหลายชั่วโมง จิตได้รู้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลก ไม่ว่ามนุษย์ สัตว์ ต้นไม้ ล้วนแต่มีธาตุ ๔ ล้วนแต่เกิดแล้วก็ดับเหมือนกันหมด ทุกสิ่งไม่มีอะไรตั้งมั่นและยั่งยืนอยู่ได้ ขณะนั้นจิตสว่างไสวอิ่มเอิบมาก เมื่อออกจากสมาธิจิตก็ยังมีอาการสงบอยู่ กายก็เบาอยู่หลายวัน และจิตก็เริ่มคลายความยึดถือ เพราะเห็นทุกสิ่งล้วนเป็นของไม่เที่ยง

ขอกราบเรียนถามว่า เป็นแนวทางที่ถูกต้องหรือไม่ ควรทำอย่างไรต่อไป

ตอบ ถูกแล้ว การทำสมาธิอยู่ในหมู่ย่อมได้ผลไม่คุ้มค่า ท่านจึงสอนให้หาวิเวกกาย แล้วจิตจึงจะรวมเป็นจิตตวิเวก ต่อนั้นไปพิจารณาเรื่องกายเรื่องจิตโดยเฉพาะ รู้แจ้งเห็นจริงตามสภาพของมัน เป็นอยู่อย่างไรก็เห็นตาม

เป็นจริงอย่างนั้น จนเบื่อหน่ายความหลง เรียกว่า อุปธิวิเวก ควรพิจารณาอย่างนั้นอยู่เสมอให้ชำนิชำนาญ แล้วจะรู้ด้วยตนเองว่า อย่างนี้หนอความจริงมันเป็นอย่างนี้

ธรรมนิมิต

ถาม เมื่อวันอาสาฬหบูชา ๓–๔ ปีมาแล้ว ดิฉันมีความสงสัยในจิตที่ออกจากกาย วันก่อนนั้นที่จะนั่งสมาธิ ได้มีผู้มาทำให้เกิดความเบื่อหน่ายมาก เมื่อนั่งสมาธิแล้วประมาณตี ๒ ได้อธิษฐานจิตว่า เมื่อได้เกิดใหม่ดิฉันจะเป็นอย่างไร ดิฉันนั่งนิ่งมาก กายหายไปเหลือแต่จิตที่นิ่งสงบ ไม่พิจารณาหรือปรุงแต่งใด ๆ มีแต่ความสงบนิ่งอยู่ภายใน มีความรู้สึกว่าจิตออกจากกายห่างประมาณ ๓ เมตร ดิฉันเห็นกายของตนเองนั่งสมาธิและผ้าที่ห่มกายอย่างชัดเจนเหมือนเห็นด้วยตาเนื้อทั้งที่มืดมาก และได้มีกายอีกกายหนึ่งเป็นพระบวชใหม่อายุประมาณ ๑๘ ปี ซ้อนอยู่ในกายของดิฉัน กายที่เป็นพระค่อย ๆ เบ่งชัดขึ้น กายของดิฉันหายไป พอดีมีคนตื่นขึ้นทำเสียงดัง สมาธิของดิฉันก็หายไปเพียงเท่านี้ ขณะนั้นเป็นเวลาตี ๕ ดิฉันจึงขอกราบเรียนถามว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร

ตอบ ปรากฏการณ์นั้นแสดงเป็นธรรมนิมิต อุปมาอุปไมย แสดงว่าจิตของคุณในขณะนั้นเป็นพระแล้ว แต่ยังหนุ่มอยู่มาก ถ้าคุณทำให้ได้อย่างนี้บ่อย ๆ พระก็จะแก่ขึ้นโดยลำดับจนเป็นพระผู้ใหญ่ได้ในวันหนึ่งข้างหน้า

ถาม จิตออกจากกายได้จริงหรือเปล่าคะ

ตอบ จิตออกจากกายได้จริง จิตนี้ไม่ทราบว่าอยู่นอกกายหรือในกาย มันเที่ยวเร่ร่อนอยู่อย่างนั้น ถ้าธาตุขันธ์อันนี้ยังไม่แตกดับ มันหากเร่ร่อนอยู่อย่างนั้นเอง เมื่อธาตุขันธ์แตกดับแล้ว เซลล์หรือผัสสะในกายไม่มีความรู้สึกอะไร จิตมันก็อยู่ด้วยไม่ได้ เรียกว่าละทิ้งกายอันนี้แล้วก็ไป

พิจารณาความพลัดพราก

ถาม ดิฉันมีความรักและผูกพันกับลูกมาก และลูก ๆ ก็เป็นเด็กดี ความพลัดพรากได้เกิดขึ้นเมื่อลูกคนเล็กขอไปเรียนต่อต่างประเทศ ปกติลูกดิฉันเดินทางไปต่างประเทศเสมอ แต่รู้สึกเฉย ๆ ครั้งนี้เมื่อถึงวันเดินทางไป ดิฉันอาลัยมากจนไม่ทราบว่าจะเอากายและจิตไปวางไว้ที่ไหน ในที่สุดก็นั่งสมาธิอยู่ ๒ วัน ๒ คืน กว่าจิตจะรวมและพิจารณาได้ว่า เราเองไปยึดว่าเขาเป็นลูก ความจริงแล้วเขาเป็นเพียงสัตวโลกที่อาศัยท้องเราเกิด

เมื่อเกิดแล้วก็ต้องจากกันไป ลูกนกลูกกา สัตว์หรือต้นไม้ก็เป็นเหมือนกันหมด จิตก็เกิดอาการผ่องใสและปล่อยวาง จากอานิสงส์ของการพิจารณาทำให้ดิฉันคลายความยึด ความรักความอาลัยไม่เหลืออยู่เลย สักแต่รู้ว่าเขาเป็นลูกเราเท่านั้น เป็นเวลาถึง ๕ ปีแล้วจิตก็ยังไม่เสื่อม จากการปฏิบัติดังกล่าว ท่านอาจารย์เห็นควรแนะนำประการใดบ้าง

ตอบ สัตว์ทั้งหลายเกิดขึ้นมาในโลกนี้ล้วนแต่หาเครื่องผูกพันใส่ตัวโดยธรรมชาติ เช่น เกิดมาก็ต้องมีพ่อมีแม่ มีผัวมีเมียและลูก ตลอดถึงญาติมิตรและปิยชนทั้งหลายเป็นต้น ซึ่งคนเหล่านั้นรอคอยเราอยู่ข้างหน้า ไม่วันใดก็วันหนึ่ง เราจำจะต้องประสบอาลัยอาวรณ์และทุกข์โศกต่าง ๆ ให้จงได้ เช่น คุณอาลัยอาวรณ์ในบุตรย่อมทุกข์โศกในเมื่อเขาพรากไปแต่ยังมีชีวิตอยู่ เป็นทุกข์โศกแสนสาหัสจนไม่สามารถจะเอากายเอาใจไปตั้งไว้ที่ไหน แต่ยังดีที่คุณยังได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามรอยพระพุทธเจ้า แล้วตั้งใจพิจารณาให้เห็นความอาลัยและความทุกข์โศกนั้น เห็นตามความเป็นจริงอยู่ตั้ง ๒–๓ วัน จึงเห็นจริงตามคำสอนของพระพุทธเจ้า หาไม่แล้วคุณจะทุกข์โศกเพียงไหน ขั้นนี้เรียกว่าชนะความทุกข์โศกในขั้นหนึ่งในหลาย ๆ เรื่อง ขั้นต่อไป สมมุติว่าลูก

ของคุณนั่นแหละเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยถึงกับล้มตายไป คุณจะตั้งกายตั้งใจไว้อย่างไรมันจึงจะได้ชัยชนะดั่งคราวที่แล้ว คราวนี้นับเป็นบทเรียนอย่างดีที่สุด การปฏิบัติของคุณที่ทำมานั้นถูกต้องแล้วเห็นได้ชัดด้วยตนเองว่าทุกข์โศกอาลัยหายไป เพราะความเห็นเช่นนั้น คุณควรปฏิบัติให้แข็งแกร่งกว่าเดิม ทุกข์โศกอาลัยจะมาถึงตนเมื่อไร ในเมื่อเรายังมีชีวิตอยู่ เราจะผจญต่อสู้อยู่เช่นนี้ต่อไป อายตนะ ผัสสะ ขันธ์ ยังมีวิบากอยู่ จำเป็นจะต้องรับรู้เช่นนี้ต่อไป

คนพุทธเมื่อฟื้นจากการตาย

ถาม คนที่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่เมื่อฟื้นจากการตายจะทำบุญทำทานเป็นการใหญ่ เป็นการหนีทุกข์โดยการเพิ่มบุญ ส่วนท่านที่ชำนาญทางสมาธิ เมื่อฟื้นก็เร่งปฏิบัติยิ่งขึ้น ส่วนศาสนาอื่น เมื่อฟื้นขึ้นมาก็ยังคงปฏิบัติเหมือนเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นอะไรคือความถูกต้อง เพราะดูแล้วเหมือนกับเป็นจิตใต้สำนึก หรือเป็นสัญญาลึก ๆ นั่นเอง ความจริงเป็นอย่างไรแน่ครับ

ตอบ คนที่นับถือพุทธศาสนา เมื่อตายแล้วกลับฟื้นคืนมาจะต้องรีบเร่งทำบุญกันใหญ่ เพราะกลัวว่าตายไปแล้ว

จะไม่ได้ทำบุญ รีบเร่งทำเสียเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ส่วนผู้ชำนาญในสมาธิ เมื่อฟื้นคืนมาจากตายแล้วจะต้องรีบเร่งทำสมาธิให้แข็งแกร่ง เพื่อจะไม่ได้หลงตาย มีสติสมบูรณ์บริบูรณ์ ส่วนศาสนาอื่นนอกจากพุทธศาสนาเขาสอนกันว่าตายแล้วไม่เกิด หรือเกิดก็ไม่ได้รับอานิสงส์จากการทำดี ถึงจะตายก็อยู่แค่นั้น เขาจึงเร่งบำรุงบำเรอให้ได้รับความสุขแต่ในชาตินี้

การพิจารณาอาการต่าง ๆ

ถาม ดิฉันอยากจะเรียนถามเรื่องการพิจารณา สมมุติว่ายกผม ขึ้นมา พอนึกถึงผมแล้วจะทำอย่างไรต่อไป คือคิดอย่างไรเมื่อยกผมขึ้นมาแล้ว

ตอบ การพิจารณาอาการต่าง ๆ มีผมเป็นต้น เช่น เมื่อยกผมขึ้นมาพิจารณาให้เห็นชิ้นส่วนของผมตามเป็นจริงของมัน เช่น เห็นว่าผมดำ เกิดจากผิวหนัง มีลักษณะเป็นเส้นกลม ๆ มีกลิ่นเหม็นสาบที่เกิดจากอสุภ มีปุพโพเลือดโลหิต เป็นต้น ให้เห็นชัดตามความเป็นจริงเช่นนี้ หรือบางทีเมื่อพิจารณาอยู่นั้น จะเห็นเป็นปฏิภาค เส้นผมเป็นเส้นโต ๆ หรือมีผิวพรรณต่าง ๆ เปื่อยเละเน่าหมดทั้งหัว ดังนี้เป็นต้น

ถาม ท่านอาจารย์คะ เวลาที่ถือศีล ๘ เราจะต้องเนสัชชิ แปลว่าอะไรเจ้าคะ

ตอบ ผู้ถือศีล ๘ ไม่ต้องอยู่เนสัชชิก็ได้ เนสัชชิแปลว่าไม่นอน ซึ่งเป็นธุดงควัตรอันหนึ่งในธุดงควัตร ๑๓ ถือศีล ๘ ไม่ได้เกี่ยวถึงธุดงควัตรอะไรหรอก เป็นแต่รักษา กาย วาจา ใจ ให้งดเว้นจากโทษ ๘ ประการก็พอแล้ว แต่เมื่อจะถือเนสัชชิก็ไม่ห้าม ไม่มีผิดมีถูกอะไร

ถาม การอนุโลมพิจารณากายถึงความเป็นธาตุ ๔ เริ่มตั้งแต่ธาตุลม เช่น การหายใจเข้าออก มีสั้นบ้างยาวบ้าง เวลาที่ไอหรือจามก็หยุดชะงักการหายใจ ตลอดถึงลมที่เกิดขึ้นภายในกายก็มีอาการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ธาตุไฟก็เห็นอาการเปลี่ยนแปลงอยู่ภายในร่างกายตลอดเวลาเช่นกัน ธาตุน้ำต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจและหมุนเวียนอยู่ตลอดเวลา ธาตุดินก็เช่นกัน ทั้งคน สัตว์ ต้นไม้และภูเขา ล้วนเกิดมาจากธาตุดิน ตั้งอยู่แล้วก็สลายกลายเป็นดิน

เพราะฉะนั้น ธาตุ ๔ ของสัตวโลก รวมทั้งพืชที่เกิดขึ้นในโลก ล้วนเป็นอนิจจัง แล้วน้อมมาพิจารณากายของผู้พิจารณาก็เป็นอนิจจังเช่นเดียวกัน บางทีก็ยกเอาธาตุ ๔ มาแยกออกไปอีก เช่น การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และการเปลี่ยนสภาพไปของ เส้นผม ตา ผิวหนัง

เป็นต้น หรือพิจารณาดูจิต ผู้ที่อาศัยอยู่ในกายของคน และสัตว์ก็มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่น มด เดี๋ยวเดินไปข้างหน้า แล้วเปลี่ยนไปทางซ้ายทางขวา หรือไม่ก็หันหลังกลับ ดังนั้น จิตทั่วไปล้วนเป็นอนิจจัง หรือบางทีก็ยกเอาอาการทั้ง ๔ ของตนมาพิจารณาว่า การเดิน ยืน นั่งนอน มีสติตั้งอยู่ที่อาการนั้นหรือไม่

บางครั้งก็พิจารณาถึงการเกิดและความเสื่อมสูญของสังขารร่างกายตั้งแต่เกิดจนถึงชราแล้วดับไป เริ่มต้นตั้งแต่การเปลี่ยนสภาพเรื่อยมา จนกระทั่งขาดธาตุลม กายสังขารเริ่มขึ้นอืด เหมือนสัตว์ที่ตายแล้ว เนื้อหนังเหล่านั้นก็ค่อย ๆ หลุดไปเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย ในที่สุดก็ไปสู่สภาพที่เป็นดินอีก เป็นอยู่เช่นนี้ หมุนเวียนอยู่อย่างนี้ เป็น "สัจจธรรม" ไม่มีสิ่งใดควรยึดถือ ทั้งกายและจิตก็ล้วนเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ขอกราบเรียนถามว่าการพิจารณากายอย่างนี้ใช้ได้หรือไม่

ตอบ การพิจารณากายดังกล่าวแล้ว เมื่อพิจารณาเห็นชัดตามเป็นจริงเช่นนั้นแล้ว เกิดความสลดสังเวช จิตแน่วแน่เป็นอันเดียว ตั้งมั่นอยู่คงที่ไม่หวั่นไหวในอารมณ์ทั้งปวง ก็ได้ละซิ ถ้าพิจารณาเช่นนั้นเป็นแต่อนุมานและสัญญาความจำได้ จิตไม่สลดสังเวชเป็นหนึ่ง ยังหวั่นไหวในอารมณ์นั้นอยู่ อันนั้นยังใช้ไม่ได้

การลดกรรมชั่ว

ถาม เราจะทำอย่างไรจึงจะลดกรรมชั่วให้เบาบางลงได้บ้าง

ตอบ ถ้าบุคคลไม่เห็นความชั่ว เหมือนกับไฟไหม้ผมอยู่บนศีรษะอยู่ตราบใด ก็จะสร้างความชั่วนั้นต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ถ้าเห็นไฟไหม้ผมบนศีรษะเป็นของร้อน บุคคลนั้นจะต้องรีบดับไฟโดยพลัน

ผียึดรูปตน

ถาม คนตายเป็นผีไปแล้ว เมื่อเป็นผีจะยึดรูปร่างของตนเมื่อตอนตาย หรือยึดรูปร่างในขณะใดที่มีชีวิตอยู่ เสื้อผ้าก็เหมือนกัน

ตอบ อุปาทานเป็นของร้ายกาจมาก จะยึดถือในตอนใดตอนหนึ่งก็ได้ ที่มันยึดถือมั่นที่สุด ไม่ว่ากายหรือของเนื่องด้วยกาย

การทำบุญร่วม

ถาม สมมุติว่าดิฉันจะสร้างพระพุทธรูป ๑ องค์ ถ้าดิฉันจะสร้างแต่ผู้เดียว กับบอกพรรคพวกเพื่อนฝูงร่วมกันสร้าง อย่างไหนจะดีกว่ากัน

ตอบ ก็หมู่เพื่อนมากนั่นซิดี ผลบุญก็ได้มากกว่า อยู่คนเดียวเปลี่ยวใจมันก็ไม่สบายละซิ

ระงับนิวรณ์ ๕

ถาม นิวรณ์ ๕ เป็นอกุศลกรรมที่กั้นไม่ให้มนุษย์หลุดพ้นจากวัฏสงสาร เมื่อจิตกระทบกับนิวรณ์ ๕ ฟุ้งขึ้นมาควรจะระงับอย่างไร

ตอบ ต้องระงับด้วยการพิจารณาอสุภะให้เห็นตามเป็นจริงว่า ร่างกายนี้เป็นของปฏิกูลโสโครก ประกอบด้วยเกสา โลมา ฯลฯ เป็นต้น ก่อนที่จะพิจารณาให้รวมเอานิวรณ์ทั้ง ๔ ข้างปลาย มีพยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจ-กุกกุจจะ วิจิกิจฉา เข้ามาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกามฉันท์ แล้วพิจารณาแต่กามฉันท์อย่างเดียว จนเกิดปฏิภาคนิมิตเห็นเป็นอสุภะแน่วแน่ว่าร่างกายอันนี้และส่วนอื่น ๆ ของคนอื่นมีตัวหนอนชอนไชอยู่เป็นจุก ๆ จนเนื้อหนังหลุดออกจากกระดูก จนมีแต่กระดูกกองอยู่เป็นหย่อม ๆ กามฉันทะจะเพลิดเพลินยินดีกับโครงกระดูกได้ที่ไหน ส่วนนิวรณ์ทั้ง ๔ ข้างปลายก็จะระงับหายไปในขณะเดียวนั่นเอง แต่ถ้ายังไม่สามารถทำได้ถึงขนาดนั้น ก็ขอให้พิจารณาโดยอนุโลม ปฏิโลม ไป ๆ มา ๆ อย่างน้อยกามฉันท์นิวรณ์ เป็นต้น ก็จะค่อยเบาบางลงไป

ศิษย์ผู้หนึ่งได้กราบนมัสการขอให้ท่านอาจารย์ช่วยเทศนาหลักการปฏิบัติธรรม ซึ่งก็ได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูง

"ยุ่ง" เรื่องของโลกเป็นอย่างนั้น เราอยู่กับโลกก็ต้องติดไปกับโลก โลกมันหมุนเวียนเหมือนกงจักร มันหมุนไม่มีที่สิ้นสุด ความอยากได้ อยากมี อยากดี อยากจน มันก็หมุนไป ได้อันนี้แล้วก็อยากได้อันนั้นอีก เป็นวงรอบไปอย่างนั้น เราอยู่ในสงสารจักรก็ต้องติดพันกับเขาเป็นธรรมดา

สิ่งที่เราจะทำให้พ้นจากนั้น คือ ทำใจให้สงบเยือกเย็นกว่านี้ ความสงบเท่านั้นเป็นเหตุทำให้มีความสุข อย่าไปติดตรงนั้น คำว่าอย่าไปติดที่นั่นที่นี่ คือ ไม่เกี่ยวข้องพัวพัน ทำแล้วก็สักแต่ว่าทำ ปล่อยวางไปเสีย ทอดธุระเสีย ไม่ใช่ว่าจะทำอยู่ทุกเวลาทุกวี่ทุกวัน เรานึกคิดก็สักเพียงแต่นึกคิด อันที่จริงก็นึกคิดของเก่าไม่ใช่ของใหม่ นึกคิดแล้วก็ไปไม่รอดสักที นึกคิดแล้วก็ควรวางเสีย ให้มันสงบนั่นแหละจึงจะได้ความสุข คนที่ได้รับความสุขเพราะเหตุนี้ คือ ทำความสงบได้

เรื่องของโลกมันต้องเป็นไปตามโลก พระพุทธเจ้าและสาวกก็เหมือนกัน ท่านทำบริสุทธิ์หมดจดแล้ว ท่านก็ยังติดพันอยู่กับโลกนั่นแหละ การขบฉัน การบิณฑบาต การเทศนาสั่งสอนผู้คน การอบรมสั่งสอนประชาชนก็เหมือนกันกับพวกเรานั่นแหละ เมื่อท่านอบรมแล้วท่านก็วางเสีย แล้วทำ

ความสงบ ความสงบนั้นเป็นเหตุให้ได้รับความสุขอันใหญ่หลวง ไม่ทราบจะทำอย่างไร เราอยู่กับโลกก็เป็นไปตามโลก เป็นไปตามเขา เพราะเราอาศัยโลก การอยู่กินหลับนอน ที่อยู่อาศัย มันต้องอาศัยโลก ใช้หนี้โลกไม่หมดสักที เข้าใจว่าใช้หนี้ไปก็แล้วกัน เกิดมาใช้หนี้ คือว่าเกิดมาแล้วพัวพันกับสิ่งต่าง ๆ เรื่องจะต้องทำตามเรื่องราว เรียกว่า ใช้หนี้ คือไม่ดับขันธ์แตกดับไปก็ต้องใช้หนี้อยู่ร่ำไป

เห็นแล้วมิใช่หรือเรื่องโทษของโลก เราอยู่สงบอย่างนี้ก็ยังมาพัวพัน ไม่ทราบจะทำอย่างไร ไม่มีสิ้นสุดหรอก ทำความสงบให้ได้ สิ่งทั้งปวงมันเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา โดยส่วนมากมักเห็นเป็นอนัตตาก่อน เมื่อพิจารณาเห็นเป็นอนัตตา สิ่งทั้งปวงทั้งหมดไม่มีสาระแก่นสาร ไม่มีตนไม่มีตัว มีสภาพอยู่อย่างนั้น คือ มันรวมมาเป็นธาตุ อะไรทั้งหมดที่มันมารวมเป็นตัวเป็นตน มันเกิดจากธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ ของเหล่านี้ไม่มีอะไรหรอก เราไปยึดไปถือจับมันไว้ก็เป็นตัว ถ้าไม่ยึดไม่ถือมันก็เป็นธาตุอยู่ดี ๆ นั่นแหละ

มนุษย์ สัตว์เดรัจฉานทั้งปวง ไม่มีต่ำไม่มีสูง ไม่มีน้อยไม่มีใหญ่ พูดถึงเรื่องธาตุแล้วเหมือนกันหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ต้นไม้ภูเขาเลากาก็เป็นธาตุ ๔ เหมือนกัน ทุกสิ่งเป็นอนัตตา ของที่ไม่ใช่ของตนของตัว ที่เราเห็นนั่นแหละมันเป็นธาตุ มันสักแต่เป็นธาตุเฉย ๆ ของเหล่านั้นเป็นของไม่เที่ยง แปร

ปรวนไปตามลำดับ ของแปรปรวนนั่นแหละทุกข์ เมื่อมันเป็นทุกข์มันต้องเห็นเป็นอนัตตา จึงจะเป็นอนิจจัง ทุกขัง ครั้นพิจารณาจิตมั่นรวมในที่เดียว ไม่ได้ส่งส่ายไปที่อื่น ลงไปหมดทุกสิ่งทุกอย่าง มันรวมทับลงไป อันนี้ใช้ได้ แต่ถ้าพิจารณามันฟุ้งซ่านมันใช้ไม่ได้ ต้องวางเสีย แล้วมาพิจารณาความสงบของเก่า ให้เข้าใจอย่างนี้

การพิจารณาจะพิจารณาขันธ์ ๕ ก็ตามเถิด ขันธ์ก็เกิดมาจากธาตุ ๔ นี่แหละ แยกไปหลายสาขาเรียกว่านามเรียกว่าขันธ์ ๕ พิจารณาไปก็ลงของเก่า เป็นอนิจจัง ทุกขังอนัตตา ขันธ์ ๕ คือว่าไปยึดสิ่งใดสิ่งนั้นก็เป็นตนเป็นตัวเรียกว่าขันธ์ ความไปยึดนั้นก็ไม่ใช่ของตนของตัว แต่ก็ไปยึดการยึดเอาสิ่งไม่มีตนไม่มีตัวจึงทุกข์ ของมันเป็นอนิจจัง ของไม่เที่ยง รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นของไม่เที่ยงทั้งนั้น การที่ไม่เที่ยงมันจึงเป็นทุกข์ การเกิดดับมันเป็นทุกข์พิจารณาลงอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ลงสภาวะความเป็นจริงถ้าลงในสภาพนี้มันก็รวมไปได้ อันที่มันเกิดพิจารณานั่นนี่ต่าง ๆ มันรวมวูบลงแล้วจะพิจารณาไปเอง ถ้ากำลังพอ มันเห็นอนัตตา อนิจจัง ทุกขัง มันเป็นไปเองโดยไม่ได้ตั้งใจพิจารณาอันนี้แหละดีทีเดียว ชัดทีเดียว การพิจารณา เล็บ ขน หนังก็พิจารณาอันเดียวเท่านั้นแหละ ถ้าหากว่ามันชัดก็ชัดหมดจะเป็นผู้เป็นคน เป็นสัตว์ต่าง ๆ เราไม่ได้แต่งเอาเอง กรรม

แต่งมาให้เกิด

การพิจารณาอะไรทั้งหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ครั้นหากว่าควบคุมต่อสู้เต็มที่แล้วมันไม่สงบ ให้วางลงเป็นกลาง ๆ เฉย ๆ นั่นแหละมันจึงรวม คือว่าจิตที่มันรวมจะต้องวางเสียก่อน ถ้าหากว่ายึดถือมั่นเกินไป ยึดมั่นถือมั่นเกินไปไม่รวมหรอก พิจารณาเฉย ๆ มันจะเป็นของมันเอง คนที่ไม่เป็นอยากจะเป็นอย่างเขา ความอยากให้เป็นเลยข่มใหญ่เอาใหญ่ เขาได้ดีก็อยากได้ดีอย่างเขา คนที่เป็นมันไม่อยากหรอก มันวางมันจึงค่อยเป็น ธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าต้องทอดธุระปล่อยวาง อันที่มันไม่เป็น ลองพิจารณาดูเถอะ มันเป็นเพราะอะไรมันจึงไม่รวม ก็เพราะไม่วางมันยังมีอยู่นั่นแหละ การไม่วางมันมีอยู่ ถ้าวางก็เป็นหมด หายสงสัยทุกสิ่งทุกอย่างหมดทุกสิ่งไม่มีกังวลและไม่คิดส่งหน้าส่งหลัง เอาเฉพาะสิ่งนั้นมันจึงค่อยรวม "นี่แหละคือหลัก" หลักอันนี้แหละที่เราจะทำต่อไปให้ถือปฏิบัติ มันจะเป็นไม่เป็นก็ตาม ถือหลักแน่วแน่อันเดียวทอดธุระปล่อยวางให้หมด

รายนามผู้มอบพวงหรีด

(23 เมษายน - 25 เมษายน 2555)

พลอากาศเอกเกษตร โรจนนิล และครอบครัว
คุณเกษม-คุณหญิงพรทิพย์ ณรงค์เดช
พล.ต.กัมปนาท-ผศ.วิศัลย์ศยา รุดดิษฐ
รองแม่ทัพภาคที่ 1
ศ.นพ.กฤษฎิ์-พรรณโสภิณ ประภาสะวัต
คุณกุลพล-กาญจนา พลวัน
คุณกอปรบุญ แสงมณี
ศ.คนึง ฦๅไชย และครอบครัว
คุณเจริญ-คุณหญิงวรรณา สิริวัฒนภักดี
พลเอกจรัล กุลละวณิชย์
พล.ต.ต. จำรูญ-สุภัทรา รื่นรมย์
คุณจิรารัตน์ กาญจโนมัย และครอบครัว
คุณจุลสิงห์-ภัทรา วสันตสิงห์
คุณเจษฎา-ศศิพิมพ์ แจ่มไพบูลย์
คุณเจียม-ประเทืองศรี เสาวภา
ร.ต.อ.ดร. เฉลิม อยู่บำรุง รองนายกรัฐมนตรี
คุณเฉลิมศรี สุวรรณกูฏ และครอบครัว
พลตรีไชยพร-ดร.สิริพัชร รัตแพทย์
คุณชวรัตน์-ทัศนีย์ ชาญวีรกูล
พล.ต.ท. ชัยยง กีรติขจร จตร. (สข 8)
ศ.ดร.ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์
คุณฐาปน-คุณปภัชญา สิริวัฒนภักดี
คุณณัฐดนัย อินทรสุขศรี กรรมการผู้จัดการ
บริษัทสยามซิตี้ ประกันภัย จำกัด
คุณถวิล เปลี่ยนศรี
ที่ปรึกษา นรม.ฝ่ายข้าราชการประจำ
คุณเทวัญ คุณประภากร และครอบครัว
พลตรีทลวงรณ วรชาติ
รอง ผบ.หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน
คุณธงทอง จันทรางศุ
น.อ.ธนภัทร งามปลั่ง และครอบครัว
คุณธนินท์-คุณหญิงเทวี เจียรวนนท์
พลเอกธรรมนูญ-มัทนา กุลประดิษฐ
คุณธรรมศักดิ์ ชนะ รองอธิบดีกรมที่ดิน
คุณธีระ วงศ์สมุทร รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์
ผอ.ธีระพงศ์ นิยมทอง (วปอ. 52)
โรงเรียนสตรีวัดมหาพฤฒารามในพระบรม
ราชูปถัมภ์
พล.ต.ต.นรวัฒน์ เจริญรัชต์ภาคย์ และภริยา
พันเอก นรินทร์ พรรณรายน์ วปอ. 52
พลโทนาวิน - ปิยมาลา ดำริกาญจน์
คุณนุสรา รุนสำราญ รองกรรมการผู้จัดการ
ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน)
คุณบรรหาร-แจ่มใส ศิลปอาชา
คุณปกรณ์ พันธุ อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและ
สวัสดิการ วปอ. 52
พล.ต.อ.ประชา-คุณหญิงวารุณี พรหมนอก
ดร.ประวิช รัตนเพียร
คุณหญิงปานจิตต์ วัฒนายากร
คุณพรพงษ์-สุภาภรณ์ พรประภา
พล.ต.ต.พรหมธร ภาคอัต วปอ. 2552
คุณพินิจ จารุสมบัติ
คุณเพชร-นฤมล หวั่งหลี
พล.ต.อ.เพรียวพันธ์-สาวิตรี ดามาพงศ์
ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และภริยา
คุณภาวิณี ปุณณกันต์ รองอธิบดีกรมส่งเสริม
คุณภาพสิ่งแวดล้อม
ศ.นพ.มนตรี-ศ.พญ. ชนิกา ตู้จินดา
พล.ต.ต.มนสัณ-ปนิดา สุขกนิษฐ
คุณมารุต อรรถไกวัลวที และครอบครัว
คุณมิ่งขวัญ แสงสุวรรณ์

คุณไมตรี อินทุสุต ผวจ.เลย

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

คุณรานี เสนีวงศ์ ณ อยุธยา และครอบครัว

ศ.พิเศษ เรวัต-อภินันท์ ฉ่ำเฉลิม

พลโทลือ - สาวิตรพิมพ์ วิทยากาญจน์

คุณเลิศนวินดา ไรวินท์ธีธัช

บริษัท เอส เอพี มีเดีย เน็ทเวิร์ค จำกัด

ร.ท.วันชัย บูลกุล และครอบครัว

คุณวิไล วัฒนินธ์วงศ์ (ตู้จินดา) และครอบครัว

พ.ต.อ.วิจิตร-เกื้อกูล อภัยวงศ์

คุณวิชัย-จุฑามาศ เบญจรงคกุล

คุณวิชัย-ปรานอม กฤษดาธานนท์

และครอบครัว

พล.ต.อ.วิเชียร-กิ่งดาว พจน์โพธิ์ศรี

เลขาธิการ สมช.

คุณศิวะ-ขวัญใจ แสงมณี

คุณสงคราม ชื่นภิบาล

คุณสมเกียรติ บุญชู

รองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ

คุณสมชาย-นุชนาถ บุลสุข

คุณสมชาย พูลสวัสดิ์

ดร.สรจักร เกษมสุวรรณ

ประธานกรรมการ บมจ.อสมท.

น.สพ.สรวิศ ธานีโต ผอ.สำนักพัฒนาระบบ

และรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์

คุณสัญชัย เกตุวรชัย

รองอธิบดีกรมชลประทาน

คุณสุเทพ น้อยไพโรจน์

รองอธิบดีกรมชลประทาน

คุณสุกรีย์ - พัตราภรณ์ ธีรกุล

ดร.สุขุม - เมธ์วดี นวพันธ์

ศ.ดร.สุชาติ ธาดาธำรงเวช

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

พล.ต.สุชาติ - จารุ จุละจาริตต์

คุณสุทธิชัย ชื่นชูศิลป์

คุณสุนทร - สุภาภร วิลาวัลย์

คุณสุนันทา นิงสานนท์ รองผู้ว่าการ

(แผนและพัฒนา) การประปานครหลวง

พลเรือตรีสุรเสน ตวงวรนันท์

คุณสุรพล แสวงศักดิ์

รองผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี

คุณสุระ เกนทะนะศิล รองกรรมการผู้อำนวย

การใหญ่ บมจ.อสมท.

ดร.สุวัตร สิทธิหล่อ

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

คุณสุนทร รัศมีฤกษ์เศรษฐ์

คุณอดิศักดิ์ ตันยากุล

คุณอนุทิน - สนองนุช ชาญวีรกุล

พล.ต.ต.อนุรักษ์-ชวนี แตงเกษม

คุณอนุสรณ์ ไกรวัตนุสสรณ์

ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงแรงงาน

คุณอนุสิษฐ์ คุณากร รอง สมช.

พลเรือเอกอมรเทพ ณ บางช้าง -

พรทิพย์ ศักดิ์ศิริเวทย์กุล

คุณอรรถนิติ-สุดใจ ดิษฐอำนาจ

องคมนตรีและภริยา

คุณอรรถพล-จงรักษ์ ใหญ่สว่าง รองอัยการ

สูงสุดและภริยา

ดร.อาณัฐชัย รัตตกุล

คุณอาทิตย์-ปริยานุช อภิจารี

คุณอิสระ — กันต์ฤทัย ว่องกุศลกิจ

ดร.อุกฤษ-มณฑินี มงคลนาวิน

คุณโอฬาร อัศวฤทธิกุล

คุณอำนาจ - ม.ร.ว.ปรียางค์ศรี วัฒนคุณ

กลุ่มงานกฎหมาย สมช.

กลุ่มงานพัฒนาระบบ สมช.

กลุ่มพัฒนาองค์ความรู้ สมช.

กลุ่มเอเชีย 1

คณะภริยาอัยการ
ครอบครัวโกมุทแดง
ครอบครัวสนิทพันธุ์
ครอบครัวหิญชีระนันทน์
ครอบครัวอภิจารี
ตระกูล พัทรียา วินิจนัยภาค
เตรียมอุดมศึกษา ห้อง 83 เรือนเหลือง
นศ.วปอ. 52 หมู่วัว
นักศึกษา วปอ. 2552 หมู่นกหัวขวาน
นักศึกษา วปอ. 2552 นกเค้าแมว
นิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ 2504
บมจ.ชิโน-ไทย เอ็นจิเนียริ่ง แอนด์ คอนสตรัคชั่น
บมจ.ทรู คอร์ปอเรชั่น
บริษัทชัยโจเด็นกิอินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
บริษัททางยกระดับดอนเมือง จำกัด (มหาชน)
บริษัทนครหลวง ลีสซิ่ง-แฟ็กตอริ่ง (จำกัด) มหาชน
บมจ. เสริมสุข
บริษัทแหลมฉบัง อินเตอร์เนชั่นแนล เทอร์มินอล จำกัด
บริษัทเอ.พี. ฮอนด้า จำกัด
ปรอ.1
ปสท. กับ สมช. สนผ.กห.
เพื่อนๆ เตรียมอุดม รุ่น 31
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ธนบุรี
ร้านดอกไม้คุณเพ็ญ
โรงเรียนปราจิณราษฎรอำรุง
โรงพยาบาลกล้วยน้ำไทและกล้วยน้ำไทมูลนิธิ
ลูกหลาน "ขุนจรุง"
ลูก-หลาน-เหลน
วปอ. 52
วปอ. 52 หมู่ไก่ฟ้า
ศาลเจ้าแม่ทับทิม อ.ประจันตคาม
ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (สมช.)
สาธิตจุฬาฯ รุ่น 7
สำนักเลขาธิการ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
สำนักงาน คอ.นธ. กระทรวงยุติธรรม
สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานี
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
สำนักชลประทาน ที่ 3
สำนักนโยบายและแผน สมช.
สำนักประเมินภัยคุกคาม
สำนักยุทธศาสตร์เตรียมพร้อมและการป้องกันประเทศ
สำนักยุทธศาสตร์ความมั่นคงกิจการชายแดนและการป้องกันประเทศ
สำนักยุทธศาสตร์ความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ สมช.
สำนักยุทธศาสตร์ความมั่นคงภายในประเทศ
สำนักยุทธศาสตร์ความมั่นคงระหว่างประเทศ
สำนักยุทธศาสตร์รความมั่นคงเกี่ยวกับภัยคุกคามข้ามชาติ
หมวดยานพาหนะ (สมช.)
BOBBY-KWAN KWANTHAI, OXSHOTT
HUNTON & WILLIAMS (THAILAND) LTD.
พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร
คุณหญิงพจมาน ดามาพงศ์

คณะเจ้าภาพกราบขออภัยหากมีรายชื่อขาดตกบกพร่อง
และรายชื่อที่รวบรวมนี้ถึงเพียงวันที่ 25 เมษายน 2555
เนื่องจากความเร่งด่วนในการจัดทำหนังสือ

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานพระพิธีธรรม
สวดอภิธรรมศพนายสำเริง ศรีจันทร์งาม
ในพระบรมราชานุเคราะห์ 3 วัน
ตั้งแต่วันที่ 24-26 เมษายน 2555

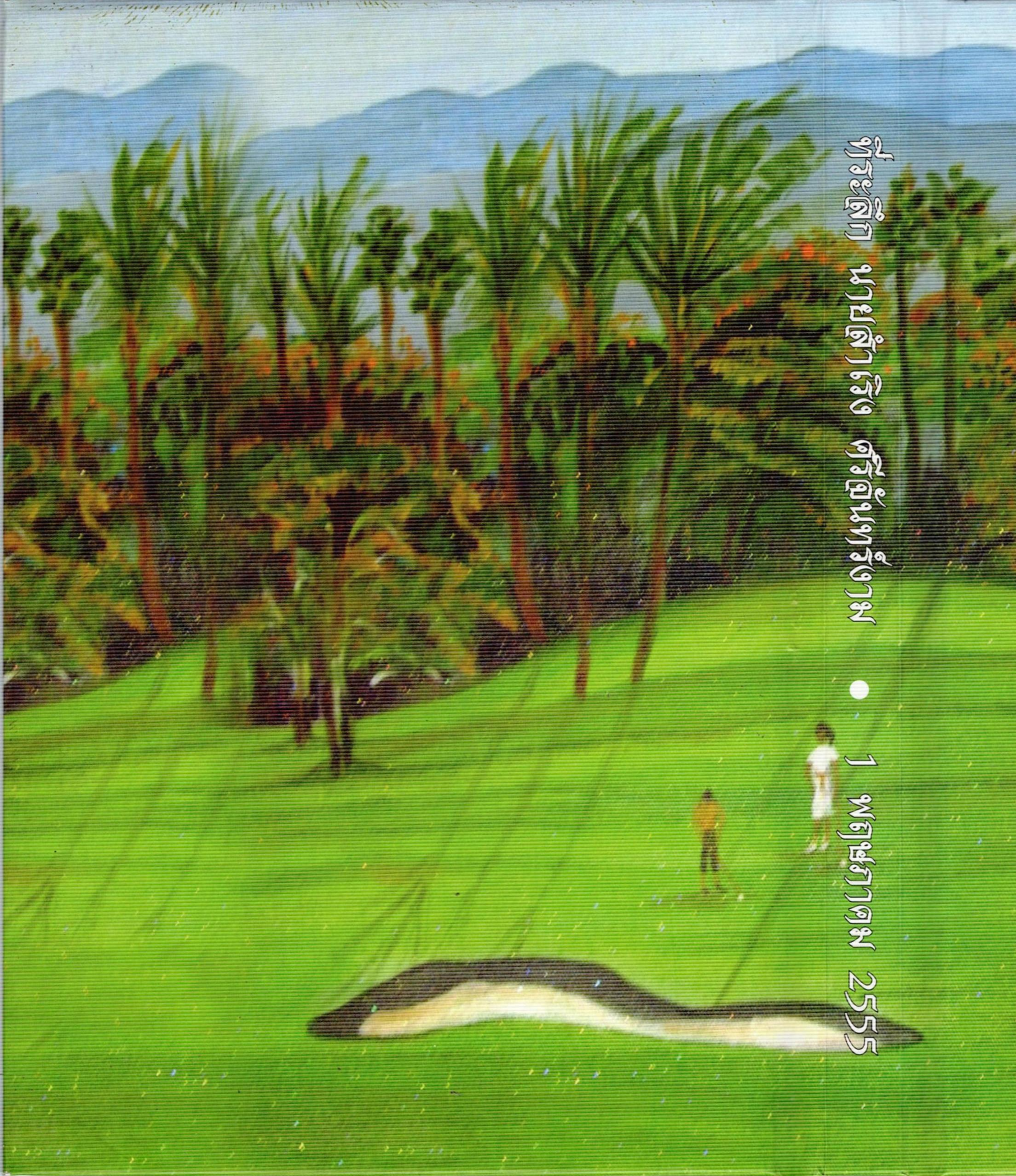
23 เมษายน 2555	บุตร ธิดา และหลานๆ
27 เมษายน 2555	บมจ.ชิโน-ไทย เอนจิเนียริ่ง แอนด์ คอนสตรัคชั่น สาธิตจุฬาฯ 7, 8, 9,
28 เมษายน 2555	พล.อ.เกษตร โรจนนิล, คุณพินิจ จารุสมบัติ คุณชาญชัย ชัยรุ่งเรือง, ม.กรุงเทพธนบุรี
29 เมษายน 2555	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ดร.สมศักดิ์ โตรักษา
1 พฤษภาคม 2555	พระราชทานเพลิงศพ เวลา 17.00 น.

พุทธธรรมอำนวยพร

ขออวยพร วอนอ้าง คุณพระพุทธ
ได้ปกป้อง ผองมนุษย์ โศกภัย
ขออ้างคุณ พระธรรม อันอำไพ
ช่วยคุ้มสัตว์ ทั่วไป ไร้โรคา

ขออวยพร วอนอ้าง คุณพระสงฆ์
ช่วงธำรง สุขสันต์ กันทั่วหน้า
ขอร่ำร้อง ลำนำ พร่ำภาวนา
ทั่วโลกา สิ้นทุกข์ ผาสุกเอยฯ

ที่ระลึก นายสำเริง ศรีจันทร์งาม • 1 พฤษภาคม 2555